

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Μεταπτυχιακή διατριβή

Η Επίδραση των Διαδικτυακών Σχολίων στις Στάσεις προς τους
Πρόσφυγες Μετανάστες στην Κύπρο: μια Πειραματική Μελέτη

Ραφαήλ Σοφοκλέους

Λεμεσός, Μάιος 2017

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Μεταπτυχιακή διατριβή

Η Επίδραση των Διαδικτυακών Σχολίων στις Στάσεις προς τους
Πρόσφυγες Μετανάστες στην Κύπρο: μια Πειραματική Μελέτη

του

Ραφαήλ Σοφοκλέους

Λεμεσός, Μάιος 2017

Έντυπο έγκρισης

Μεταπτυχιακή διατριβή

«Η Επίδραση των Διαδικτυακών Σχολίων στις Στάσεις προς τους Πρόσφυγες
Μετανάστες στην Κύπρο: μια Πειραματική Μελέτη»

Παρουσιάστηκε από τον: Ραφαήλ Σοφοκλέους

Επιβλέπων καθηγητής: Δρ. Στέλιος Στυλιανού – Αναπληρωτής Καθηγητής

Υπογραφή _____

Μέλος επιτροπής: Δρ. Αγγελική Γαζή – Επίκουρη Καθηγήτρια

Υπογραφή _____

Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Λεμεσός, Μάιος 2017

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Ραφαήλ Σοφοκλέους, 2017.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της μεταπτυχιακής διατριβής από το Τμήμα Επικοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Ευχαριστίες

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά και ιδιαίτερα τον επιβλέποντα Καθηγητή μου Δρ. Στέλιο Στυλιανού για την καθοδήγηση και την πολύτιμη βοήθεια / υποστήριξη που μου πρόσφερε σε όλη την διάρκεια εκπόνησης της παρούσας μελέτης. Την ίδια στιγμή, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την Επίκουρη καθηγήτριά Δρ. Αγγελική Γαζή για την συμμετοχή και τον χρόνο της ως β' μέλος της εξεταστικής επιτροπής της μελέτης μου. Θα ήθελα ακόμη, να ευχαριστήσω τον Αναπληρωτή καθηγητή Δρ. Νικόλα Τσαπατσούλη για όλη την υποστήριξη που μου πρόσφερε στο μάθημα ερευνητικής προετοιμασίας της παρούσας μελέτης. Παράλληλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Επίκουρο καθηγητή Δρ. Λάμπρο Λαμπρινό για την βοήθεια που μου προσέφερε στη συλλογή των δεδομένων της πιλοτικής χορήγησης της παρούσας μελέτης. Επιπλέον, ευχαριστώ ιδιαίτερα την Επίκουρη καθηγήτριά Δρ. Δήμητρα Μηλιώνη για τις ερευνητικές συμβουλές της στην πορεία διεκπεραίωσης της μελέτης μου. Ταυτόχρονα, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την Αναπληρώτρια καθηγήτριά Δρ. Ελένη Α. Κύζα για την υποστήριξη που μου προσέφερε ως ακαδημαϊκή μου σύμβουλος καθόλη την διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όσους συμμετείχαν στην παρούσα μελέτη καθώς και το τμήμα Επικοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου για τη δυνατότητα που μου έδωσε να ασχοληθώ ερευνητικά με την παρούσα μελέτη ώστε να αποκομίσω πολλές εμπειρίες από αυτή. Παράλληλα, δεν θα μπορούσα να μην ευχαριστήσω θερμά και ιδιαίτερα την μητέρα μου και τα αδέρφια μου για την πολύτιμη στήριξη που μου προσέφεραν στις ατελείωτες ώρες μελέτης και συγγραφής της παρούσας έρευνας. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τα ακόλουθα δικά μου άτομα - φίλους μου: Ραφαήλ Μιχαήλ, Μιχάλη Στυλιανού και Θεόδωρο Δανό για την στήριξη και τις φιλικές συζητήσεις που είχαμε σε όλη την διάρκεια εκπόνησης της μελέτης μου.

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται αυξημένο ερευνητικό ενδιαφέρον για την εξέταση των επιδράσεων των διαδικτυακών σχολίων που παράγουν οι χρήστες σε πλατφόρμες τύπου Web 2.0 στις στάσεις άλλων χρηστών / αναγνωστών για διάφορα θέματα. Η παρούσα μελέτη, ακολουθώντας οιονεί πειραματικό σχεδιασμό, εστίασε στο ευρύτερο πλαίσιο της κοινωνικής επιρροής στα διαδικτυακά μέσα εξετάζοντας εάν η έκθεση σε διαδικτυακά σχόλια χρηστών - σε ένα ειδησεογραφικό βίντεο - που εκφράζουν αποκλειστικά θετικές ή αρνητικές στάσεις προς τους πρόσφυγες μετανάστες, επηρεάζει τις προσωπικές στάσεις θετικά και αρνητικά αντίστοιχα. Το κύριο συμπέρασμα που προκύπτει από την παρούσα μελέτη είναι ότι η έκθεση σε θετικά σχόλια επηρεάζει θετικά τις στάσεις οδηγώντας σε λιγότερο προκατειλημμένες στάσεις προς τους πρόσφυγες μετανάστες (κατά 5.2 μονάδες σε κλίμακα μέτρησης στάσεων εύρους 72 μονάδων). Ωστόσο, η έκθεση σε αρνητικά σχόλια δεν διαπιστώθηκε να οδηγεί σε περισσότερο προκατειλημμένες στάσεις. Συνολικά, τα ευρήματα της παρούσας μελέτης αποτελούν εμπειρικές ενδείξεις ότι η έκθεση σε θετικές απόψεις άλλων προς τους πρόσφυγες μετανάστες, επηρεάζει θετικά τις προσωπικές στάσεις.

Λέξεις κλειδιά: Διαδικτυακά σχόλια, επίδραση, στάσεις, πρόσφυγες μετανάστες, πείραμα.

Abstract

In recent years, there has been an increasing research interest in examining the effects of user-generated online comments on attitudes of other users. This study focused on online social influence using a quasi-experimental design to examine whether exposure to online users' comments, expressing exclusively positive or negative attitudes toward immigrant refugees, influences personal attitudes, positively and negatively respectively. Results show that exposure to positive online comments (attached to online news content) positively influences attitudes leading to less negative attitudes (by 5.2 points on a 72-point scale). Exposure to negative comments did not lead to more negative attitudes. Overall, the findings of this study offer empirical evidence that exposure to others' positive comments, positively affects personal attitudes.

Key words: Online comments, influence, attitudes, refugees, experiment.

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	vi
Περίληψη.....	vii
Abstract	viii
Κατάλογος Πινάκων.....	X
Κατάλογος Διαγραμμάτων	xi
Συντομογραφίες.....	xii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Εισαγωγή.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Θεωρητικό Πλαίσιο.....	7
2. 1. Στάσεις	7
2. 2. Αλλαγή στάσεων και πλαίσια κατανόησης κοινωνικής επιρροής.....	9
2. 3. Κοινωνικές νόρμες και προκατάληψη.....	14
2. 4. Βασικά χαρακτηριστικά διαδικτυακών μέσων τύπου Web 2.0.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Επισκόπηση Εμπειρικών Ερευνών.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Μεθοδολογία	33
4. 1. Ερευνητικά Ερωτήματα και Υποθέσεις Εργασίας	33
4. 2. Σχεδιασμός	34
4. 3. Εννοιοποίηση, Λειτουργικοποίηση και Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων.....	35
4. 4. Συνθήκες (EE1)	37
4. 5. Δειγματοληψία και Συγκρότηση Ομάδων.....	41
4. 6. Διαδικασία Έρευνας (EE1 και EE2)	46
4. 7. Μέθοδοι ανάλυσης (EE1 και EE2) και Πιλοτική χορήγηση (EE1)	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Αποτελέσματα	59
5. 1. Η επίδραση των σχολίων στις στάσεις προς τους ΠΜ (EE 1)	59
5. 2. Σύγκριση μεταμέτρησης I και II.....	63
5. 3. Ο ρόλος του φύλου και της προϋπάρχουσας στάσης στην επίδραση – αλλαγή στάσης... 65	
5.4 Η αντίληψη των συμμετεχόντων για την επίδραση των σχολίων (EE 2).....	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 Συμπεράσματα και Συζήτηση	77
6. 1. Τελικά Συμπεράσματα	77
6. 2. Περιορισμοί της έρευνας και μελλοντική έρευνα	78
Βιβλιογραφία.....	82
Παραρτήματα	85

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 4.1: Φύλο ανά συνθήκη	45
Πίνακας 4.2: Έτος σπουδών ανά συνθήκη.....	45
Πίνακας 4.3: Σχολές ανά συνθήκη.....	46
Πίνακας 4.4: Συνολικός αριθμός συμμετεχόντων ανά τμήμα σπουδών.....	46
Πίνακας 4.5: Σύγκριση μέσων οργάνων πριν – μετά: t-test paired (πιλοτική χορήγηση).....	58
Πίνακας 5.1: Έλεγχος Κανονικότητας Kolmogorov-Smirnov (δ).....	60
Πίνακας 5.2: Μέσοι όροι προμέτρησης και μεταμέτρησης ανά συνθήκη.....	61
Πίνακας 5.3: Μεταβολή μέσων στάσεων στις πειραματικές συνθήκες μεταξύ μεταμέτρησης I - προμέτρησης: έλεγχος δειγμάτων αντιστοίχισης	62
Πίνακας 5.4: Μεταβολή μέσων στάσεων στις πειραματικές συνθήκες μεταξύ μεταμέτρησης I - μεταμέτρησης II: έλεγχος δειγμάτων αντιστοίχισης	64
Πίνακας 5.5: Μη τυποποιημένοι (και τυποποιημένοι) συντελεστές γραμμικής παλινδρόμησης για δ	67
Πίνακας 5.6: Άλλο εξωτερικό γεγονός που διαμεσολάβησε (αναφορές συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη).....	69
Πίνακας 5.7: Επικοινωνία μεταξύ συμμετεχόντων (αναφορές συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη).....	70
Πίνακας 5.8: Επίδραση βίντεο (αντίληψη συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη).....	72
Πίνακας 5.9: Επίδραση σχολίων (αντίληψη συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη).....	74
Πίνακας 5.10: Κατανόηση βίντεο (αντίληψη συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη)	75
Πίνακας 5.11: Κατανόηση σχολίων (αντίληψη συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη).....	75
Πίνακας 5.12: Κατανόηση ερωτήσεων (αντίληψη συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη)...	76

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 4.1: Συσχέτιση οργάνων προμέτρησης – μεταμέτρησης (n=37).....	56
Διάγραμμα 4.2: Συσχέτιση οργάνων προμέτρησης – μεταμέτρησης (n=35).....	57
Διάγραμμα 5.1: Μέσοι στάσεων ανά συνθήκη (Προμέτρηση, Μεταμέτρηση I - Μεταμέτρηση II)	63

Συντομογραφίες

ΠΜ:	Πρόσφυγες Μετανάστες
O^{+} :	Πειραματική ομάδα θετικών σχολιασμών
O^{-} :	Πειραματική ομάδα αρνητικών σχολιασμών
O^0 :	Ομάδα Ελέγχου
δ:	Διαφορά μεταμέτρησης I - προμέτρησης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Εισαγωγή

Η ραγδαία ανάπτυξη της δεύτερης γενιάς του Παγκόσμιου Ιστού (Web 2.0) έδωσε τη δυνατότητα στους χρήστες να παράγουν οι ίδιοι περιεχόμενο και να το διαμοιράζονται ομότιμα (Molnár, Kollányi & Székely, 2007). Ένα βασικό είδος περιεχομένου που παράγουν οι διαδικτυακοί χρήστες σε πλατφόρμες Web 2.0 είναι οι σχολιασμοί των δημοσιεύσεων άλλων χρηστών (Cormode & Krishnamurthy, 2008).

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται αυξημένο ερευνητικό ενδιαφέρον για την εξέταση των επιδράσεων των σχολίων αυτών στις στάσεις άλλων χρηστών / αναγνωστών για διάφορα θέματα (βλ. Shi, Messaris & Cappella, 2014; Walther, DeAndrea, Kim & Anthony, 2010). Το ζήτημα του εάν το συγκεκριμένο περιεχόμενο έχει επίδραση στις στάσεις άλλων χρηστών είναι σημαντικό στα πλαίσια εξέτασης της επιρροής των χρηστών στα διαδικτυακά μέσα (βλ. Hsueh, Yogeewaran & Malinen, 2015). Οι στάσεις αποτελούν συστήματα εκτιμήσεων βάσει των οποίων τα άτομα εκφράζουν άποψη για διάφορα ζητήματα. Η κοινωνική επιρροή αναφέρεται στο πώς οι προσωπικές στάσεις επηρεάζονται από άλλους (Hogg & Vaughan, 2010).

Μέχρι σήμερα, έχουν πραγματοποιηθεί μελέτες που εξέτασαν την επίδραση των σχολίων χρηστών στις στάσεις άλλων χρηστών για επιχειρήσεις / οργανισμούς υπό το πρίσμα της κοινωνικής επιρροής και του μάρκετινγκ (βλ. Sung & Lee, 2014). Αντίστοιχα, άλλες μελέτες εστίασαν στην επίδραση των σχολίων ως προς το πώς οι χρήστες αντιλαμβάνονται τη κοινή γνώμη και το βαθμό μεροληψίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (βλ. Houston, Hansen & Nisbett, 2011; Lee, 2012; Lee & Jang, 2010). Άλλες μελέτες εξέτασαν την επίδραση των σχολίων στην αντίληψη του βαθμού

αξιοπιστίας ειδησεογραφικού περιεχομένου (βλ. Thorson, Vraga & Ekdale, 2010). Ενώ, άλλες έχουν ασχοληθεί με τις επιδράσεις στις στάσεις για το κάπνισμα και για άλλα κοινωνικά ζητήματα όπως οι αμβλώσεις (Chen & Ng, 2016; Walther *et al.*, 2010). Ωστόσο, η έρευνα σχετικά με την επίδραση των σχολίων στις στάσεις και προκαταλήψεις έναντι κοινωνικών ομάδων βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο (βλ. Hsueh *et al.*, 2015; Velasco, 2016). Επιπλέον, τα ευρήματα των υφιστάμενων μελετών¹ σχετικά με την ευρύτερη επίδραση θετικών και αρνητικών σχολίων είναι αμφίσημα, υποδεικνύοντας την ανάγκη για περαιτέρω εμπειρική έρευνα.

Ταυτόχρονα, τα κοινωνικά δίκτυα (Web 2.0) έχουν καταστεί ένα νέο εργαλείο μέσω του οποίου οι χρήστες καταναλώνουν και διαμοιράζονται ειδησεογραφικό περιεχόμενο (Winter, Brückner & Krämer, 2015). Όσον αφορά τα ποσοστά των χρηστών που αφήνουν και διαβάζουν σχόλια σε διαδικτυακό ειδησεογραφικό περιεχόμενο, μελέτη έδειξε ότι 14% των Αμερικανών δημοσιεύουν σχόλια και 35% διαβάζουν, ενώ, 51% ούτε διαβάζουν και ούτε δημοσιεύουν σχόλια². Επιπλέον, σε μια εθνική έρευνα της Νοτίου Κορέας, 62,5% των χρηστών του διαδικτύου της χώρας ανέφεραν ότι διαβάζουν αρκετά συχνά τα σχόλια άλλων χρηστών (DMC Report, 2013)³. Την ίδια στιγμή, άλλες ερευνητικές ενδείξεις αναφέρουν ότι 85% των διαδικτυακών χρηστών που διαβάζουν διαδικτυακό ειδησεογραφικό περιεχόμενο, διαβάζουν παράλληλα και τα σχόλια που υπάρχουν στις ειδήσεις ή άρθρα αυτών των ιστοσελίδων (Na & Rhee, 2008). Από τα πιο πάνω ευρήματα, διαπιστώνεται ότι ένας σημαντικός αριθμός των διαδικτυακών χρηστών, διαβάζει τα σχόλια. Η παρούσα πειραματική έρευνα εστίασε σε διαδικτυακά σχόλια

¹ Αναλύονται στην ενότητα: «Επισκόπηση εμπειρικών ερευνών».

² NiemanLab (2016). Who is posting comments on news stories, and why they do it?. Ανακτήθηκε στις 12 Μαρτίου 2017, από: <http://www.niemanlab.org/2016/03/who-is-posting-comments-on-news-stories-and-why-do-they-do-it/>

³ DMC Report.(2013).Online news consumption in Korea. Ανακτήθηκε στις 12 Μαρτίου 2017, από: <http://www.dmcreport.co.kr/content/ReportView.php?type=Survey&id=3239&gid=10>

χρηστών σχετικά με πρόσφυγες μετανάστες (ΠΜ). Στόχος της μελέτης ήταν να εξετάσει εάν και σε ποιο βαθμό η έκθεση σε σχόλια άλλων χρηστών που εκφράζουν θετικές ή αρνητικές στάσεις επηρεάζει τις στάσεις του αναγνώστη. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να παρακολουθήσουν ένα ειδησεογραφικό βίντεο για τη μετανάστευση μαζί με θετικά ή αρνητικά σχόλια (πειραματικές συνθήκες) ή χωρίς σχόλια (συνθήκη ελέγχου) και πραγματοποιήθηκε μέτρηση της στάσης τους προς τους ΠΜ πριν και μετά την έκθεσή τους στα σχόλια με στόχο να διαφανεί εάν τα σχόλια επηρεάζουν τον βαθμό προκατάληψης προς τους ΠΜ θετικά ή αρνητικά. Οι προκαταλήψεις στη παρούσα μελέτη, ορίζονται ως μη ορθολογικές αρνητικές στάσεις που σχηματίζουν τα άτομα απέναντι στα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας (μεταναστών) βάσει εθνότητας και φυλής (Hjerm, 2004; Hogg & Vaughan, 2010).

Η μελέτη εξέτασε τα ακόλουθα δύο ερευνητικά ερωτήματα:

EE1. Σε ποιο βαθμό η έκθεση σε διαδικτυακά σχόλια προσαρτημένα σε ειδησεογραφικό περιεχόμενο επηρεάζει τις στάσεις προς τους πρόσφυγες μετανάστες;

EE2. Σε ποιο βαθμό οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται πιθανή επιρροή στις στάσεις τους από την έκθεσή τους στα σχόλια;

Η μετανάστευση είναι η μόνιμη ή προσωρινή αλλαγή του τόπου διαμονής ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων που αλλάζουν τόπο διαμονής διασχίζοντας τα σύνορα με στόχο να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους και είναι ξένης εθνικότητας όταν εισέρθουν στο νέο τόπο διαμονής τους (βλ. Μπάγκαβος & Παπαδοπούλου, 2006). Υπάρχουν τρία είδη μετανάστευσης: η εκούσια, η αναγκαστική και η βίαιη (Τσαούσης, 1991). Ταυτόχρονα, υπάρχουν διάφορες κατηγορίες μεταναστών όπως είναι οι αιτητές ασύλου εξαιτίας φόβου δίωξης και οι πρόσφυγες οι οποίοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την χώρα

καταγωγής τους εξαιτίας κινδύνου της σωματικής τους ακεραιότητας είτε ευρύτερα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους⁴. Στη παρούσα μελέτη εξετάστηκαν οι στάσεις προς πρόσφυγες μετανάστες οι οποίοι αναγκάζονται τα τελευταία χρόνια λόγω εμπόλεμων καταστάσεων, να εγκαταλείψουν τη χώρα τους διασχίζοντας τη Μεσόγειο και αναζητώντας άλλη χώρα διαμονής⁵.

Έχει επιλεγεί η θεματική της μετανάστευσης καθώς αποτελεί ένα κοινωνικό ζήτημα που απασχολεί την Ευρωπαϊκή και Κυπριακή κοινωνία τα τελευταία χρόνια. Η μετανάστευση είναι ένα θέμα υπό αμφισβήτηση σε όλη την Ευρώπη (Miloni, Spyridou & Vadratsikas, 2015). Η αντι-μεταναστευτική θέση έχει ενισχυθεί μετά την πρόσφατη οικονομική κρίση η οποία επιδείνωσε τα πρότυπα διαβίωσης και έχει αυξήσει τον ανταγωνισμό μεταξύ των κοινωνικών ομάδων για δημόσιους πόρους θέτοντας το ζήτημα της μετανάστευσης ψηλά στην ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Dalton, 2011; Wilson & Hainsworth, 2012). Η οικονομική κρίση σε συνδυασμό με την αύξηση των μεταναστευτικών κυμάτων τα τελευταία χρόνια, οδήγησε σε μια συνοριακή κρίση όπου κράτη όπως η Γαλλία και η Γερμανία επανεξετάζουν την αρχή της ελεύθερης διακίνησης μεταναστών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθετώντας περιοριστικές στάσεις (αναφέρεται στο Miloni *et al.*, 2015).

Στο Κυπριακό πλαίσιο, η Κύπρος έχει προσελκύσει σημαντικό αριθμό μεταναστών που ανέρχεται στο 5,7% του πληθυσμού της (Trimikliniotis & Demetriou, 2012) ενώ, κατά το 2015 εκδόθηκαν 11753 άδειες διαμονής σε μετανάστες που εισήλθαν στη Κύπρο⁶.

⁴ Βλ. Κύπρος και μετανάστευση: Αρχές ένταξης και ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ανακτήθηκε στις 18 Μαρτίου 2017, από: <http://www.municipalitiesnet.eu/flipbook/files/assets/common/downloads/publication.pdf>

⁵ Ρεπόρτερ (2016). 2.900 μετανάστες πνίγηκαν στη μεσόγειο το 2016. Ανακτήθηκε στις 10 Μαρτίου 2017, από: <http://www.reporter.com.cy/greece/article/80484/2-900-metanastes-pnigkan-stin-mesogio-to-2016>

⁶ Μεταναστευτικά στατιστικά (2015). Ανακτήθηκε στις 18 Μαρτίου 2017, από: [http://www.moi.gov.cy/moi/CRMD/cmd.nsf/All/083980C0BA1B224AC2257EA4003861BA/\\$file/%CE%91%CE%A1.%20%CE%](http://www.moi.gov.cy/moi/CRMD/cmd.nsf/All/083980C0BA1B224AC2257EA4003861BA/$file/%CE%91%CE%A1.%20%CE%)

Ωστόσο, σύμφωνα με πρόσφατο δείκτη μεταναστευτικής πολιτικής, η Κύπρος κατατάσσεται προτελευταία μεταξύ 38 χωρών όσον αφορά τη μακροπρόθεσμη ένταξη και ενσωμάτωση των μεταναστών⁷.

Ταυτόχρονα, το ζήτημα της μετανάστευσης και ευρύτερα η κοινωνική αποδοχή των μεταναστών αποτελεί ένα ζήτημα με σημαντικές κοινωνικές προεκτάσεις. Οι στάσεις προς τους μετανάστες διαμορφώνονται καθόλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου μέσα από την εμπειρία του και τον κοινωνικό του περίγυρο (βλ. Hogg & Vaughan, 2010) όπου σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν το εκπαιδευτικό σύστημα και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (βλ. Milioni *et al.*, 2015). Οι αρνητικές στάσεις και προκαταλήψεις προς τους μετανάστες επηρεάζουν την ποιότητα ζωής τους καθώς επιφέρουν αρνητικά συναισθήματα δυσχεραίνοντας την ενσωμάτωση και την αποδοχή τους (Μπάγκαβος & Παπαδοπούλου, 2006).

Η πρόσφατη οικονομική κρίση στην Κύπρο οδήγησε στην ενίσχυση αντι-μεταναστευτικών στάσεων καθώς και σε περιοριστικά μέτρα ως προς την παροχή πόρων προς τους μετανάστες⁸. Την ίδια στιγμή, μέχρι σήμερα έχουν διαπιστωθεί προκατειλημμένες στάσεις των Κυπρίων έναντι των μεταναστών, οι οποίες συνδέουν τους μετανάστες με το έγκλημα, το φόβο απώλειας της εθνικής ταυτότητας και της οικονομικής ασφάλειας (Mainwaring, 2008; Spyrou, 2004).

Η παρούσα μελέτη είναι σημαντική αφού, εστιάζοντας στο πιο πάνω πλαίσιο, εξέτασε την επίδραση διαδικτυακών σχολίων στις στάσεις προς τους ΠΜ με στόχο να

[A3%CE%A5%CE%9D%CE%9F%CE%9B%CE%91%202015.pdf](#)

⁷Βλ. MIPEX 2014, Cyprus. Ανακτήθηκε στις 20 Μαρτίου 2017, από: <http://www.mipex.eu/cyprus>

⁸ Ο φιλελεύθερος (2017). Έκθεση για Κύπρο: Η οικονομική κρίση ενίσχυσε τα εθνικιστικά στοιχεία. Ανακτήθηκε στις 15 Μαρτίου 2017, από: <http://archive.philenews.com/el-gr/top-stories/885/354565/ekthesi-gia-kypro-i-oikonomiki-krisi-enischyse-ta-ethnikistika-stoicheia>

συνεισφέρει στο τομέα της κοινωνικής ψυχολογίας εξάγοντας συμπεράσματα σχετικά με την κοινωνική επιρροή στα διαδικτυακά – συμμετοχικά μέσα όπου η μέχρι σήμερα έρευνα βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο. Επιπρόσθετα, η παρούσα μελέτη είναι η πρώτη που έχει εξετάσει την επίδραση διαδικτυακών σχολίων στις στάσεις προς τους ΠΜ στο Ελληνοκυπριακό πλαίσιο. Ταυτόχρονα, η μελέτη εφάρμοσε διαφοροποιημένο πειραματικό σχεδιασμό ως προς την χρονική διάσταση, εξετάζοντας την επίδραση μιας εκτενέστερης έκθεσης των συμμετεχόντων στα σχόλια (αντί μίας έκθεσης σε μία χρονική στιγμή όπως έχουν ακολουθήσει οι μέχρι σήμερα μελέτες) με στόχο να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για την πιο διαρκή επίδραση των σχολίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Θεωρητικό Πλαίσιο

Η παρούσα μελέτη βασίστηκε σε θεωρίες κοινωνικής ψυχολογίας. Συγκεκριμένα, έχοντας ως βάση τις στάσεις, η μελέτη εστίασε στη κοινωνική επιρροή και τη θεώρηση των κοινωνικών νορμών ώστε να εξετάσει εάν οι απόψεις χρηστών που αποτυπώνονται σε διαδικτυακά σχόλια επιδρούν στις στάσεις άλλων χρηστών / αναγνωστών προς τους ΠΜ.

Η κοινωνική ψυχολογία εξετάζει το πώς οι στάσεις, τα συναισθήματα και οι συμπεριφορές των ατόμων επηρεάζονται από την παρουσία άλλων (Hogg & Vaughan, 2010). Η μονάδα ανάλυσης της «ατομικής» κοινωνικής ψυχολογίας είναι το άτομο με επιστημολογική προσέγγιση τον θετικισμό. Οι βασικές παραδοχές του θετικισμού είναι ότι ένα φαινόμενο μπορεί να μελετηθεί με αντικειμενική πραγματικότητα και είναι δυνατή η αξιολογική ουδετερότητα του ερευνητή. Ωστόσο, ως επιστήμη η κοινωνική ψυχολογία έχει δεχθεί κριτική στο γεγονός ότι μελετώντας τα άτομα δεν μπορεί να επιτύχει το επίπεδο αντικειμενικότητας που μπορεί να επιτύχει για παράδειγμα, ένας χημικός μελετώντας μια χημική ένωση. Επιπλέον, δέχθηκε κριτική στο ότι μεταχειρίζεται τα άτομα ως παθητικά υποκείμενα τα οποία μπορούν να δεχθούν πειραματικό χειρισμό (Hogg & Vaughan, 2010).

2.1. Στάσεις

Οι στάσεις αποτελούν συστήματα θετικών ή αρνητικών εκτιμήσεων βάσει των οποίων τα άτομα τοποθετούνται απέναντι στο περιβάλλον τους και εκφέρουν άποψη για διάφορα θέματα (Hogg & Vaughan, 2010). Παράλληλα, οι στάσεις μαθαίνονται και χρησιμεύουν στην κατανόηση νοητικών φαινομένων και στην ερμηνεία των σχέσεων μεταξύ ερεθισμάτων και απόκρισης στα πειράματα (Παπαστάμου, 2006).

Η κοινωνική ψυχολογία εξηγεί τις συνιστώσες των στάσεων με τρία διαφορετικά μοντέλα. Αρχικά, το μονοδιάστατο μοντέλο υποστηρίζει ότι οι στάσεις είναι οι συναισθηματικές αξιολογήσεις υπέρ ή κατά ενός ζητήματος. Το δισδιάστατο μοντέλο υποστηρίζει ότι οι στάσεις αποτελούνται από γνωστικές διαδικασίες οι οποίες καθοδηγούν τις αξιολογήσεις / πεποιθήσεις των ατόμων. Ενώ, το τρισδιάστατο μοντέλο αναφέρει ότι οι στάσεις εκτός από γνώσεις και συναισθήματα, καθοδηγούν τις συμπεριφορές των ατόμων έναντι ενός ζητήματος. Ταυτόχρονα, οι στάσεις διαμορφώνονται μέσω των εμπειριών των ατόμων ή / και μέσα από επιρροές / αλληλεπιδράσεις με άλλους ή / και μέσω γνωστικών και συναισθηματικών διαδικασιών (Hogg & Vaughan, 2010). Για παράδειγμα, οι στάσεις για τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα, μπορεί να περιέχουν γνωστικά στοιχεία όπως τις θετικές ή αρνητικές πεποιθήσεις του ατόμου για το ζήτημα, συναισθηματικά στοιχεία όπως ασφάλεια ή φόβος για το θέμα και συμπεριφορικά στοιχεία όπως την πρόθεση του ατόμου να υποστηρίξει το συγκεκριμένο θέμα (Κοκκινάκη, 2006).

Στη παρούσα μελέτη υιοθετήθηκε κυρίως το δισδιάστατο μοντέλο αφού, η μελέτη εστίασε στην εξέταση των προϋπάρχουσων και μετά πειραματικών στάσεων των ατόμων από την οπτική του βαθμού θετικότητας ή αρνητικότητας / προκατάληψης προς τους ΠΜ. Εντούτοις, μετρήθηκαν και κάποιες αξιολογικές κρίσεις για προθέσεις συμπεριφοράς προς τους ΠΜ.

Όσον αφορά τις λειτουργίες των στάσεων, κάθε στάση εξυπηρετεί μια ή περισσότερες από τις ακόλουθες λειτουργίες: προσαρμοστική, γνωσιακή, εγώ-προστατευτική και λειτουργία έκφρασης αξιών ή κοινωνικής ταυτότητας. Αρχικά, η προσαρμοστική – ωφελιμιστική λειτουργία εξασφαλίζει θετικές συνέπειες και προλαμβάνει τις αρνητικές

συνέπειες προς το άτομο. Ταυτόχρονα, η γνωσιακή λειτουργία βασίζεται στην καθοδήγηση και εξυπηρετεί την ανάγκη των ατόμων για οργανωμένη άποψη του περιβάλλοντος τους παρέχοντας ένα διαχωρισμό μεταξύ των στοιχείων που τα άτομα αποδέχονται και εκείνων που δεν αποδέχονται. Επιπλέον, η εγώ-προστατευτική λειτουργία βασίζεται σε μηχανισμούς απόθησης και προβολής ώστε τα άτομα να προστατεύσουν το εγώ τους από εξωτερικές απειλές. Για παράδειγμα, τα άτομα προβάλλουν αισθήματα κατωτερότητας έναντι άλλων εθνικών ομάδων προκειμένου να αισθανθούν ανώτεροι και να βελτιώσουν την αυτοεκτίμηση τους. Τέλος, η λειτουργία έκφρασης αξιών επιτρέπει στα άτομα να εκφράσουν τις ηθικές τους αξίες και την ταυτότητα τους μέσω ομάδων αναφοράς στις οποίες ανήκουν (Κοκκινάκη, 2006).

2. 2. Αλλαγή στάσεων και πλαίσια κατανόησης κοινωνικής επιρροής

Η κοινωνική επιρροή αναφέρεται στο πως οι προσωπικές στάσεις και συμπεριφορές επηρεάζονται από την πραγματική ή υποτιθέμενη παρουσία άλλων και μπορεί να λειτουργήσει με άμεσο τρόπο ως αποτέλεσμα της ενδοτικότητας σε αιτήματα άλλων ή υπακοής και συμμόρφωσης στην εξουσία (Hogg & Vaughan, 2010). Η ενδοτικότητα αναφέρεται στην παροδική αλλαγή των στάσεων και της συμπεριφοράς ως αποτέλεσμα της απόκρισης σε αιτήματα άλλων. Ειδικότερα, στην κοινωνική ψυχολογία, στη βάση της κοινωνικής επιρροής εξετάζεται η αλλαγή των στάσεων του ατόμου ως αποτέλεσμα της έκθεσης στις απόψεις άλλων και οι τρόποι με τους οποίους τα άτομα υιοθετούν συστήματα αντιλήψεων ή συμπεριφορών οι οποίες βασίζονται σε ένα κυρίαρχο κανόνα. Εν ολίγοις, ενδιαφέρεται για τους τρόπους με τους οποίους ο ένας ή οι λίγοι υιοθετούν την άποψη ή την συμπεριφορά των πολλών (Κοκκινάκη, 2006).

Η κοινωνική επιρροή μπορεί να λειτουργήσει ως συμμόρφωση έπειτα της επίδρασης μιας πλειοψηφίας και έκθεσης του ατόμου στις απόψεις της. Η επίδραση μπορεί να βασίζεται στην ανάγκη του ατόμου να είναι αποδεκτό και να εγκρίνεται από την πλειοψηφία αποφεύγοντας την απόρριψη. Σε αυτή την περίπτωση, η επίδραση ονομάζεται κανονιστική (Κοκκινάκη, 2006). Στο πλαίσιο κατανόησης αυτής της επίδρασης, υπάρχουν κάποια κλασικά πειράματα κοινωνικής επιρροής που ανέδειξαν ότι οι πιέσεις της ομάδας οδηγούν το άτομο σε υπακοή της κυρίαρχης πλειοψηφίας. Χαρακτηριστικά τα πειράματα του Asch αποδεικνύουν την δύναμη της πλειοψηφίας. Στα πειράματα του Asch οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να κρίνουν δημόσια το μήκος διάφορων γραμμών και οι συνεργοί (πλειοψηφία) ανέλεξαν ομόφωνα την μαρτυρία της οπτικής αντίληψης του συμμετέχοντα για το μήκος της γραμμής. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπήρξε έντονη μετατόπιση των συμμετεχόντων προς την πλειοψηφία αφού, 1/3 των εκτιμήσεων έκλιναν προς την κυρίαρχη άποψη της πλειοψηφίας. Ωστόσο, τα αποτελέσματα ανέδειξαν και ατομικές διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων αφού, υπήρξαν και ανεξάρτητοι συμμετέχοντες που εξέφρασαν διαφωνία (Κοκκινάκη, 2006).

Ταυτόχρονα, υπάρχουν περιπτώσεις όπου δύναται να υπάρξει καινοτομία με επίδραση της μειοψηφίας όταν το άτομο έρθει σε επαφή με ισχυρές απόψεις μιας μειοψηφίας όπου τα άτομα συγκλίνουν προς έναν κοινό κανόνα⁹ (Hewstone & Stroebe, 2007). Στο πλαίσιο αυτό, οι Moscovici *et al.* (1969) ανέδειξαν το ρόλο της επιρροής μιας συνεπούς μειονότητας στη κοινωνική επιρροή. Στο πείραμα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να εκφράσουν δημόσια το χρώμα 36 διαφανειών που είχαν μπλε χρώμα σε ομάδες των έξι ατόμων. Δύο από τα μέλη κάθε ομάδας ήταν συνεργοί και στη συνεπή συνθήκη οι

⁹ Η αλλαγή στάσης βασισμένη στην καινοτομία αποτελεί τις βάσεις στις οποίες αναπτύχθηκε η πειθώ (βλ. Παπαστάμου, 2006).

συνεργοί απαντούσαν σταθερά πράσινο σε όλες τις διαφάνειες. Ενώ, στην ασυνεπή συνθήκη απαντούσαν 24 φορές πράσινο και 12 μπλε. Παράλληλα, υπήρχε και μια συνθήκη ελέγχου όπου δεν υπήρχαν συνεργοί. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στην ασυνεπή συνθήκη οι συμμετέχοντες απάντησαν πράσινο στο 1.25% των διαφανειών. Ενώ, στην συνεπή μειονότητα απάντησαν πράσινο στο 8.42% (αναφέρεται στο Κοκκινάκη, 2006).

Προσπαθώντας να κατανοήσουμε βαθύτερα την διαμόρφωση και αλλαγή στάσεων, έχουν προταθεί διάφορες θεωρίες, στη συνέχεια παρουσιάζονται κάποιες βασικές από αυτές. Αρχικά, υπάρχουν θεωρίες κοινωνικής επιρροής που αναφέρονται στην αλλαγή στάσης στη βάση της συμπεριφοράς. Στο πλαίσιο αυτό, η θεωρία της αιτιολογημένης δράσης – θεωρία της λογικής πράξης, αναφέρει ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά επηρεάζεται από δύο καθοριστικούς παράγοντες: την στάση απέναντι στην συμπεριφορά και την επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος και τις κοινωνικές νόρμες για την συμπεριφορά – τον τρόπο δηλαδή, με τον οποίο το άτομο αντιλαμβάνεται την κοινωνική πίεση (οικογένεια, φίλους και άλλο κοινωνικό περίγυρο) για την εκτέλεση μιας συμπεριφοράς. Βάσει της θεωρίας ο πιο σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την πραγματοποίηση της συμπεριφοράς είναι η πρόθεση για πράξη η οποία εξαρτάται από τη στάση που έχουν τα άτομα έναντι της συμπεριφοράς καθώς και από τον υποκειμενικό κανόνα – το κοινωνικό περιβάλλον: εάν δηλαδή, το κοινωνικό περιβάλλον είναι θετικό σε μια τέτοια απόφαση (Κοκκινάκη, 2006).

Ομοίως, η θεωρία της προσχεδιασμένης συμπεριφοράς αναφέρει ότι η συμπεριφορά εξαρτάται πέραν από τις προθέσεις των ατόμων, εξαρτάται και από τον έλεγχο που

θεωρούν ότι έχουν τα άτομα στην εκτέλεση της συμπεριφοράς: εάν δηλαδή, την θεωρούν εύκολη ή δύσκολη (Κοκκινάκη, 2006; Madden, Ellen & Ajzen, 1992).

Μια άλλη θεωρία κοινωνικής επιρροής, η θεωρία της Σπειροειδής γραμμής της Σιωπής, ενισχύει τη θέση για το ρόλο του κοινωνικού περιβάλλοντος στην επιρροή. Σύμφωνα με την θεωρία αυτή, η κοινή γνώμη – η άποψη της κυρίαρχης πλειοψηφίας - μπορεί να επηρεάσει την προθυμία των ατόμων να μιλήσουν και να εκφέρουν την δική τους άποψη. Η προθυμία των ατόμων να εκφέρουν την δική τους θέση εξαρτάται από το πόσο αντιλαμβάνονται τη γνώμη των άλλων κοντά στη δική τους. Όταν η άποψη της πλειοψηφίας είναι αντιθετική της δικής τους θέσης, τα άτομα είναι λιγότερο πιθανόν να εκφέρουν τη δική τους θέση εξαιτίας του φόβου της απομόνωσης. Ενώ, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει εάν τα άτομα πιστεύουν ότι ανήκουν στην πλειοψηφία (Noelle-Neumann, 1974).

Στο σημείο αυτό, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στο πλαίσιο της πειστικής επικοινωνίας, η πειθώ αποτελεί έναν τρόπο κοινωνικής επιρροής όπου σημαντικό ρόλο στην επιρροή διαδραματίζουν: χαρακτηριστικά της πηγής όπως είναι η αξιοπιστία, το είδος του μηνύματος καθώς για παράδειγμα, όταν η προϋπάρχουσα στάση είναι αντίθετη της επιχειρούμενης προς επιρροή, τότε περισσότερο αποτελεσματικά είναι τα αμφίπλευρα μηνύματα παρά τα μονόπλευρα. Επιπλέον, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα χαρακτηριστικά του δέκτη όπως είναι το μορφωτικό του επίπεδο, το φύλο, η κοινωνική θέση και η ανάγκη για κοινωνική αποδοχή (Hogg & Vaughan, 2010; Κοκκινάκη, 2006; Παπαστάμου, 2006). Για παράδειγμα, υποστηρίζεται ότι τα άτομα χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου πείθονται ευκολότερα από ότι τα άτομα υψηλότερου μορφωτικού επιπέδου. Ταυτόχρονα, όσον αφορά την χρονική διάρκεια της επίδρασης,

ερευνητές της σχολής του Yale, υποστηρίζουν ότι η διάρκεια της αλλαγής εξαρτάται από το χρονικό διάστημα κατά το οποίο το άτομο θυμάται το μήνυμα ενώ, όταν το ξεχνά και δεν εκτίθεται πλέον σε αυτό, επιστρέφει στην αρχική στάση (Παπαστάμου, 2006).

Στο πλαίσιο της κοινωνικής επιρροής μέσω πειθούς, έχει προταθεί το μοντέλο πιθανότητας λεπτομερούς επεξεργασίας¹⁰, το οποίο αναδεικνύει άλλους προσωπικούς παράγοντες και την σημασία της πηγής και του βαθμού επεξεργασίας ενός μηνύματος στην αλλαγή στάσης. Το μοντέλο, υποστηρίζει ότι οι στάσεις μπορούν να αλλάξουν είτε μέσω λεπτομερούς επεξεργασίας του μηνύματος είτε μέσω περιφερειακών χαρακτηριστικών βάσει των κινήτρων και της ικανότητας επεξεργασίας του δέκτη. Επιπλέον, το μοντέλο αναφέρει ότι οι στάσεις αλλάζουν μέσω δύο διαφορετικών οδών. Η πρώτη οδός είναι η κεντρική η οποία ακολουθείται όταν οι στάσεις αλλάζουν μέσω λεπτομερούς επεξεργασίας και τα επιχειρήματα ενός μηνύματος είναι πολύ ισχυρά όπου προκύπτει μονιμότερη (μακροπρόθεσμη) αλλαγή στάσης. Η άλλη οδός που δύναται να ακολουθηθεί είναι η περιφερειακή η οποία ακολουθείται όταν η αλλαγή στάσης συμβαίνει χωρίς ιδιαίτερη επεξεργασία ενός μηνύματος. Στη περίπτωση αυτή, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν περιφερειακά χαρακτηριστικά όπως η ελκυστικότητα, το ενδιαφέρον και η εμπιστοσύνη του δέκτη προς την πηγή όπως και ο αριθμός των επιχειρημάτων ενώ, οι επιδράσεις είναι ασθενέστερες με βραχυπρόθεσμη αλλαγή στάσης. Ταυτόχρονα, το μοντέλο επισημαίνει ότι η πιθανότητα λεπτομερούς επεξεργασίας εξαρτάται από τα κίνητρα όπως η προσωπική εμπλοκή αφού, όσο μεγαλύτερη είναι η εμπλοκή τόσο μεγαλύτερες είναι οι επιδράσεις αλλά και την

¹⁰ Χρησιμοποιήθηκε ευρύτερα στο τομέα της πειθούς όπου σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η πηγή του μηνύματος (βλ. Παπαστάμου, 2006).

ικανότητα επεξεργασίας όπως η έλλειψη πίεσης χρόνου, την συνάφεια του μηνύματος και την επάρκεια προηγούμενης γνώσης για το θέμα (Κοκκινάκη, 2006).

Τέλος, σημαντικό ρόλο στην επίδραση, διαδραματίζει η προϋπάρχουσα στάση των ατόμων. Στο πλαίσιο αυτό, η θεωρία της κοινωνικής κρίσης (Social Judgment theory) εξηγεί το πώς οι προϋπάρχουσες στάσεις των ατόμων αλλοιώνουν την αντίληψη απόψεων που εκφράζονται σε μηνύματα που στοχεύουν στον επηρεασμό των στάσεων. Εξετάζει δηλαδή, εάν και πώς οι στάσεις ενός ατόμου για ένα θέμα επηρεάζουν το πώς αντιλαμβάνεται τις απόψεις άλλων καθώς και πώς αυτές οι διαστρεβλώσεις επηρεάζουν την αλλαγή στάσης. Η βασική θέση της θεωρίας υποστηρίζει ότι η προϋπάρχουσα στάση των ατόμων χρησιμεύει ως σημείο αναφοράς ώστε να κρίνουν εάν θα αποδεχθούν ή θα απορρίψουν τις στάσεις άλλων. Παράλληλα, υποστηρίζεται ότι τα άτομα έχουν τρεις ζώνες βάσει των οποίων αποδέχονται ή απορρίπτουν νέες απόψεις στις οποίες εκτίθενται. Η πρώτη ζώνη αφορά τις στάσεις τις οποίες τα άτομα αποδέχονται. Η δεύτερη ζώνη αφορά τις στάσεις τις οποίες τα άτομα ούτε αποδέχονται ούτε απορρίπτουν. Ενώ, η τρίτη ζώνη αφορά τις στάσεις που τα άτομα απορρίπτουν. Εν ολίγοις, υποστηρίζεται ότι όταν οι στάσεις που λαμβάνουν τα άτομα είναι ίδιες με τις δικές τους, τότε αυξάνεται η αποδοχή των ατόμων προς τις πληροφορίες – στάσεις που λαμβάνουν. Ενώ, όταν οι στάσεις που λαμβάνουν τα άτομα είναι διαφορετικές από τις δικές τους, τότε θα εκφράσουν διαφωνία και μικρότερο βαθμό αποδοχής προς τις στάσεις αυτές (Sherif & Hovland, 1961).

2. 3. Κοινωνικές νόρμες και προκατάληψη

Όπως έχει προαναφερθεί, η κοινωνική επιρροή μπορεί να λειτουργήσει και έμμεσα ως αποτέλεσμα της προσαρμογής του ατόμου σε διάφορες κοινωνικές νόρμες μιας ομάδας.

Οι κοινωνικές νόρμες / κοινωνικοί κανόνες αποτελούν κοινά αποδεκτές στάσεις / πεποιθήσεις και συμπεριφορές που χαρακτηρίζουν τα άτομα μιας ομάδας και τα υπάγουν σε αυτή διαφοροποιώντας την συγκεκριμένη ομάδα από άλλες (Hogg & Vaughan, 2010). Συμμετέχοντας τα άτομα σε μια κοινωνική ομάδα, αποκτούν τα χαρακτηριστικά, τις στάσεις και τις συμπεριφορές της συγκεκριμένης ομάδας (Hogg & Vaughan, 2010).

Σύμφωνα με τους Turner, Brown και Tajfel (1979), καθώς τα άτομα κατηγοριοποιούν τους εαυτούς τους ως μέλη μιας ομάδας, η διαδικασία αυτή προσδίδει στα άτομα κοινωνική ταυτότητα. Η κοινωνική ταυτότητα αναφέρεται στην αυτό-αντίληψη των ατόμων ότι είναι μέλη μιας κοινωνικής ομάδας που έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (Hogg & Vaughan, 2010).

Όσον αφορά τις κοινωνικές νόρμες, τα άτομα αναγνωρίζουν στην ομάδα τους κοινές συμπεριφορές και στάσεις και στη συνέχεια τις υιοθετούν πιστεύοντας ότι αποτελούν τις κοινωνικά αποδεκτές νόρμες της ομάδας τους (Hogg & Vaughan, 2010). Για παράδειγμα, ο Allport τεκμηρίωσε εμπειρικά ότι εκτιθέμενα τα άτομα σε ομάδες, εξέφρασαν λιγότερο ακραίες και περισσότερο συντηρητικές θέσεις σχετικά με τις οσμές και τα βάρη παρά όταν βρίσκονταν μόνα τους (αναφέρεται στο Hogg & Vaughan, 2010).

Ταυτόχρονα, μέσω των κοινωνικών νορμών δύναται να σχηματιστούν στερεότυπα και προκαταλήψεις για άλλες κοινωνικές ομάδες. Τα στερεότυπα είναι γενικευμένες πεποιθήσεις των μελών μιας ομάδας για το πώς είναι και το πώς συμπεριφέρονται τα μέλη μιας άλλης ομάδας, θεωρώντας ότι όλα τα μέλη μιας ομάδας έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά. Ακόμα, και όταν ένα μέλος της ομάδας δεν συμφωνεί με τα στερεότυπα που «κατασκεύασε» η ομάδα του για τα μέλη άλλων ομάδων, δηλαδή, δεν είναι

προκατειλημμένος ο ίδιος, το γεγονός ότι γνωρίζει τις συγκεκριμένες προκαταλήψεις, δύναται να επηρεαστούν οι στάσεις του απέναντι στη συγκεκριμένη ομάδα και να ενεργοποιηθεί το στερεότυπο όταν βρεθεί υπό έκθεση στις απόψεις αυτές (Κοκκινάκη, 2006).

Οι προκατειλημμένες στάσεις είναι αρνητικές στάσεις και εκ των προτέρων κρίσεις που σχηματίζουν και υιοθετούν τα άτομα απέναντι στα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας οι οποίες βασίζονται αποκλειστικά στο γεγονός ότι τα άτομα είναι μέλη της συγκεκριμένης ομάδας (Hogg & Vaughan, 2010). Διάφορες κοινωνικές ομάδες δέχονται προκατάληψη με αποτέλεσμα να περιθωριοποιούνται εξαιτίας της διαφορετικότητας τους ως προς τη φυλή, την εθνότητα ή / και το φύλο τους. Οι προκαταλήψεις βάσει εθνότητας και φυλής στις οποίες εστίασε η παρούσα μελέτη¹¹, συνδέονται με στοιχεία εθνοκεντρισμού. Ο εθνοκεντρισμός είναι η αξιολογική προτίμηση που υιοθετούν τα άτομα για τις στάσεις και συμπεριφορές της δικής τους εθνοτικής ομάδας έναντι των άλλων εθνοτικών ομάδων (Hogg & Vaughan, 2010). Επιπλέον, η μη αποδοχή ατόμων διαφορετικής εθνότητας, συνδέεται με τη ξενοφοβία. Η ξενοφοβία είναι ο φόβος προς τα άτομα ή ομάδες που έχουν διαφορές από την οικεία ομάδα. Οι «άλλοι/ξένοι» γίνονται αντιληπτοί ως απειλή που μπορεί να επηρεάσει τα συμφέροντα της οικείας ομάδας (Hjerm, 2004).

Παράλληλα, οι προκαταλήψεις δύναται να οδηγήσουν σε διακρίσεις. Οι διακρίσεις είναι αρνητικές πράξεις εις βάρος των μελών μιας ομάδας. Ταυτόχρονα, ο ρατσισμός αναφέρεται στις διακρίσεις και προκαταλήψεις σε βάρος ατόμων λόγω του χρώματος ή της εθνικότητας τους και στηρίζεται στην άποψη ότι ορισμένες ομάδες ατόμων και

¹¹ Αφού, ενδιαφέρεται για τις στάσεις απέναντι σε άτομα τρίτων χωρών.

συγκεκριμένα φυλετικών είναι εκ γενετής ανώτερες από άλλες (Hughes & Kroehler, 2007).

Όσον αφορά τη σχέση κοινωνικών νορμών και προκατάληψης, υποστηρίζεται ότι εκτιθέμενα τα άτομα σε ομάδες που εκφράζουν προκατάληψη, εκφράζονται με περισσότερη προκατάληψη από ότι όταν δεν εκτίθενται σε αυτές (Blanchard, Crandall, Brigham & Vaughn, 1994). Στο πλαίσιο αυτό, ο Minard (1952) υποστήριξε ότι όταν η κοινωνική νόρμα λευκών ανθρακωρύχων ήταν η φιλική συμπεριφορά απέναντι στους μαύρους συναδέλφους τους, τότε 80 λευκοί συμπεριφέρθηκαν φιλικά προς τους συναδέλφους τους ενώ, όταν η κοινωνική νόρμα ήταν προκατειλημμένη τότε μόνο 20 λευκοί συμπεριφέρθηκαν φιλικά προς τους συναδέλφους τους.

Όσον αφορά τα αίτια των προκαταλήψεων, ορισμένες προσεγγίσεις θεωρούν την προκατάληψη ως εγγενή μηχανισμό εξαιτίας του ότι τα άτομα τείνουν να είναι θετικότερα προς οργανισμούς που είναι γενετικά παρόμοιοι ενώ, εκδηλώνουν φόβο σε γενετικά διαφορετικούς οργανισμούς. Άλλες προσεγγίσεις υποστηρίζουν ότι η προκατάληψη είναι αποτέλεσμα μάθησης, αναφέροντας ότι το μίσος και η καχυποψία μαθαίνονται αρκετά νωρίς στην παιδική ηλικία προτού το παιδί έχει επαρκής γνώσεις για την άλλη ομάδα. Παράλληλα, σύμφωνα με την θεωρία της αυταρχικής προσωπικότητας, κάποια άτομα διαθέτουν ένα σύμπλεγμα χαρακτηριστικών προσωπικότητας τα οποία προδιαθέτουν στη προκατάληψη και τις διακρίσεις όπως είναι: ο υπερβολικός σεβασμός και η υποταγή στην εξουσία, την εμμονή στο κύρος και την τάση μετατόπισης του θυμού σε αδύναμα άτομα (Κοκκινάκη, 2006). Επιπλέον, μια άλλη ερμηνεία παρέχουν οι θεωρίες της κοινωνικοποίησης αναφέροντας ότι τα άτομα αναπτύσσουν στοιχεία του πολιτισμού τους μέσω της κοινωνικοποίησης με το περιβάλλον τους και τα οποία

ενισχύονται μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος καθώς και των στερεοτύπων που προβάλλουν τα ΜΜΕ με αποτέλεσμα τα άτομα να αναπτύσσουν προκαταλήψεις για άτομα τα οποία έχουν διαφορετικό πολιτισμό (Hughes & Kroehler, 2007).

Τέλος, σχετικά με την αλλαγή των στερεοτυπικών πεποιθήσεων, αυτές δύναται να αλλάξουν, όταν το άτομο εκτεθεί σε πληροφορίες που τις διαψεύδουν. Βάσει του λογιστικού μοντέλου, τα στερεότυπα μπορούν να αλλάξουν σταδιακά με την έκθεση σε αριθμό μη επιβεβαιωτικών πληροφοριών. Ταυτόχρονα, βάσει του μοντέλου μεταστροφής, τα στερεότυπα μπορούν να αλλάξουν ριζικά όταν τα άτομα έρθουν σε επαφή με μια πολύ σημαντική πληροφορία που τα διαψεύδει ακραία και δραματικά. Επιπλέον, σύμφωνα με το μοντέλο των υποτύπων, τα στερεότυπα αλλάζουν όταν οι πληροφορίες τα διαψεύδουν οδηγώντας στη δημιουργία υποτύπων, υποκατηγοριών εντός της ομάδας. Δηλαδή, οι πληροφορίες αναφέρουν ότι ορισμένα μέλη της ομάδας που δέχεται την προκατάληψη έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά ή λειτουργούν διαφορετικά (Κοκκινάκη, 2006).

2. 4. Βασικά χαρακτηριστικά διαδικτυακών μέσων τύπου Web 2.0

Πριν από τη δημιουργία του Web 2.0, το διαδικτυακό περιεχόμενο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) ήταν εν πολλοίς προϊόν παραγόμενο από λίγους με μονόδρομη κατεύθυνση (βλ. Molnár *et al.*, 2007). Παραδοσιακά η δημόσια συζήτηση και η κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας διαμεσολαβείται από τα κυρίαρχα ΜΜΕ τα οποία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των ατομικών στάσεων και ευρύτερα της κοινής γνώμης (ΜακΚουέλ & Παπαθανασόπουλος, 2003).

Ο τρόπος με τον οποίο τα άτομα βρίσκουν, διαβάζουν και απαντούν σε ειδήσεις έχει αλλάξει δραματικά κατά την τελευταία δεκαετία με την ραγδαία εξέλιξη των τεχνολογιών επικοινωνίας που βασίζονται στο διαδίκτυο (Tewksbury & Rittenberg, 2012). Τα μέσα τύπου Web 2.0 είναι πλατφόρμες δικτύων στις οποίες οι χρήστες συνδέονται και υπάρχει άμεση αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Το βασικότερο τους χαρακτηριστικό είναι η διαδραστικότητα επιτρέποντας στους διαδικτυακούς χρήστες να αλληλεπιδρούν και να δίνουν ανατροφοδότηση στις πληροφορίες που λαμβάνουν (βλ. Molnár *et al.*, 2007). Οι χρήστες μπορούν να δημοσιεύσουν πληροφορίες παρέχοντας την δική τους προσωπική άποψη κάθε στιγμή και σε άμεσο χρόνο τις οποίες μοιράζονται με άλλους και οι οποίοι μπορούν να «αντιδράσουν» μέσω σχολιασμών ή / και τροποποιήσεων σε αυτές (Cormode & Krishnamurthy, 2008; Wotanis & McMillan, 2014).

Χαρακτηριστικά, ο Bruns (2008) υποστηρίζει ότι με τη δημιουργία του Web 2.0, έχει αναπτυχθεί μια νέα συμμετοχική κουλτούρα μεταξύ των διαδικτυακών χρηστών και η παραγωγή περιεχομένου πραγματοποιείται συνεργατικά σε ένα περιβάλλον όπου οι «καταναλωτές» πληροφορίας γίνονται ταυτόχρονα και «παραγωγοί». Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι άλλοι υποστηρίζουν ότι η ουσιαστική συμμετοχή αφορά στην πραγματικότητα λίγους, αφού μόνο το 1% των χρηστών του διαδικτύου παράγουν περιεχόμενο, ενώ το 10% απλώς «αλληλεπιδρούν» με αυτό και το υπόλοιπο 89% είναι παθητικοί δέκτες (van Dijck, 2009).

Ανάμεσα στις πολλές εξελίξεις που πραγματοποιήθηκαν μέσω των διαδικτυακών ειδήσεων, τα σχόλια των χρηστών αποτελούν μια από τις πιο κοινές και αμφιλεγόμενες μορφές συμμετοχικού διαδικτυακού περιεχομένου (Liu, Zhou & Zhao, 2015; Reich,

2011). Όσον αφορά το διαδικτυακό περιεχόμενο σε ιστότοπους τύπου Web 2.0, τίθενται αρκετές προκλήσεις στην κοινωνική έρευνα που προκύπτουν από την δημιουργία περιεχομένου που πραγματοποιούν οι χρήστες αφού, για παράδειγμα, σε ειδησεογραφικά άρθρα ιστοσελίδων, ο καθένας με μια σύνδεση στο διαδίκτυο έχει τη δυνατότητα να δημοσιεύσει ανώνυμα τις σκέψεις του. Ένα από τα ζητήματα που τίθενται αφορά τα σχόλια των χρηστών: σε ποιο βαθμό οι απόψεις που αναρτώνται σε αυτά τα περιβάλλοντα δύναται να επηρεάσουν τις απόψεις άλλων χρηστών; (Kritikos, 2016).

Ένα από τα μεγαλύτερα δίκτυα τύπου Web 2.0 και το οποίο εντάχθηκε στην παρούσα μελέτη, είναι το YouTube. Το YouTube είναι το μεγαλύτερο δίκτυο διαμοιρασμού βίντεο με περισσότερο από ένα δισεκατομμύριο χρήστες¹² εκ των οποίων 31% είναι άτομα ηλικίας 16 - 24¹³. Ως δίκτυο τύπου Web 2.0, το YouTube επιτρέπει στους χρήστες εκτός από τη παρακολούθηση βίντεο, να ανεβάσουν οι ίδιοι το δικό τους περιεχόμενο. Παράλληλα, τους παρέχεται η δυνατότητα να συνδεθούν με άλλους χρήστες και να σχολιάσουν ή / και να δηλώσουν εάν τους αρέσει ή όχι μια δημοσίευση βίντεο την οποία μπορούν και να κοινοποιήσουν σε άλλους¹⁴.

Συνοψίζοντας, η παρούσα πειραματική μελέτη εστιάζοντας στο ευρύτερο πλαίσιο της κοινωνικής επιρροής εξέτασε εάν η έκθεση σε διαδικτυακά σχόλια χρηστών - σε ένα ειδησεογραφικό βίντεο - που εκφράζουν αποκλειστικά θετικές ή αρνητικές στάσεις προς τους ΠΜ, επηρεάζει τις προσωπικές στάσεις. Εάν, δηλαδή, η έκθεση στις απόψεις μιας θετικής ή αρνητικής πλειοψηφίας (σχολίων) προς τους ΠΜ, επηρεάζει τις προσωπικές στάσεις θετικά και αρνητικά αντίστοιχα. Τα σχόλια στα οποία εκτέθηκαν οι

¹² YouTube (2016). Statistics. Ανακτήθηκε στις 18 Μαρτίου 2017, από: <https://www.youtube.com/yt/press/statistics.html>

¹³ Smart insights (2016). Global Social Media Research summary 2016. Ανακτήθηκε στις 18 Μαρτίου 2017, από: <http://www.smartinsights.com/social-media-marketing/social-media-strategy/new-global-social-media-research/>

¹⁴ YouTube (2016). About YouTube. Ανακτήθηκε στις 18 Μαρτίου 2017, από: <https://www.youtube.com/yt/about/en/>

συμμετέχοντες εμπεριείχαν απόψεις (γενικές νόρμες από σχόλια Ελληνοκυπρίων) θετικές ή αρνητικές προς τους ΠΜ και στόχος ήταν να εξεταστεί εάν επηρεάζουν τον βαθμό προκατάληψης των αναγνωστών (συμμετεχόντων). Εν ολίγοις, στη βάση του αντικειμένου των προκαταλήψεων προς τους ΠΜ εξετάστηκε εάν και σε ποιο βαθμό η έκθεση σε διαδικτυακά σχόλια επηρεάζει τις στάσεις άλλων αναγνωστών υπό το πρίσμα της κοινωνικής επιρροής σε διαδικτυακό περιεχόμενο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Επισκόπηση Εμπειρικών Ερευνών

Στο κεφάλαιο αυτό, παρουσιάζονται τα ευρήματα προηγούμενων μελετών σχετικά με την επίδραση των διαδικτυακών σχολίων στις στάσεις άλλων χρηστών / αναγνωστών. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι μέχρι σήμερα έχουν υιοθετηθεί διαφορετικοί πειραματικοί σχεδιασμοί στη βάση θεωριών κοινωνικής επιρροής. Συνολικά, έχει εξεταστεί η επίδραση θετικών, αρνητικών και αμφίπλευρων σχολίων, καθώς και ευγενούς, αγενούς και προκατειλημμένου περιεχομένου σχολίων στις προϋπάρχουσες στάσεις των συμμετεχόντων.

Αρχικά, υπάρχουν ερευνητικά ευρήματα που αποδεικνύουν την επίδραση θετικών και αρνητικών σχολίων. Στο πλαίσιο αυτό, η πειραματική μελέτη των Walther *et al.* (2010) εξέτασε την επίδραση των σχολίων στις αξιολογήσεις και στάσεις των συμμετεχόντων για τη μαριχουάνα. Οι 152 συμμετέχοντες, εκτέθηκαν σε ένα βίντεο που αναφερόταν στις αρνητικές επιπτώσεις της μαριχουάνας στην υγεία μαζί με 10 θετικά είτε 10 αρνητικά σχόλια προς το περιεχόμενο του βίντεο. Στη συνέχεια, κλήθηκαν να απαντήσουν ερωτήσεις που αφορούσαν στο πόσο κοντά ένιωθαν με τις απόψεις των σχολιαστών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα θετικά και αρνητικά σχόλια επηρέασαν τις αξιολογήσεις των συμμετεχόντων για τους κινδύνους της μαριχουάνας θετικά και αρνητικά αντίστοιχα. Επιπλέον, τα σχόλια επηρέασαν τις στάσεις τους όταν η θέση τους ταυτιζόταν με την θέση που υποστηριζόταν στα σχόλια.

Η μελέτη των Sung & Lee (2014) τεκμηριώνει την επίδραση των αρνητικών και αμφίπλευρων σχολίων στις στάσεις για μια εταιρεία στη βάση της θεωρίας της κοινωνικής κρίσης (Social Judgment Theory). Στη μελέτη συμμετείχαν 373 φοιτητές. Οι πειραματικές συνθήκες περιλάμβαναν πέντε σχόλια είτε θετικά, είτε αρνητικά είτε

αμφίπλευρα. Επιπλέον, υπήρχε μια συνθήκη ελέγχου και σε όλες τις συνθήκες περιλαμβανόταν ένα βίντεο με αρνητική αναφορά στην εταιρεία McDonalds. Αρχικά, οι συμμετέχοντες είχαν απαντήσει ερωτήσεις για τη στάση τους δύο εβδομάδες πριν συμμετάσχουν στο πείραμα και τυχαιοθετήθηκαν στις συνθήκες αναλόγως της προϋπάρχουσας στάσης τους. Οι στάσεις μετά την έκθεση τους στις πειραματικές συνθήκες μετρήθηκαν με τις ίδιες ερωτήσεις της προμέτρησης και πραγματοποιήθηκε σύγκριση μεταβολής μέσων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες με ουδέτερη προϋπάρχουσα στάση επηρεάστηκαν σε μεγαλύτερο βαθμό από τα αρνητικά σχόλια εκφράζοντας αρνητική στάση. Η συνθήκη με τα αμφίπλευρα σχόλια οδήγησε τους συμμετέχοντες με αρνητικές προϋπάρχουσες στάσεις να τοποθετηθούν με λιγότερο αρνητικές στάσεις.

Άλλες μελέτες εξέτασαν την επίδραση σχολίων στις στάσεις των συμμετεχόντων για τη κοινή γνώμη και την άποψη τους για την επίδραση των σχολίων σε άλλους χρήστες. Η μελέτη των Lee & Jang (2010) εξέτασε εάν τα σχόλια επιδρούν στις αντιλήψεις αναγνωστών για τη κοινή γνώμη και στις προσωπικές τους στάσεις. Οι 252 συμμετέχοντες εκτέθηκαν σε μια από τις ακόλουθες τρεις συνθήκες: ελέγχου με μόνο το άρθρο της είδησης που αφορούσε είτε τα δικαιώματα των ζώων είτε ένα τηλεοπτικό δράμα, είδηση με επτά αρνητικά σχόλια και είδηση με αξιολογήσεις. Αφότου, οι συμμετέχοντες διάβασαν το άρθρο ή / και τα σχόλια και τις αξιολογήσεις, κλήθηκαν να τοποθετηθούν σχετικά με την άποψη τους για το θέμα και τις εκτιμήσεις τους για τη κοινή γνώμη και την επίδραση του άρθρου στις στάσεις άλλων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η συνθήκη με τα σχόλια οδήγησε τους συμμετέχοντες να τοποθετηθούν ότι η

κοινή γνώμη ήταν κυρίως αντιθετική στις αναφορές της είδησης και παράλληλα, προκάλεσε αρνητική επίδραση στις προσωπικές τους στάσεις.

Αντίστοιχα, η μελέτη των Lee & Chun (2016) υποστηρίζει την επίδραση των αρνητικών σχολίων σε άτομα με αρνητικές προϋπάρχουσες στάσεις. Η μελέτη εξέτασε την επίδραση σχολίων και δημοσκοπήσεων κοινής γνώμης στις στάσεις των συμμετεχόντων και της πρόθεσης τους να εκφράσουν άποψη μέσω σχολιασμού. Οι 172 συμμετέχοντες είχαν εκτεθεί σε ένα ειδησεογραφικό άρθρο που πραγματοποιούσε αρνητική αναφορά στην εταιρεία McDonalds μαζί με τα αποτελέσματα μιας δημοσκόπησης η οποία ήταν θετική ή αρνητική. Στη συνέχεια παρακολούθησαν ένα βίντεο με θετικά, αρνητικά ή αμφίπλευρα σχόλια και κλήθηκαν να απαντήσουν ερωτήσεις που αφορούσαν στο βαθμό αποδοχής τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες με αρνητικές προϋπάρχουσες στάσεις που εκτέθηκαν στα αρνητικά σχόλια παρουσίασαν μεγαλύτερο βαθμό αποδοχής αυτών των απόψεων με πρόθεση να εκφέρουν άποψη. Ωστόσο, η αλλαγή στάσης, δεν διαπιστώθηκε σε άτομα με θετικές προϋπάρχουσες στάσεις τα οποία ήταν λιγότερο πιθανόν να εκφέρουν άποψη εκτιθέμενα στα αρνητικά σχόλια.

Παράλληλα, η μελέτη των Winter & Krämer (2016) εξέτασε την επίδραση σχολίων σε ένα επιστημονικό άρθρο για τους κινδύνους βίαιων βιντεοπαιχνιδιών επιβεβαιώνοντας εν μέρει την επίδραση αρνητικών σχολίων. Οι 178 συμμετέχοντες εκτέθηκαν σε μια από τις ακόλουθες συνθήκες: αντιθετικά σχόλια επιχειρηματολογίας, υποκειμενικά αντιθετικά σχόλια, αρνητικές αξιολογήσεις του άρθρου και ελέγχου. Πραγματοποιήθηκαν δύο μελέτες: μια σε γονείς και μια σε φοιτητές. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να διαβάσουν το άρθρο και τα σχόλια (εάν υπήρχαν) και να αξιολογήσουν το άρθρο βάσει των στάσεων και της αντίληψης τους για τη κοινή γνώμη. Τα αποτελέσματα της μελέτης με τους

γονείς έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες που εκτέθηκαν σε πειραματική συνθήκη, αντιλήφθηκαν τη κοινή γνώμη ως αντιθετική έναντι του άρθρου. Εντούτοις, οι επιδράσεις των σχολίων στις προσωπικές στάσεις ήταν περιορισμένες. Ταυτόχρονα, τα αποτελέσματα της μελέτης με τους φοιτητές (στους οποίους το θέμα ήταν λιγότερο οικείο), έδειξαν ότι τα σχόλια επηρέασαν σημαντικά τη στάση τους.

Τις πιο πάνω ερευνητικές ενδείξεις σχετικά με την επίδραση των αρνητικών σχολίων επιβεβαιώνει και η μελέτη των Winter *et al.* (2015). Στόχος της μελέτης ήταν να εξετάσει τη κοινωνική επιρροή των σχολίων για μια δημοσίευση είδησης για τη νομιμοποίηση της μαριχουάνας στο Facebook στο πλαίσιο της πειστικότητας / επιχειρηματολογίας. Οι 197 συμμετέχοντες εκτέθηκαν σε πέντε σχόλια είτε θετικά είτε αρνητικά προς την είδηση και σε σχόλια που περιείχαν υποκειμενικές απόψεις ή επιχειρήματα. Αφού διάβασαν τη δημοσίευση και τα σχόλια, δήλωσαν την άποψή τους για το θέμα και την άποψη τους για το εάν η κοινή γνώμη συμφωνεί ή διαφωνεί με το θέμα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα αρνητικά σχόλια με επιχειρήματα αποδυνάμωσαν την πειστικότητα και επιρροή του άρθρου ενώ, τα θετικά σχόλια δεν ενίσχυσαν την επιρροή του άρθρου στις στάσεις. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες που διάβασαν αρνητικά σχόλια, διατύπωσαν περισσότερο αρνητικές στάσεις έναντι της νομιμοποίησης της μαριχουάνας ενώ, όσοι εκτέθηκαν σε θετικά σχόλια δεν διατύπωσαν περισσότερο θετικές στάσεις. Ταυτόχρονα, διαπιστώθηκε ότι τα σχόλια με επιχειρήματα είχαν περισσότερη επιρροή στις στάσεις από ότι τα σχόλια με υποκειμενικές απόψεις.

Ταυτόχρονα, υπάρχουν ερευνητικές ενδείξεις για την επίδραση των σχολίων στις στάσεις έναντι του βαθμού μεροληψίας των MME. Στο πλαίσιο αυτό, η μελέτη των Houston *et al.* (2011) επιβεβαίωσε την επίδραση των σχολίων στις στάσεις για πολιτικά πρόσωπα

και στις αντιλήψεις για τη μεροληψία πολιτικών ειδήσεων. Οι 227 συμμετέχοντες είχαν εκτεθεί σε ένα άρθρο που έκφραζε κριτική στις θέσεις δύο υποψηφίων προέδρων της Αμερικής μαζί με μια εκ των ακόλουθων πειραματικών συνθηκών: σχόλια υπέρ του Obama και κατά του McCain, σχόλια υπέρ του McCain και κατά του Obama και μεικτά σχόλια. Επιπλέον, υπήρχε και μια συνθήκη ελέγχου. Οι εξαρτημένες μεταβλητές ήταν οι αντιλήψεις των συμμετεχόντων για τον βαθμό μεροληψίας της είδησης έναντι των δύο υποψηφίων καθώς και οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με την επίδραση των σχολίων στις προσωπικές τους στάσεις αλλά και στις στάσεις άλλων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι πειραματικές συνθήκες που υποστήριζαν ένα εκ των δύο υποψηφίων επηρέασαν τους συμμετέχοντες να συμφωνήσουν ότι η είδηση μεροληπτεί για ένα εκ των δύο υποψηφίων. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι τα σχόλια, επηρέασαν αρνητικά τον βαθμό υποστήριξης των συμμετεχόντων για τον υποψήφιο που δεν υποστηριζόταν σε αυτά.

Στο ίδιο πλαίσιο, η πειραματική μελέτη της Lee (2012) ενισχύει τα πιο πάνω ευρήματα υποστηρίζοντας ότι τα σχόλια επιδρούν στις στάσεις για τη μεροληψία των ΜΜΕ αλλά και στην αντίληψη της κοινής γνώμης. Οι 240 συμμετέχοντες διάβασαν ένα άρθρο σχετικά με την απαγόρευση της σωματικής τιμωρίας στα σχολεία μαζί με τέσσερα σχόλια που συμφωνούσαν ή διαφωνούσαν με τη δική τους θέση. Οι συμμετέχοντες απάντησαν πριν και μετά την έκθεσή τους στο πείραματικό ερέθισμα πόσο συμφωνούν με την ακόλουθη δήλωση: «Θα πρέπει να απαγορευτεί η σωματική τιμωρία στα σχολεία» σε πενταβάθμια κλίμακα. Επιπλέον, δήλωσαν σε ποιο βαθμό το άρθρο εκφράζει τις δικές τους θέσεις και σε ποιο βαθμό η κοινή γνώμη συμφωνεί με την πιο πάνω δήλωση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες που εκτέθηκαν σε σχόλια σύμφωνα με τη δική τους στάση, δήλωσαν ότι η κοινή γνώμη ήταν αισθητά πιο σύμφωνη σε σχέση με

εκείνους που εκτέθηκαν σε σχόλια που διαφωνούσαν με τη δική τους στάση και οι οποίοι δήλωσαν ότι η είδηση είναι περισσότερο μεροληπτική.

Παράλληλα, υπάρχουν ευρήματα που υποστηρίζουν την επίδραση ευγενών (civil) και αγενών (uncivil) σχολίων στις στάσεις. Στο πλαίσιο αυτό, η μελέτη των Chen & Ng (2016) υποστηρίζει τις επιδράσεις των σχολίων ευγενούς διαφωνίας. Η μελέτη εξέτασε την επίδραση των σχολίων στις στάσεις για τις αμβλώσεις. Οι 301 συμμετέχοντες εκτέθηκαν σε πειραματικές συνθήκες που περιείχαν μια είδηση που συμφωνούσε ή διαφωνούσε με τη νομιμοποίηση των αμβλώσεων στις ΗΠΑ μαζί με τρία σχόλια ευγενούς ή αγενούς διαφωνίας. Αφού διάβασαν τα σχόλια, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να τοποθετηθούν εάν τα σχόλια έχουν επίδραση στις θέσεις άλλων Αμερικανών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες αξιολόγησαν ότι η ευγενής διαφωνία έχει μεγαλύτερες επιδράσεις από ό,τι η αγενής διαφωνία.

Αντίστοιχα, η πειραματική μελέτη των Shi *et al.* (2014) επιβεβαιώνει την επίδραση των ευγενών σχολίων αλλά και των αγενών και θετικών σχολίων υπό προϋποθέσεις. Η έρευνα εξέτασε την επίδραση των σχολίων στις στάσεις για το κάπνισμα. Στη μελέτη συμμετείχαν 592 καπνιστές οι οποίοι παρακολούθησαν ένα βίντεο για τις αρνητικές επιπτώσεις του καπνίσματος στην υγεία με ισχυρό ή λιγότερο ισχυρό μήνυμα μαζί με 10 θετικά είτε αρνητικά σχόλια, ευγενούς αγενούς περιεχομένου. Παράλληλα, υπήρχε συνθήκη ελέγχου. Οι συμμετέχοντες, αφού παρακολούθησαν το βίντεο και διάβασαν τα σχόλια, κλήθηκαν να αξιολογήσουν πόσο πειστικό ήταν το περιεχόμενο του βίντεο, εάν αντιλαμβάνονται τον κίνδυνο και σε ποιο βαθμό είχαν πρόθεση να σταματήσουν το κάπνισμα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα θετικά σχόλια επηρέασαν θετικά τις στάσεις των καπνιστών. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες που διάβασαν αρνητικά σχόλια με αγενές

περιεχόμενο, διατύπωσαν περισσότερο αρνητικές στάσεις από ό,τι εκείνοι που διάβασαν αρνητικά σχόλια με ευγενές περιεχόμενο. Ωστόσο, δεν διαπιστώθηκαν διαφορές στις στάσεις μεταξύ εκείνων που διάβασαν θετικά ευγενή και θετικά αγενή σχόλια. Επιπλέον, ίσως το πιο ενδιαφέρον εύρημα της μελέτης αφορά την αντίληψη του κινδύνου στη συνθήκη των θετικών σχολίων: οι συμμετέχοντες στη συνθήκη ελέγχου παρουσίασαν ψηλότερες τιμές από τους συμμετέχοντες στη συνθήκη των θετικών σχολίων, αναδεικνύοντας την μη επίδραση των θετικών σχολίων στην αντίληψη του κινδύνου.

Στα πιο πάνω ευρήματα, η μελέτη των Thorson *et al.* (2010) επισημαίνει την επίδραση των αγενών σχολίων στις στάσεις για την αξιοπιστία ενός ιστολογίου και μιας είδησης που αναφερόταν στις κλιματικές αλλαγές σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι 877 συμμετέχοντες (φοιτητές) εκτέθηκαν στο άρθρο μαζί με ευγενή ή αγενή σχολιασμό και με σχολιασμό που είτε συμφωνούσε είτε διαφωνούσε με την πολιτική ιδεολογία του αρθρογράφου. Οι συμμετέχοντες απάντησαν σε ερωτήσεις προμέτρησης για την αξιοπιστία των ειδήσεων των MME. Στη συνέχεια εκτέθηκαν σε μια από τις πειραματικές συνθήκες και κλήθηκαν να αξιολογήσουν την αξιοπιστία της είδησης και του ιστολογίου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η συνθήκη με τα αγενή σχόλια και την ιδεολογική διαφωνία οδήγησε τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν χαμηλά την αξιοπιστία του ιστολογίου. Όσον αφορά την είδηση, οι συμμετέχοντες που εκτέθηκαν στα αγενή σχόλια για το ιστολόγιο, αξιολόγησαν την είδηση ως περισσότερο αξιόπιστη από ό,τι εκείνοι που εκτέθηκαν σε ευγενή σχόλια. Ωστόσο, ένας από τους περιορισμούς της συγκεκριμένης μελέτης είναι ότι δεν συμπεριέλαβε συνθήκη ελέγχου στον πειραματικό της σχεδιασμό.

Αντίστοιχα, οι Rösner, Winter και Krämer (2016) επιβεβαιώνουν εν μέρει την επίδραση των αγενών σχολίων στις γνωστικές αντιδράσεις των αναγνωστών στη βάση της θεωρίας

της κοινωνικής μάθησης και της κοινωνικής επιρροής καθώς και διαφοροποιημένου πειραματικού σχεδιασμού. Στη μελέτη συμμετείχαν 143 συμμετέχοντες με σχεδιασμό τεσσάρων πειραματικών συνθηκών και μιας ελέγχου. Οι συμμετέχοντες εκτέθηκαν σε ένα ειδησεογραφικό άρθρο σχετικά με την νομιμοποίηση της μαριχουάνας μαζί με έξι σχόλια εκ των οποίων μηδέν, ένα, τρία ή έξι ήταν αγενή. Τα σχόλια ήταν ενάντια στη νομιμοποίηση της μαριχουάνας περιέχοντας υποκειμενικές απόψεις. Αρχικά, οι συμμετέχοντες απάντησαν σε ερωτήσεις προμέτρησης. Αφότου διάβασαν τα σχόλια και την είδηση, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να εκφράσουν τα συναισθήματα τους και να αναφέρουν εισηγήσεις για το τέλος ιστοριών στις οποίες εκτέθηκαν. Στη συνέχεια, κλήθηκαν να σχολιάσουν και απάντησαν στις ερωτήσεις μεταμέτρησης αναφέροντας σε ποιο βαθμό θεώρησαν το άρθρο και τα σχόλια αξιόπιστα αλλά και σε ποιο βαθμό αντιλαμβάνονταν την αγενή – επιθετική γλώσσα των σχολίων. Τα συναισθήματα μετρήθηκαν με ερωτήσεις στάσεων και οι γνωστικές αντιδράσεις μετρήθηκαν αφότου οι συμμετέχοντες έδωσαν εισηγήσεις για το τέλος των ιστοριών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκτιθέμενοι στα αγενή σχόλια αναφέρθηκαν με περισσότερες προθέσεις επιθετικότητας και εκφράστηκαν με περισσότερη αγένεια από ότι εκείνοι που δεν εκτέθηκαν σε αγενή σχόλια. Ωστόσο, δεν διαφάνηκε να αυξάνονται οι επιδράσεις όταν αυξανόταν ο αριθμός των αγενών σχολίων στις πειραματικές συνθήκες. Επιπλέον, δεν διαπιστώθηκαν σημαντικές επιδράσεις στις συναισθηματικές και συμπεριφορικές αντιδράσεις (σχολιασμού) των συμμετεχόντων και δεν διαπιστώθηκε διαφορά στο βαθμό επιχειρηματολογίας μεταξύ των συμμετεχόντων της συνθήκης ελέγχου και των αγενών σχολίων.

Όσον αφορά τη σχέση μεταξύ των σχολίων και προκατειλημμένων στάσεων, υπάρχουν μελέτες που εξέτασαν την επίδραση των σχολίων στην προκατάληψη έναντι κοινωνικών ομάδων στην βάση της επεξεργασίας ειδησεογραφικού περιεχομένου. Στο πλαίσιο αυτό, η μελέτη των Lee, Kim και Cho (2016) εξέτασε πώς τα σχόλια σε ειδησεογραφικό περιεχόμενο επιδρούν στην επεξεργασία και πρόσληψη των ειδήσεων, καθώς και στην αντίληψη της πραγματικότητας σχετικά με την εγκληματική δραστηριότητα των κατοίκων μιας περιοχής. Οι 177 συμμετέχοντες της μελέτης εκτέθηκαν σε ένα άρθρο που αναφερόταν σε μια εγκληματική είδηση και απέδιδε την ευθύνη στους κατοίκους μιας περιοχής. Παράλληλα με το άρθρο, οι συμμετέχοντες εκτέθηκαν με τυχαιοθέτηση σε μια από τις ακόλουθες τρεις πειραματικές συνθήκες που περιείχαν επτά σχόλια βάσει πλαισίωσης: συνθήκη με σχόλια άσχετου περιεχομένου που δεν απέδιδαν ευθύνες στους κατοίκους (ελέγχου), συνθήκη με σχόλια που απέδιδαν την ευθύνη στους κατοίκους της περιοχής (προκατειλημμένα) αναφέροντας ότι στη περιοχή υπάρχουν υψηλά ποσοστά εγκληματικότητας και συνθήκη με σχόλια που περιείχαν προκατειλημμένους σχολιασμούς αλλά αντιστάθμιζαν το βαθμό προκατάληψης αποδίδοντας ευθύνες και στην ειδησεογραφική κάλυψη του συμβάντος. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες που εκτέθηκαν στη συνθήκη με τα προκατειλημμένα σχόλια, τοποθέτησαν την ευθύνη στους κατοίκους της περιοχής και εκτίμησαν ότι η περιοχή έχει μεγαλύτερο βαθμό εγκληματικότητας περισσότερο από ό,τι οι συμμετέχοντες στις άλλες συνθήκες.

Αντίστοιχα, η μελέτη του Velasco (2016), επιβεβαιώνει την επίδραση σχολίων προκατειλημμένου περιεχομένου επισημαίνοντας παράλληλα, την θετική επίδραση θετικών σχολίων. Η μελέτη εξέτασε την επίδραση αρνητικών στερεοτυπικών σχολίων

στα συναισθήματα των συμμετεχόντων για μια κατηγορία ατόμων (Latinos και Narcos), εξετάζοντας παράλληλα, την σχέση μεταξύ του περιεχομένου των MME (βίντεο στο YouTube) και των σχολίων. Οι 95 συμμετέχοντες εκτέθηκαν σε ένα θετικό ή αρνητικό βίντεο ιστοριών για τους Λατίνους μαζί με θετικά ή αρνητικά σχόλια. Εξαρτημένες μεταβλητές ήταν οι συναισθηματικές αντιδράσεις (όπως ο φόβος) και η άποψη τους για την πολιτική της μετανάστευσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες εξέφρασαν περισσότερο αρνητικά συναισθήματα μετά την ανάγνωση αρνητικών σχολίων και περισσότερο θετικά συναισθήματα μετά την ανάγνωση θετικών σχολίων.

Τέλος, μια διαφορετική προσέγγιση ακολούθησε η πειραματική μελέτη των Hsueh *et al.* (2015) επιβεβαιώνοντας ότι τα προκατειλημμένα σχόλια άλλων χρηστών μπορούν να ενισχύσουν την αρνητική στάση απέναντι στην ομάδα-στόχο και να διευκολύνουν την έκφραση προκατάληψης. Η μελέτη εξέτασε την επίδραση προκατειλημμένων και μη προκατειλημμένων σχολίων στους σχολιασμούς άλλων χρηστών για Ασιάτες στη βάση της θεώρησης των κοινωνικών νορμών. Οι 137 συμμετέχοντες διάβασαν ένα ειδησεογραφικό άρθρο που αναφερόταν στη πρόθεση μιας επιτροπής εκπαίδευσης να αυξήσει τη χρηματοδότηση σε φοιτητές της ανατολικής Ασίας και στη συνέχεια διάβασαν είτε 12 προκατειλημμένα είτε 12 μη προκατειλημμένα (θετικά) σχόλια. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες που εκτέθηκαν στα προκατειλημμένα σχόλια, εξέφρασαν μια περισσότερο προκατειλημμένη θέση έναντι των Ασιατών σε σχέση με εκείνους που εκτέθηκαν στα μη προκατειλημμένα. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι οι συμμετέχοντες των οποίων η προϋπάρχουσα στάση ήταν αρνητική, τοποθετήθηκαν στα σχόλια με περισσότερη προκατάληψη από ότι εκείνοι που είχαν θετική στάση.

Εντούτοις, περιορισμός της μελέτης είναι ότι δεν συμπεριέλαβε συνθήκη ελέγχου στον πειραματικό της σχεδιασμό.

Συνοψίζοντας, παρουσιάζονται διαφορετικές προσεγγίσεις εξέτασης της επίδρασης των διαδικτυακών σχολίων στις προσωπικές στάσεις και σε κάποιες περιπτώσεις, αμφίσημα ευρήματα. Εστιάζοντας στα θετικά και αρνητικά σχόλια, κάποιες μελέτες υποστηρίζουν ότι τα αρνητικά σχόλια επιδρούν σε μεγαλύτερο βαθμό στις προσωπικές στάσεις (βλ. Winter *et al.*, 2015) ενώ, άλλες υποστηρίζουν την επίδραση τόσο των θετικών όσο και των αρνητικών (βλ. Velasco, 2016; Walther *et al.*, 2010). Η παρούσα μελέτη επιχείρησε να εξετάσει τις μέχρι σήμερα ερευνητικές ενδείξεις για την επίδραση θετικών και αρνητικών (προκατειλημμένων) σχολίων στις στάσεις εστιάζοντας στη προκατάληψη έναντι ΠΜ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Μεθοδολογία

4.1. Ερευνητικά Ερωτήματα και Υποθέσεις Εργασίας

Όπως έχει προαναφερθεί η παρούσα μελέτη εξέτασε δυο ερευνητικά ερωτήματα:

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα (EE1) είναι: σε ποιο βαθμό η έκθεση σε διαδικτυακά σχόλια προσαρτημένα σε ειδησεογραφικό περιεχόμενο επηρεάζει τις στάσεις προς τους ΠΜ; Από αυτό πηγάζουν δύο υποθέσεις εργασίας:

Y1: Οι συμμετέχοντες που θα εκτεθούν σε θετικά σχόλια θα τοποθετηθούν με περισσότερο θετική στάση (σε σχέση με την προϋπάρχουσα στάση τους) έναντι των ΠΜ από ό,τι εκείνοι που θα εκτεθούν στη συνθήκη ελέγχου (χωρίς σχόλια).

Y2: Οι συμμετέχοντες που θα εκτεθούν σε αρνητικά σχόλια θα τοποθετηθούν με περισσότερο αρνητική στάση (σε σχέση με την προϋπάρχουσα στάση τους) έναντι των ΠΜ από ό,τι εκείνοι που θα εκτεθούν στη συνθήκη ελέγχου (χωρίς σχόλια).

Η μηδενική υπόθεση (Y₀) που αντιστοιχεί και στις δύο υποθέσεις εργασίας είναι ότι τα σχόλια δεν έχουν καμία επίδραση στις στάσεις προς τους ΠΜ.

Στόχος του EE1 ήταν να εξετάσει εάν και σε ποιο βαθμό η έκθεση σε σχόλια τα οποία είναι προσαρτημένα σε διαδικτυακό ειδησεογραφικό περιεχόμενο και εκφράζουν είτε θετικές είτε αρνητικές στάσεις προς τους ΠΜ επηρεάζει τις στάσεις προς τους ΠΜ θετικά και αρνητικά αντίστοιχα.

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα (EE2) της παρούσας μελέτης είναι: σε ποιο βαθμό οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται πιθανή επιρροή στις στάσεις τους από την έκθεσή τους στα σχόλια;

Στόχος του ΕΕ2 ήταν να καταγράψει στοιχεία σχετικά με την υπόθεση της επίδρασης των σχολίων στις στάσεις σύμφωνα με την υποκειμενική αξιολόγηση των ίδιων των συμμετεχόντων. Το ΕΕ2 μελετήθηκε με τηλεφωνική επικοινωνία του ερευνητή με τους συμμετέχοντες και εντάχθηκε στη μελέτη ως συμπληρωματικό του ΕΕ1. Στόχος του ΕΕ2 δεν ήταν η εις βάθος κατανόηση των απόψεων αλλά η ποσοτική τους καταγραφή.

Τα θετικά σχόλια στη παρούσα μελέτη ορίζονται ως τα σχόλια που αναφέρονται θετικά προς τους ΠΜ, ενώ, τα αρνητικά σχόλια ορίζονται ως τα σχόλια που εμπεριέχουν αρνητικούς χαρακτηρισμούς για τους ΠΜ.

4. 2. Σχεδιασμός

Για το ΕΕ1 ακολουθήθηκε πειραματικός σχεδιασμός. Το πείραμα χαρακτηρίζεται ως η καταλληλότερη μέθοδος για την εξέταση επιδράσεων στις στάσεις (Κυριαζή, 2011). Πείραμα είναι η διαδικασία στην οποία ο ερευνητής εξετάζει τις επιδράσεις μιας ή περισσότερων ανεξάρτητων μεταβλητών σε μια ή περισσότερες εξαρτημένες μεταβλητές (Webster & Sell, 2007). Η πειραματική μέθοδος εξασφαλίζει τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την ύπαρξη αιτιώδους συσχέτισης μεταξύ μεταβλητών (Κοκκινάκη, 2006; Κυριαζή, 2011). Στη παρούσα μελέτη, κύρια ανεξάρτητη μεταβλητή είναι τα σχόλια στα οποία εκτέθηκαν οι συμμετέχοντες σε ένα ειδησεογραφικό βίντεο για τη μετανάστευση και εξαρτημένη μεταβλητή είναι η μεταβολή στις στάσεις των συμμετεχόντων αφότου εκτέθηκαν στα σχόλια.

Συγκεκριμένα, ακολουθήθηκε η μέθοδος του οιονεί πειραματικού σχεδιασμού αφού δεν ήταν δυνατόν να περιοριστούν εργαστηριακά όλες οι ενδεχόμενες ανεξάρτητες μεταβλητές που επηρεάζουν τις στάσεις. Επιπλέον, εφαρμόστηκε αντιστοιχία ως προς το

φύλο και την προϋπάρχουσα στάση των συμμετεχόντων μεταξύ των πειραματικών συνθηκών και όχι τυχαία συγκρότηση των ομάδων όπως εφαρμόζεται στα απολύτως τυχαία εργαστηριακά πειράματα (Hewstone & Stroebe, 2007).

4. 3. Εννοιοποίηση, Λειτουργικοποίηση και Μέθοδος Συλλογής Δεδομένων

Στο πλαίσιο του πειραματικού σχεδιασμού, η μέθοδος συλλογής δεδομένων που ακολουθήθηκε (για το EE1) είναι η μέτρηση μέσω ερωτηματολογίων. Συγκεκριμένα, χορηγήθηκε ένα δομημένο ερωτηματολόγιο 12 ερωτήσεων στους συμμετέχοντες πριν (προμέτρηση) και μετά (μεταμέτρηση) τη συμμετοχή τους στην έρευνα ώστε να διαπιστωθεί εάν προκύπτουν διαφορές μετά τη πειραματική παρέμβαση στις τρεις συνθήκες (βλ. Παράρτημα Α). Όσον αφορά τη μέθοδο συλλογής δεδομένων του EE2, πραγματοποιήθηκε τηλεφωνική επικοινωνία του ερευνητή με τους συμμετέχοντες με ποσοτική καταγραφή των απόψεων τους μέσω ενός δομημένου ερωτηματολογίου. Επιλέγηκε η μέθοδος του δομημένου ερωτηματολογίου, αφού, στόχος του EE2 δεν ήταν η εις βάθος κατανόηση των απόψεων αλλά η ποσοτική τους καταγραφή βάσει προεπιλεγμένων αντιπροσωπευτικών περιπτώσεων του τελικού δείγματος (βλ. Παράρτημα Ζ).

Για την δημιουργία των οργάνων προμέτρησης και μεταμέτρησης, η παρούσα μελέτη βασίστηκε στις ακόλουθες τέσσερις διαστάσεις (της έννοιας πρόσφυγες μετανάστες): δ1: χαρακτηριστικά ΠΜ, δ2: σχέσεις με ΠΜ, δ3: συνέπειες της καθόδου ΠΜ στην Κύπρο και δ4: δικαιώματα / βοηθήματα και έλεγχος ΠΜ, ώστε να μετρηθεί ο βαθμός προκατάληψης προς τους ΠΜ. Στη παρούσα μελέτη ως μετανάστες νοούνται οι πρόσφυγες μετανάστες¹⁵ που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα τους εξαιτίας

¹⁵ Ρεπόρτερ (2016). 2.900 μετανάστες πνίγηκαν στη μεσόγειο το 2016. Ανακτήθηκε στις 5 Ιανουαρίου 2017, από: <http://www.reporter.com.cy/greece/article/80484/2-900-metanastes-pnigkan-stin-mesogio-to-2016>

κινδύνου της σωματικής τους ακεραιότητας και ευρύτερα δίωξης τους (βλ. Τσαούσης, 1991). Οι προκαταλήψεις ορίζονται ως οι αρνητικές στάσεις που σχηματίζουν και υιοθετούν τα άτομα απέναντι στα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας βάσει εθνότητας και φυλής και πιο συγκεκριμένα έναντι των μεταναστών και συνδέονται με τη ξενοφοβία και τον εθνοκεντρισμό (Hjerm, 2004; Hogg & Vaughan, 2010).

Για κάθε έννοια προέκυψαν τρεις υποδιαστάσεις οι οποίες λειτουργικοποιήθηκαν στις ερωτήσεις των ερωτηματολογίων. Για την εννοιοποίηση, λήφθηκαν υπόψη τοποθετήσεις που χρησιμοποιήθηκαν σε προηγούμενες μελέτες οι οποίες μέτρησαν στάσεις και προκαταλήψεις για μετανάστες (βλ. Fiske & North, 2014). Ωστόσο, η εννοιοποίηση και η τελική λειτουργικοποίηση των ερωτήσεων δεν πραγματοποιήθηκε με συστηματικό τρόπο, δηλαδή, δεν πραγματοποιήθηκε εξέταση των προκαταλήψεων των Κυπρίων προς τους μετανάστες μέσω εμπειρικής έρευνας αφού, στόχος της μελέτης δεν ήταν να μετρήσει αυτές καθαυτές τις προκαταλήψεις αλλά την επίδραση των σχολίων στις στάσεις. Μέχρι σήμερα έχουν διαπιστωθεί προκατειλημμένες στάσεις των Κυπρίων έναντι των ΠΜ που συνδέουν τους μετανάστες με το έγκλημα, το φόβο απώλειας της εθνικής ταυτότητας και της οικονομικής ασφάλειας (Mainwaring, 2008; Spyrou, 2004).

Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά των ΠΜ, στη μέτρηση περιλήφθηκαν ερωτήσεις που αφορούν: δ1.1: τιμιότητα, δ1.2: βιαιότητα και δ1.3: εργατικότητα. Όσον αφορά τις σχέσεις με τους ΠΜ, περιλήφθηκαν ερωτήσεις: δ2.1: βοήθεια προς ΠΜ, δ2.2: γείτονας ΠΜ και δ2.3: ερωτική σχέση με ΠΜ. Όσον αφορά τις συνέπειες καθόδου των ΠΜ στην Κύπρο, οι ερωτήσεις βασίστηκαν στις ακόλουθες υποδιαστάσεις: δ3.1: αντιμετώπιση προβλημάτων με μη απόβαση ΠΜ, δ3.2: ανεργία και δ3.3: πολιτισμός. Τέλος, όσον αφορά την έννοια δ4, οι ερωτήσεις βασίστηκαν στις ακόλουθες υποδιαστάσεις: δ4.1:

κρατικά βοηθήματα προς ΠΜ, δ4.2: εργασιακά δικαιώματα ΠΜ και δ4.3: σωματικός έλεγχος ΠΜ σε πολυσύχναστους χώρους.

Το τελικό ερωτηματολόγιο προμέτρησης (βλ. Παράρτημα Α) αποτελείτο από 12 δομημένες δηλώσεις / τοποθετήσεις στις οποίες οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να δηλώσουν τον βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους σε επταβάθμια κλίμακα Likert (βλ. Sung & Lee, 2014). Το ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε με ισορροπία μεταξύ θετικών και αρνητικών δηλώσεων (έξι θετικές και έξι αρνητικές δηλώσεις). Επιπλέον, το περιεχόμενο των ερωτήσεων, είχε προσαρμοστεί στο περιεχόμενο των σχολίων που περιλάμβαναν οι πειραματικές συνθήκες ώστε να διαφανεί εάν τα σχόλια είχαν επίδραση στις στάσεις για το θέμα. Ωστόσο, δεν έχει πραγματοποιηθεί απόλυτη αντιστοίχιση των ερωτήσεων με κάθε σχόλιο.

Όσον αφορά τις ερωτήσεις / τοποθετήσεις της μεταμέτρησης (βλ. Παράρτημα Α), αυτές ήταν παρόμοιες με αυτές της προμέτρησης με μικρές διαφοροποιήσεις ως προς την διατύπωση τους για σκοπούς ισοδυναμίας των μετρήσεων, μετρώντας τις στάσεις πριν και μετά με την ίδια εγκυρότητα και την ίδια αξιοπιστία ώστε να είναι εφικτές οι συγκρίσεις (βλ. Sung & Lee, 2014). Κάθε ερώτηση της μεταμέτρησης αντιστοιχούσε σε μια της προμέτρησης.

4. 4. Συνθήκες (EE1)

Όλοι οι συμμετέχοντες εκτέθηκαν σε ένα ειδησεογραφικό βίντεο¹⁶ που αναφερόταν στη πρόθεση της Κυπριακής Δημοκρατίας να λάβει μέτρα ώστε να παράσχει βοήθεια σε ΠΜ. Ο σχεδιασμός περιέλαβε τις ακόλουθες τρεις συνθήκες / ομάδες: δύο πειραματικές (θετικά και αρνητικά σχόλια) και μια ελέγχου. Η μια πειραματική συνθήκη (O⁺) περιείχε,

¹⁶ YouTube (2015). Τι κάνει η Κύπρος για τους θανάτους μεταναστών στη Μεσόγειο. Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2017, από: <https://www.youtube.com/watch?v=WvzTBEDmY2A>

στη συνέχεια του βίντεο, αποκλειστικά θετικά σχόλια προς τους ΠΜ. Η άλλη πειραματική συνθήκη (O⁻) περιείχε, στη συνέχεια του βίντεο, αποκλειστικά αρνητικά σχόλια με προκατειλημμένους χαρακτηρισμούς προς τους ΠΜ (βλ. Hsueh *et al.*, 2015). Στη συνθήκη ελέγχου δεν υπήρχαν σχόλια (O⁰).

Η παρούσα μελέτη εξέτασε την επίδραση των σχολίων στις στάσεις με εκτενή επαφή των συμμετεχόντων με τα σχόλια για μερικές μέρες (τρία πειραματικά ερεθίσματα σε διάρκεια οκτώ ημερών από την προμέτρηση) αντί μονοήμερης έκθεσης όπως έχουν ακολουθήσει οι μέχρι σήμερα μελέτες (βλ. Hsueh *et al.*, 2015). Είναι σημαντικό να διαμεσολαβεί μόνο μικρό χρονικό διάστημα μεταξύ προμέτρησης και μεταμέτρησης ώστε να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα επιδράσεων εξωγενών παραγόντων στην εξαρτημένη μεταβλητή (στάσεις) αλλά και της πιθανότητας να κατανοήσουν οι συμμετέχοντες το στόχο της μελέτης (βλ. Babbie, 2013; Sung & Lee, 2014). Επομένως, λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω, λήφθηκε η απόφαση για την εφαρμογή οιονεί πειραματικού σχεδιασμού με εκτενέστερη έκθεση των συμμετεχόντων στα σχόλια (πειραματικά ερεθίσματα).

Η εφαρμογή των ερεθισμάτων πραγματοποιήθηκε μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Οι συμμετέχοντες σε διάστημα οκτώ ημερών έλαβαν πέντε ηλεκτρονικά μηνύματα εκ των οποίων στα τρία περιέχονταν τα πειραματικά ερεθίσματα (σχόλια) καθώς και το βίντεο το οποίο ήταν ενσωματωμένο (βλ. Παράρτημα Γ). Παράλληλα, σε τρία από τα πέντε μηνύματα περιλαμβανόταν μια ερώτηση κατανόησης, είτε επί των σχολίων (για τις πειραματικές συνθήκες) είτε επί του βίντεο (για την συνθήκη ελέγχου) την οποία θα έπρεπε να απαντήσουν οι συμμετέχοντες ώστε να διασφαλιστεί ότι εκτέθηκαν στο ερέθισμα (βλ. Παράρτημα Δ). Ο ερευνητής έλεγχε εάν οι συμμετέχοντες

απάντησαν σωστά ή λάθος την ερώτηση. Επιλέχθηκε, η συγκεκριμένη μέθοδος αποστολής των ερεθισμάτων για σκοπούς διευκόλυνσης και εξοικονόμησης χρόνου των συμμετεχόντων καθώς και για αποφυγή κατανόησης από πλευράς των συμμετεχόντων ότι τα σχόλια δεν ήταν σε απόλυτο βαθμό πραγματικά μέσω επίσκεψης τους για παράδειγμα, σε ένα ιστοχώρο όπου θα ήταν εμφανείς οι ημερομηνίες δημοσίευσης.

Το [βίντεο](#) διάρκειας 00:01:48 ήταν μια είδηση του Κυπριακού τηλεοπτικού καναλιού Sigma δημοσιευμένη στις 21 Απριλίου 2015 στο κοινωνικό δίκτυο YouTube και αναφερόταν στη πρόθεση της Κυπριακής Δημοκρατίας να λάβει μέτρα ώστε να παράσχει βοήθεια και να φιλοξενήσει ΠΜ στην Κύπρο κατά την περίοδο του Απριλίου 2015 όπου υπήρξαν ναυάγια πλοίων που μετέφεραν ΠΜ στην Μεσόγειο. Η είδηση περιείχε δηλώσεις του διευθυντή μετανάστευσης για το θέμα καθώς και του κυβερνητικού εκπροσώπου ο οποίος σχολίαζε την συνάντηση του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας με τον Ιταλό Πρωθυπουργό σχετικά με τις δράσεις που θα έπρεπε να αναλάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Παράλληλα, στο βίντεο υπήρχε αναφορά στην ατζέντα που θα είχε η επερχόμενη σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η οποία περιλάμβανε τα ακόλουθα τέσσερα θέματα: «τον αγώνα κατά των δουλεμπόρων, την εντατικοποίηση των επιχειρήσεων διάσωσης, την παροχή βοήθειας στα κράτη-μέλη που υφίστανται τις μεγαλύτερες πιέσεις και τη συνεργασία με τα κράτη προσέλευσης ή διέλευσης προσφύγων και μεταναστών». Η είδηση ολοκληρωνόταν με αναφορά σε δήλωση του επιτρόπου μετανάστευσης και εσωτερικών υποθέσεων σχετικά με την ημερομηνία υιοθέτησης της Ευρωπαϊκής ατζέντας για την μετανάστευση.

Επιλέγηκε ένα ειδησεογραφικό βίντεο ώστε να αποφευχθεί η οποιαδήποτε θετική ή αρνητική επίδραση του στους συμμετέχοντες και να εξεταστούν οι επιδράσεις των σχολίων χωρίς οποιαδήποτε επίδραση του βίντεο, κάτι που θα συνέβαινε εάν επιλεγόταν ένα βίντεο που μεροληπτούσε έναντι της βοήθειας ή μη βοήθειας των ΠΜ (βλ. Hsueh *et al.*, 2015). Κατόπιν εκτεταμένης αναζήτησης, επιλέγηκε το συγκεκριμένο βίντεο, το οποίο θεωρήθηκε όσο πιο αμερόληπτο ήταν δυνατόν επί του θέματος. Ωστόσο, επειδή το ζήτημα των ΠΜ εμπεριέχει ένα ανθρωπιστικό στοιχείο, οποιαδήποτε σχετική είδηση συντάσσεται με μια έστω και ανεπαίσθητη αίσθηση κατανόησης ή συμπόνιας προς τους ΠΜ, έτσι το περιεχόμενο της είδησης ενδεχομένως να έκλινε προς θετική στάση παρά ουδέτερη σχετικά με την παροχή υποστήριξης προς τους ΠΜ στην Κύπρο. Το ενδεχόμενο αυτό διερευνήθηκε στο πλαίσιο του ΕΕ2.

Παράλληλα, τα σχόλια δημιουργήθηκαν από τον ερευνητή από σχόλια που δημοσίευσαν χρήστες σε άλλες δημοσιεύσεις¹⁷ ειδησεογραφικών άρθρων για πρόσφυγες μετανάστες Κυπριακών και Ελλαδικών ιστοχώρων (βλ. Hsueh *et al.*, 2015). Στα σχόλια εκφράζονταν θετικές ή αρνητικές απόψεις σχετικές με τις τέσσερις διαστάσεις για τους ΠΜ που έχουν περιγραφεί πιο πάνω για τα όργανα προμέτρησης και μεταμέτρησης. Για παράδειγμα, στη συνθήκη (O⁺) ένας σχολιαστής πραγματοποιεί αναφορά ότι οι ΠΜ είναι τίμιοι και θα πρέπει να τους παρασχεθεί βοήθεια από την Κυπριακή Δημοκρατία ενώ, ταυτόχρονα στη συνθήκη (O⁻) ένας σχολιαστής αναφέρει ότι οι ΠΜ δεν είναι τίμιοι υποστηρίζοντας ότι

¹⁷ Βλ. Newsbeast (2015). «Οι μετανάστες μετατρέπουν την Κω σε αηδιαστική κόλαση». Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2017, από: <http://www.newsbeast.gr/greece/arthro/826071/oi-metanastes-metatrepoun-tin-ko-se-aidiastiki-kolasi> ; Ο φιλελεύθερος (2016). Στην Κύπρο έρχονται σήμερα οι πρώτοι πρόσφυγες από την Ελλάδα. Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2017, από: <http://www.philenews.com/el-gr/top-stories/885/298747/stin-kypro-erchontai-simera-oi-protai-prosfyges-apo-tin-ellada> ; Ο φιλελεύθερος (2015). Έλαβαν φαγητό – νερό και εισέρχονται σε αντίσκηνα οι διασωθέντες (εικόνες). Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2017, από: <http://www.philenews.com/el-gr/top-stories/885/275015/amountai-na-lavoun-fagito-kai-nero-oi-diasothentes-prosfyges-eikones> ; Signalive (2015). Ακυβέρνητο σκάφος με πρόσφυγες διέσωσαν οι κυπριακές αρχές. Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2017, από: <http://www.signalive.com/news/local/264219/akyvernito-skafos-me-prosfyges-diesosan-oi-kypriakes-arxes> ; Τα Νέα.gr (2016). Η Λέσβος μετράει τώρα τις πληγές της. Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2017, από: <http://www.tanea.gr/news/greece/article/5390880/sygekroyseis-kai-fwties-sto-hot-spot-ths-moyrias/>

θα πρέπει να διωχθούν από την Κύπρο (βλ. Παράρτημα Β). Τα εννέα «προσαρμοσμένα» σχόλια ανά πειραματική συνθήκη, αναδημοσιεύτηκαν σε μια πλατφόρμα ιστολογίου του ερευνητή χωρίς να περιέχουν ονόματα και ημερομηνίες και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε σάρωση τους σε εικόνες¹⁸ ανά τρία τα οποία είχαν αποσταλεί στους συμμετέχοντες σε τρία ξεχωριστά ηλεκτρονικά μηνύματα όπως περιγράφεται στην συνέχεια. Η μέση έκταση κάθε σχολίου ήταν 80 λέξεις. Ορισμένα σχόλια περιείχαν και αναφορές σε προσωπικές εμπειρίες των σχολιαστών και κάποια άλλα περιείχαν ποσοτικά τεκμήρια – επιχειρήματα ώστε να παρουσιάζουν σημαντικό βαθμό πειστικότητας (Lee & Chun, 2016; Witteman *et al.*, 2016).

4. 5. Δειγματοληψία και Συγκρότηση Ομάδων

Ο πληθυσμός ενδιαφέροντος της παρούσας μελέτης, ήταν οι προπτυχιακοί φοιτητές¹⁹ που φοιτούν στην Κύπρο και πληθυσμός δειγματοληψίας ήταν οι προπτυχιακοί φοιτητές του ΤΕΠΑΚ από τις ακόλουθες τρεις Σχολές:

1. Σχολή Γεωτεχνικών Επιστημών και Διαχείρισης Περιβάλλοντος (Τμήμα Γεωπονικών Επιστημών, Βιοτεχνολογίας και Επιστήμης Τροφίμων και Τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Περιβάλλοντος).
2. Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας (Τμήμα Διοίκησης Ξενοδοχείων και Τουρισμού, Τμήμα Εμπορίου, Χρηματοοικονομικών και Ναυτιλίας και Διατμηματικό Πρόγραμμα Διοίκησης).
3. Σχολή Μηχανικής και Τεχνολογίας (Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και Πληροφορικής, Τμήμα Μηχανολόγων

¹⁸ Screen Shot, βλ. Winter *et al.* (2015).

¹⁹ Κυρίως Ε/Κ αφού, το θέμα αφορούσε ΠΜ.

Μηχανικών και Επιστήμης και Μηχανικής Υλικών, Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών και Μηχανικών Γεωπληροφορικής).

Λόγω του σχεδιασμού του πειράματος, ο οποίος ήταν ευαίσθητος σε εξωτερικά γεγονότα (όπως για παράδειγμα συζήτηση στις διαλέξεις σχετικά με τους πρόσφυγες ή τη μετανάστευση τις μέρες διεξαγωγής του πειράματος), από το δειγματοληπτικό πλαίσιο αποκλείστηκαν η Σχολή Επικοινωνίας και Μέσων Ενημέρωσης, η Σχολή Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών και η Σχολή Επιστημών Υγείας διότι τα μαθήματα που προσφέρουν ενδεχομένως να περιέχουν συζήτηση κοινωνικών θεμάτων, γενικά, αλλά και ειδικότερα θεμάτων που σχετίζονται με το ζήτημα της μετανάστευσης²⁰.

Στη παρούσα μελέτη, ακολουθήθηκε δειγματοληψία ευκολίας με εφαρμογή προκαθορισμένων ποσοστών αφού, η έρευνα εξαρτήθηκε από την προθυμία και το ενδιαφέρον των φοιτητών να συμμετάσχουν κατόπιν προφορικής πρόσκλησης (Κυριαζή, 2011). Σε μια πειραματική διαδικασία, η σύνθεση των ομάδων θα πρέπει να είναι ίδια ως προς τα χαρακτηριστικά που πιθανόν να επιδρούν στην εξαρτημένη μεταβλητή ώστε οποιεσδήποτε διαφορές προκύψουν στις μετρήσεις μεταξύ των ομάδων να μπορούν να αποδοθούν στην ανεξάρτητη μεταβλητή (Babbie, 2013; Κυριαζή, 2011). Το δείγμα χωρίστηκε σε τρεις κατά το δυνατόν ισοδύναμες ομάδες με αντιστοίχιση στη βάση του φύλου και της προϋπάρχουσας στάσης (με βάση την προμέτρηση).

Επειδή η πρόσκληση για συμμετοχή απευθυνόταν σε επιτόπια ατομική συνάντηση με τον κάθε υποψήφιο συμμετέχοντα, η συγκρότηση των ομάδων έγινε σταδιακά με τοποθέτηση των συμμετεχόντων σε αυτές στο τέλος της καθεμιάς από τις έξι μέρες εφαρμογής της διαδικασίας δειγματοληψίας. Για την προϋπάρχουσα στάση, λαμβανόταν το σκορ της

²⁰ Εντούτοις, στο δείγμα περιλήφθηκε κατά λάθος ένας φοιτητής της Σχολής Επιστημών Υγείας.

προμέτρησης με κατάταξη των συμμετεχόντων σε αύξουσα διάταξη (από το μικρότερο στο μεγαλύτερο σκορ προκατάληψης) κατά φύλο. Για τον υπολογισμό του σκορ προκατάληψης (γενικού δείκτη στάσης), κάθε ερώτηση βαθμολογήθηκε από το 1 – 7 με τις ψηλότερες τιμές να αντιπροσωπεύουν μεγαλύτερη προκατάληψη και τις χαμηλότερες να αντιπροσωπεύουν θετικότερες στάσεις προς τους ΠΜ. Στον υπολογισμό, πραγματοποιήθηκε προσαρμογή μεταξύ θετικών και αρνητικών δηλώσεων: στις θετικές δηλώσεις, το «Συμφωνώ απόλυτα» υπολογίστηκε ως 1 και το «Διαφωνώ απόλυτα» υπολογίστηκε ως 7 και αντίστοιχα, στις αρνητικές δηλώσεις, το «Συμφωνώ απόλυτα» υπολογίστηκε ως 7 και το «Διαφωνώ απόλυτα» υπολογίστηκε ως 1. Ο γενικός δείκτης στάσης μπορούσε να πάρει τιμές από 12 - 84 (βλ. Κυριαζή, 2011).

Η τοποθέτηση των φοιτητών που αποδέχονταν την πρόσκληση συμμετοχής στο δείγμα έγινε ως εξής:

Έστω: Ταυτότητα αντρών: $A_{\mu\delta}$ και ταυτότητα γυναικών: $\Gamma_{\mu\delta}$, όπου μ ο αριθμός της ημέρας δειγματοληψίας ($\mu=1\dots6$) και κ η θέση κατάταξης στην προμέτρηση. Η διαδικασία δειγματοληψίας και τοποθέτησης στις ομάδες πραγματοποιήθηκε κατά μέρα με βάση το ακόλουθο πλάνο (ωστόσο, υπήρξαν μικρές αποκλίσεις, η τοποθέτηση παρουσιάζεται με διαφορετικό χρώμα για την κάθε ομάδα):

$\mu = 1$: στόχος 8 άντρες και 7 γυναίκες

Διάταξη Ανδρών: $A_{11}, A_{12}, A_{13}, A_{14}, A_{15}, A_{16}, A_{17}, A_{18}$

Διάταξη Γυναικών: $\Gamma_{11}, \Gamma_{12}, \Gamma_{13}, \Gamma_{14}, \Gamma_{15}, \Gamma_{16}, \Gamma_{17}$

$\mu = 2$: στόχος 7 άντρες και 8 γυναίκες

Διάταξη Ανδρών: $A_{21}, A_{22}, A_{23}, A_{24}, A_{25}, A_{26}, A_{27}$

Διάταξη Γυναικών: $\Gamma_{21}, \Gamma_{22}, \Gamma_{23}, \Gamma_{24}, \Gamma_{25}, \Gamma_{26}, \Gamma_{27}, \Gamma_{28}$

$\mu = 3$: στόχος 8 άντρες και 7 γυναίκες

Διάταξη Ανδρών: A₃₁, A₃₂, A₃₃, A₃₄, A₃₅, A₃₆, A₃₇, A₃₈

Διάταξη Γυναικών: Γ₃₁, Γ₃₂, Γ₃₃, Γ₃₄, Γ₃₅, Γ₃₆, Γ₃₇

$\mu = 4$: στόχος 7 άντρες και 8 γυναίκες

Διάταξη Ανδρών: A₄₁, A₄₂, A₄₃, A₄₄, A₄₅, A₄₆, A₄₇

Διάταξη Γυναικών: Γ₄₁, Γ₄₂, Γ₄₃, Γ₄₄, Γ₄₅, Γ₄₆, Γ₄₇, Γ₄₈

$\mu = 5$: στόχος 8 άντρες και 7 γυναίκες

Διάταξη Ανδρών: A₅₁, A₅₂, A₅₃, A₅₄, A₅₅, A₅₆, A₅₇, A₅₈

Διάταξη Γυναικών: Γ₅₁, Γ₅₂, Γ₅₃, Γ₅₄, Γ₅₅, Γ₅₆, Γ₅₇

$\mu = 6$: στόχος 7 άντρες και 8 γυναίκες

Διάταξη Ανδρών: A₆₁, A₆₂, A₆₃, A₆₄, A₆₅, A₆₆, A₆₇

Διάταξη Γυναικών: Γ₆₁, Γ₆₂, Γ₆₃, Γ₆₄, Γ₆₅, Γ₆₆, Γ₆₇, Γ₆₈

Στις περιπτώσεις που εξασφαλιζόνταν περισσότερα άτομα είτε δεν εξασφαλιζόνταν ο αριθμός των ατόμων που αναφέρονται πιο πάνω (7 ή 8 άντρες και 7 ή 8 γυναίκες ανά μέρα) οι συμμετέχοντες της κάθε μέρας τοποθετήθηκαν στις ομάδες έτσι ώστε να προσεγγίζεται όσο το δυνατόν καλύτερα η αναλογία που φαίνεται πιο πάνω. Για παράδειγμα, στην M1, εξασφαλίστηκε η συμμετοχή 10 γυναικών αντί 7 και η τοποθέτηση πραγματοποιήθηκε ως εξής:

$\mu = 1$: στόχος 8 άντρες και 7 γυναίκες

Διάταξη Ανδρών: A₁₁, A₁₂, A₁₃, A₁₄, A₁₅, A₁₆, A₁₇, A₁₈

Διάταξη Γυναικών: Γ₁₁, Γ₁₂, Γ₁₃, Γ₁₄, Γ₁₅, Γ₁₆, Γ₁₇, Γ_{1X}, Γ_{1Ψ}, Γ_{1Y}

Καταβλήθηκε προσπάθεια για 30 συμμετέχοντες σε κάθε συνθήκη (συνολικά 90) ώστε να εξυπηρετηθούν στο μέγιστο δυνατό οι ποσοτικές συγκρίσεις μεταξύ των πειραματικών συνθηκών (βλ. Webster & Sell, 2007). Συνολικά, στη μελέτη

στρατολογήθηκαν 96 συμμετέχοντες. Ωστόσο, 10 συμμετέχοντες εγκατέλειψαν στην πορεία την έρευνα. Το τελικό δείγμα της μελέτης αποτελείται από 86 συμμετέχοντες. Στη συνθήκη με τα θετικά σχόλια υπήρχαν 30 συμμετέχοντες, στη συνθήκη με τα αρνητικά 28 και στη συνθήκη ελέγχου 28 (βλ. Πίνακες 4.1, 4.2, 4.3 και 4.4).

Πίνακας 4.1: Φύλο ανά συνθήκη

Φύλο	Συνθήκη			Σύνολο
	Θετικά (O ⁺)	Αρνητικά (O ⁻)	Ελέγχου (O ⁰)	
άντρας	15 (50%)	14 (50%)	15 (53.57%)	44 (51.16%)
γυναίκα	15 (50%)	14 (50%)	13 (46.43%)	42 (48.84%)
Σύνολο	30 (100%)	28 (100%)	28 (100%)	86 (100%)

Πίνακας 4.2: Έτος Σπουδών ανά συνθήκη

Έτος	Συνθήκη			Σύνολο
	Θετικά (O ⁺)	Αρνητικά (O ⁻)	Ελέγχου (O ⁰)	
1ο	10 (33.33%)	5 (17.85%)	7 (25%)	22 (25.58%)
2ο	9 (30%)	5 (17.85%)	5 (17.85%)	19 (22.1%)
3ο	3 (10%)	5 (17.85%)	4 (14.28%)	12 (13.95%)
4ο	7 (23.33%)	10 (35.71%)	10 (35.71%)	27 (31.39%)
5ο	1 (3.3%)	2 (7.14%)	2 (7.14%)	5 (5.81%)
6ο	0 (0%)	1 (3.57%)	0 (0%)	1 (1.16%)
Σύνολο	30 (100%)	28 (100%)	28 (100%)	86 (100%)

Πίνακας 4.3: Σχολές ανά συνθήκη				
Σχολές	Συνθήκη			Σύνολο
	Θετικά (O ⁺)	Αρνητικά (O ⁻)	Ελέγχου (O ⁰)	
Γεωτεχνικών Επιστημών και Διαχείρισης Περιβάλλοντος	5 (16.66%)	6 (21.42%)	7 (25%)	18 (20.93%)
Διοίκησης και Οικονομίας	9 (30%)	13 (46.42%)	12 (42.85%)	34 (39.53%)
Μηχανικής και Τεχνολογίας	16 (53.33%)	9 (32.14%)	8 (28.57%)	33 (38.37%)
Επιστημών Υγείας	0 (0%)	0 (0%)	1 (3.57%)	1 (1.16%)
Σύνολο	30 (100%)	28 (100%)	28 (100%)	86 (100%)

Πίνακας 4.4: Συνολικός Αριθμός συμμετεχόντων ανά Τμήμα Σπουδών	
Τμήμα	Σύνολο
Γεωπονικών Επιστημών, Βιοτεχνολογίας και Επιστήμης Τροφίμων	12 (13.95%)
Επιστήμης και Τεχνολογίας Περιβάλλοντος	6 (6.97%)
Διοίκησης Ξενοδοχείων και Τουρισμού	16 (18.6%)
Εμπορίου, Χρηματοοικονομικών και Ναυτιλίας	11 (12.79%)
Διατμηματικό Πρόγραμμα Διοίκησης	7 (8.13%)
Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Ηλ. Υπολογιστών και Πληροφορικής	13 (15.11%)
Μηχανολόγων Μηχανικών και Επιστήμης και Μηχανικής Υλικών	11 (12.79%)
Πολιτικών Μηχανικών και Μηχανικών Γεωπληροφορικής	9 (10.46%)
Νοσηλευτικής	1 (1.16%)
Σύνολο	86 (100%)

4. 6. Διαδικασία Έρευνας (EE1 και EE2)

Η εφαρμογή της προμέτρησης, των πειραματικών ερεθισμάτων και της μεταμέτρησης διήρκησε οκτώ μέρες για κάθε συμμετέχοντα. Κάθε συμμετέχοντας είχε ατομικό χρονοδιάγραμμα οκτώ ημερών εξαιτίας του πειραματικού σχεδιασμού και της διαδικασίας η οποία ήταν ίδια σε διάρκεια για όλους τους συμμετέχοντες.

Στάδιο 1 - EE1. Στρατολόγηση: Επιτόπια Συνάντηση – Πρόσκληση Συμμετοχής και Προμέτρηση (διάρκεια έξι μέρες: 17/1/2017 – 24/1/2017)

Η στρατολόγηση πραγματοποιήθηκε με προφορική πρόσκληση στους φοιτητές σε διάφορους χώρους του πανεπιστημίου όπως έξω από τις αίθουσες διδασκαλίας κατά την ολοκλήρωση των μαθημάτων τους, στα εργαστήρια υπολογιστών, στην καφετέρια και σε άλλους χώρους όπου σύχναζαν φοιτητές. Η στρατολόγηση διήρκησε έξι εργάσιμες μέρες (17/1/2017 – 24/1/2017) αφού, λόγω του πειραματικού σχεδιασμού, δεν θα έπρεπε να διαμεσολαβήσει μεγάλο χρονικό διάστημα μεταξύ της συμμετοχής κάποιων συμμετεχόντων και άλλων ώστε οι μετρήσεις να ήταν ισότιμες για όλους τους συμμετέχοντες και να μην επηρεάζονταν οι μετρήσεις συμμετεχόντων που θα ξεκινούσαν την διαδικασία πολύ αργότερα από τους αρχικούς (αλλά και από άλλα εξωτερικά γεγονότα). Για παράδειγμα, στο διάστημα αυτό ενδέχεται να διέρρηε μια σημαντική είδηση για τη μετανάστευση και έτσι οι απαντήσεις που έδιναν οι συμμετέχοντες μετά από το συμβάν, να επηρεάζονταν από αυτό και δεν θα μπορούσαν να αποδοθούν στα σχόλια και κατεπέκταση οι μετρήσεις, δεν θα ήταν ίδιες για όλους (Babbie, 2013).

Κατά τη διάρκεια της συνάντησης, αρχικά, οι φοιτητές ερωτούνταν σε ποια σχολή σπουδάζουν, εάν ήταν στη σχολή που έμπιπτε στον πληθυσμό δειγματοληψίας, τότε πραγματοποιείτο συνολική ενημέρωση για την ανάγκη διεξαγωγής μελέτης που αφορά «ερωτήσεις σε διαδικτυακό περιεχόμενο»²¹ και τους αναφερόταν ότι εάν ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν, θα έπρεπε εκείνη τη στιγμή να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο και να αφιερώσουν 3 – 5 λεπτά από τον χρόνο τους για ακόμα πέντε φορές στις επόμενες ημέρες (για ανάγνωση ηλεκτρονικών μηνυμάτων, απάντηση σε τρεις ερωτήσεις και ακόμη μια επιτόπια συνάντηση). Παράλληλα, τους αναφερόταν ότι θα πάρουν στο τέλος

²¹ Σύμφωνα με τους Webster και Sell (2007) δύναται να αναφερθούν σε μικρό βαθμό μη έγκυρες δηλώσεις στους συμμετέχοντες όταν το επιβάλλουν οι ανάγκες της μελέτης.

της διαδικασίας μέχρι 15 ευρώ ως ανταμοιβή για τη συμμετοχή τους²². Αφού οι συμμετέχοντες αποδέχονταν να συμμετάσχουν, συμπλήρωναν το ερωτηματολόγιο προμέτρησης. Αφού επέστρεφαν το ερωτηματολόγιο, σε ξεχωριστό έγγραφο καταγραφόταν: το φύλο, η σχολή, το έτος σπουδών τους καθώς και τα στοιχεία επικοινωνίας τους (ηλεκτρονική διεύθυνση και τηλέφωνο). Τέλος, τους αναφερόταν ότι το βράδυ της ίδιας μέρας, θα λάμβαναν ένα ηλεκτρονικό μήνυμα με οδηγίες για το επόμενο στάδιο της συμμετοχής τους. Καταβλήθηκε προσπάθεια να μην συμμετάσχουν στη μελέτη άτομα που γνωρίζονται μεταξύ τους για σκοπούς εγκυρότητας των μετρήσεων. Ωστόσο, σε μεμονωμένες περιπτώσεις εξαιτίας της ανάγκης ενσωμάτωσης συμμετεχόντων στη μελέτη (λόγω των στενών χρονικών πλαισίων του σχεδιασμού), συμπεριλήφθηκαν συμμετέχοντες του ίδιου τμήματος που βρίσκονταν στον ίδιο χώρο κατά την προφορική πρόσκληση και είχαν αποδεχτεί να συμμετάσχουν. Εντούτοις, κατά την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου προμέτρησης, δεν υπήρξε σχολιασμός του ερωτηματολογίου μεταξύ των συμμετεχόντων.

Στάδιο 2 – ΕΕ1. Ηλεκτρονική εφαρμογή ερεθισμάτων και μεταμέτρηση Ι (17/1/2017 – 31/1/2017)

Το βράδυ της Μέρας 1 (M1) υπολογιζόταν το σκορ του συμμετέχοντα και βάσει του φύλου του πραγματοποιείτο κατάταξη του σε μια από τις τρεις συνθήκες και ακολούθως την ίδια μέρα του αποστέλλονταν ευχαριστίες και οι οδηγίες. Ο συμμετέχων έπρεπε να απαντήσει ότι αποδέχεται να συμμετάσχει στη μελέτη. Κατά τις μέρες M2, M4 και M6 πραγματοποιήθηκε η ηλεκτρονική εφαρμογή των ερεθισμάτων (διαμεσολαβούσε μια μέρα μεταξύ των ηλεκτρονικών ερεθισμάτων), αποστέλλονταν τα μηνύματα 2, 3 και 4 με

²² Ο ερευνητής αποφάσισε να διαθέσει αυτά τα χρήματα από προσωπικά του έσοδα ώστε να ενισχύσει την εγκυρότητα της μελέτης, παρέχοντας σημαντικό κίνητρο στους φοιτητές/συμμετέχοντες.

ενσωματωμένο το βίντεο μαζί με σαρωμένη εικόνα (print screen) τρία σχόλια κάθε φορά (ώστε να βλέπουν όλοι οι συμμετέχοντες το ίδιο περιεχόμενο). Στην O^+ τροφοδοτούνταν θετικά ερεθίσματα. Στην O^- τροφοδοτούνταν αρνητικά ερεθίσματα και στη συνθήκη ελέγχου υπήρχε ενσωματωμένο μόνο το βίντεο. Οι οδηγίες ανέφεραν ότι έπρεπε να παρακολουθήσουν το βίντεο και να διαβάσουν τα σχόλια (για O^+ και O^-) και να απαντήσουν σε μία απλή ερώτηση κατανόησης τύπου ορθό-λάθος (βλ. Παράρτημα Γ). Κατά την M7 μετά την απάντηση του συμμετέχοντα στο μήνυμα 4, του αποστέλλόταν το μήνυμα 5 όπου του αναφερόταν ότι έπρεπε να έχει μια συνάντηση με τον ερευνητή την επόμενη μέρα και να λάβει την χρηματική του αμοιβή για τη συμμετοχή του.

Τέλος, την M8 πραγματοποιήθηκε η τελευταία συνάντηση στο χώρο του πανεπιστημίου όπου ο συμμετέχοντας απαντούσε το ερωτηματολόγιο μεταμέτρησης και λάμβανε την χρηματική του αμοιβή²³. Η αποστολή των ηλεκτρονικών μηνυμάτων στους συμμετέχοντες ξεκίνησε στις 17/1/2017 και οι τελευταίοι συμμετέχοντες που ολοκλήρωσαν με μεταμέτρηση τη συμμετοχή τους, συναντήθηκαν με τον ερευνητή στις 31/1/2017.

Στη συνέχεια, απεικονίζεται συνοπτικά η διαδικασία (για κάθε συμμετέχοντα υπήρχε ατομικό χρονοδιάγραμμα ως εξής):

MI:

Επιτόπια Συνάντηση – Πρόσκληση Συμμετοχής – Προμέτρηση – email1 (ευχαριστίες και οδηγίες).

email1 O^+ : ευχαριστίες και οδηγίες

email1 O^- : ευχαριστίες και οδηγίες

²³ 28 από τους 86 συμμετέχοντες, δεν είχαν αποδεχτεί την χρηματική αμοιβή, αναφέροντας ότι το αποκλειστικό τους κίνητρο ήταν να βοηθήσουν την μελέτη του ερευνητή.

email1O⁰: ευχαριστίες και οδηγίες

M2:

Αποστολή email2:

email2O⁺: βίντεο & $\Sigma^+_1, \Sigma^+_2, \Sigma^+_3$

email2O⁻: βίντεο & $\Sigma^-_1, \Sigma^-_2, \Sigma^-_3$

email2O⁰: βίντεο

M3:

Αναμονή απάντησης στο email2.

M4:

Αποστολή email3:

email3O⁺: βίντεο & $\Sigma^+_4, \Sigma^+_5, \Sigma^+_6$

email3O⁻: βίντεο & $\Sigma^-_4, \Sigma^-_5, \Sigma^-_6$

email3O⁰: βίντεο

M5:

Αναμονή απάντησης στο email3.

M6:

Αποστολή email4:

email4O⁺: βίντεο & $\Sigma^+_7, \Sigma^+_8, \Sigma^+_9$

email4O⁻: βίντεο & $\Sigma^-_7, \Sigma^-_8, \Sigma^-_9$

email4O⁰: βίντεο

M7:

Αναμονή απάντησης στο email4.

Αποστολή email5 (ευχαριστίες και συνεννόηση για συνάντηση την επόμενη μέρα)

Τηλεφωνική επικοινωνία αν ήταν απαραίτητο.

M8:

Επιτόπια Συνάντηση – Μεταμέτρηση.

Στην περίπτωση που κάποιος συμμετέχοντας δεν ανταποκρινόταν στο χρονοδιάγραμμα, πραγματοποιείτο υπενθύμιση την επόμενη της αποστολής και μετά αποστελλόταν μήνυμα στο κινητό του τηλέφωνο. Κατά τη διάρκεια της έρευνας, υπήρξαν μεμονωμένες περιπτώσεις όπου οι συμμετέχοντες καθυστέρησαν κατά μια ή και δύο μέρες να απαντήσουν σε ένα ηλεκτρονικό μήνυμα. Όσον αφορά τις ερωτήσεις κατανόησης, διαπιστώθηκε ότι συνολικά οι συμμετέχοντες διάβασαν το περιεχόμενο αφού, 58 από τους 86 δεν έκαναν κανένα λάθος, 22 συμμετέχοντες έκαναν ένα λάθος, 6 συμμετέχοντες δύο λάθη, ενώ κανένας συμμετέχοντας δεν έκανε τρία λάθη.

Στάδιο 3 – EE1: Μεταμέτρηση II (1/2/2017 – 9/2/2017)

Προκειμένου να εξαχθούν ασφαλέστερα συμπεράσματα σχετικά με την επίδραση των σχολίων στις στάσεις, αποφασίστηκε να πραγματοποιηθεί και δεύτερη μεταμέτρηση των στάσεων, αφού, η μελέτη των στάσεων απαιτεί συστηματικές μετρήσεις και ο πειραματικός σχεδιασμός που ακολουθήθηκε ήταν ευαίσθητος σε εξωτερικά γεγονότα (βλ. Κοκκινάκη, 2006; Κυριαζή 2011). Στόχος της δεύτερης μεταμέτρησης, ήταν να συγκριθεί με την πρώτη ώστε να διαπιστωθεί εάν τυχόν μεταβολές που παρατηρήθηκαν στις στάσεις διατηρήθηκαν μετά την παρέλευση μερικών ημερών. Συγκεκριμένα, οκτώ μέρες μετά την πρώτη μεταμέτρηση, πραγματοποιείτο η δεύτερη αναλόγως του πότε είχε ξεκινήσει και ολοκληρωθεί η συμμετοχή κάθε συμμετέχοντα. Οι δεύτερες μεταμετρήσεις ξεκίνησαν την 1/2/2017 (για όσους ολοκλήρωσαν την πρώτη μεταμέτρηση στις 24/2/2017) και ολοκληρώθηκαν για όλους στις 9/2/2017. Η δεύτερη μεταμέτρηση πραγματοποιήθηκε με το ίδιο ερωτηματολόγιο της πρώτης μεταμέτρησης αλλά σε ηλεκτρονική μορφή με αποστολή του ερωτηματολογίου στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο

των συμμετεχόντων και αφότου είχαν ενημερωθεί στην πρώτη μεταμέτρηση ότι θα λάβουν ακόμη ένα μήνυμα (βλ. μήνυμα Παράρτημα Ε). Υπήρξαν μεμονωμένες περιπτώσεις συμμετεχόντων οι οποίοι καθυστέρησαν κατά 1 – 2 μέρες να απαντήσουν την δεύτερη μεταμέτρηση και στους οποίους στάλθηκε υπενθύμιση με μήνυμα στο κινητό τους ώστε να απαντήσουν. Μόνο δύο από τους 86 συμμετέχοντες δεν απάντησαν στην δεύτερη μεταμέτρηση.

Στάδιο 4- ΕΕ 2. : Δομημένες τηλεφωνικές συνεντεύξεις μικρής διάρκειας (7/2/2017 – 12/2/2017)

Όπως έχει προαναφερθεί, στόχος του ΕΕ2 ήταν να καταγραφούν επιπρόσθετα – συμπληρωματικά (ποσοτικά) στοιχεία σχετικά την υπόθεση της επίδρασης ή μη επίδρασης των σχολίων στις στάσεις με τηλεφωνική επικοινωνία του ερευνητή με τους συμμετέχοντες κατά την οποία ερωτήθηκαν ξεκάθαρα εάν πίστευαν ότι η ενασχόλησή τους με τα σχόλια είχε κάποια επίδραση στις στάσεις τους για το θέμα. Το ΕΕ2 εντάχθηκε στη μελέτη με στόχο να εξαχθούν ασφαλέστερα συμπεράσματα σχετικά με την επίδραση των σχολίων στις στάσεις μέσω της προσωπικής κρίσης και αναφορών των συμμετεχόντων.

Συγκεκριμένα, όταν ολοκληρώθηκαν οι δεύτερες μεταμετρήσεις, πραγματοποιήθηκαν δομημένες τηλεφωνικές συνεντεύξεις διάρκειας 2 – 3 λεπτών σε 21 συμμετέχοντες του τελικού δείγματος (7/2/2017 – 12/2/2017). Μέσω του δομημένου ερωτηματολογίου (βλ. Παράρτημα Ζ) οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν εάν πίστευαν ότι η ενασχόληση τους με το βίντεο και τα σχόλια είχε κάποια επίδραση στις στάσεις τους για τους ΠΜ. Παράλληλα, για σκοπούς αξιοπιστίας των μετρήσεων και των συμπερασμάτων, ερωτήθηκαν εάν περιήλθε στην αντίληψή τους κάποιο άλλο συμβάν / γεγονός ή κάποια ενασχόληση τους

σχετικά με ΠΜ πέραν των σχολίων και του βίντεο που τους είχαν σταλεί και τους ζητήθηκε να αναφέρουν συγκεκριμένα ποιο ήταν αυτό καθώς και εάν είχαν επικοινωνία με άλλα άτομα που συμμετείχαν στην μελέτη κατά τις μέρες της συμμετοχής τους στην έρευνα. Επιπλέον, κλήθηκαν να αναφέρουν σε ποιο βαθμό θεώρησαν εύκολη την κατανόηση του βίντεο, των σχολίων και παράλληλα, το βαθμό ευκολίας των ερωτήσεων προκειμένου να διαπιστωθεί εάν ο σχεδιασμός ήταν αποδοτικός.

Η προεπιλογή των συμμετεχόντων πραγματοποιήθηκε βάσει του φύλου και των σκορ προμέτρησης και μεταμέτρησης. Βάσει αυτών των στοιχείων επιλέγησαν επτά αντιπροσωπευτικές περιπτώσεις συμμετεχόντων από κάθε συνθήκη. Συγκεκριμένα, όσον αφορά το φύλο έγινε προσπάθεια να διατηρηθεί η αναλογία 4:3 ή 3:4 αντρών – γυναικών από κάθε συνθήκη. Η αναλογία της τελικής επιλογής ως προς το φύλο ανά συνθήκη βάσει της διαθεσιμότητας των συμμετεχόντων, διαμορφώθηκε σε τέσσερις γυναίκες προς τρεις άντρες, συνολικά, πραγματοποιήθηκε τηλεφωνική επικοινωνία με μέτρηση σε 12 γυναίκες και εννέα άντρες.

Όσον αφορά τα σκορ, επιλέγησαν από κάθε συνθήκη: α. δύο άτομα των οποίων το σκορ της στάσης τους στην μεταμέτρηση μετακινήθηκε θετικότερα – περισσότερο προς τα κάτω, β. δύο άτομα των οποίων το σκορ της στάσης τους μετακινήθηκε αρνητικά – περισσότερο προς τα πάνω, γ. ένα άτομο με το χαμηλότερο μέσο σκορ μεταξύ προμέτρησης - μεταμέτρησης (βάσει πρόσθεσης των σκορ), δ. ένα άτομο με μέσο σκορ μεταξύ προμέτρησης - μεταμέτρησης (βάσει πρόσθεσης των σκορ) και ε. ένα άτομο με το ψηλότερο μέσο σκορ μεταξύ προμέτρησης - μεταμέτρησης (βάσει πρόσθεσης των σκορ). Ωστόσο, υπήρξαν πέντε συμμετέχοντες οι οποίοι είχαν επιλεγεί και δεν καταστεί

εφικτή η τηλεφωνική επικοινωνία και αντικαταστήθηκαν με τους αμέσως επόμενους βάσει σκορ – μετατόπισης.

4. 7. Μέθοδοι ανάλυσης (EE1 και EE2) και Πιλοτική χορήγηση (EE1)

Όσον αφορά τη μέθοδο ανάλυσης των δεδομένων, για το EE1, εφαρμόστηκε, συμπερασματική στατιστική ελέγχου υποθέσεων με τη χρήση t-test. Οι έλεγχοι t-test συγκρίνουν τις διαφορές στους αριθμητικούς μέσους μεταξύ διαφορετικών ομάδων και εφαρμόζονται συχνά για τον έλεγχο στατιστικών υποθέσεων και ποσοτικών δεδομένων που προκύπτουν από πειραματικές διαδικασίες (βλ. Κυριαζή, 2011). Για κάθε μεταβλητή ελεγχόταν η κατανομή της (βλ. Babbie, 2013) και πραγματοποιήθηκε χρήση του ελέγχου δειγμάτων αντιστοιχίας (t-test paired) ώστε να συγκριθούν οι μέσοι των στάσεων των συμμετεχόντων πριν και μετά τη συμμετοχή τους στο πείραμα και να διαφανεί εάν υπήρξε μεταβολή στις στάσεις, ξεχωριστά για κάθε συνθήκη με έλεγχο των ερευνητικών υποθέσεων: εάν δηλαδή, τα θετικά και τα αρνητικά σχόλια οδήγησαν σε περισσότερο θετικές και περισσότερο αρνητικές στάσεις αντίστοιχα.

Παράλληλα, προς ενίσχυση των συμπερασμάτων της ανάλυσης, διερευνήθηκε κατά πόσο το φύλο και η προϋπάρχουσα στάση προκατάληψης επηρεάζουν την αλλαγή στάσης (Hsueh *et al.* 2015; Sung & Lee, 2014) μέσω αναλύσεων γραμμικής παλινδρόμησης. Οι αναλύσεις γραμμικής παλινδρόμησης, προβλέπουν την μεταβολή στην τιμή μιας εξαρτημένης μεταβλητής από την επίδραση άλλων ανεξάρτητων μεταβλητών (βλ. Κυριαζή, 2011). Στην προκειμένη περίπτωση ανεξάρτητες μεταβλητές ήταν το φύλο και η προϋπάρχουσα στάση και εξαρτημένη μεταβλητή ήταν η διαφορά μεταξύ μεταμέτρησης I και προμέτρησης (δ).

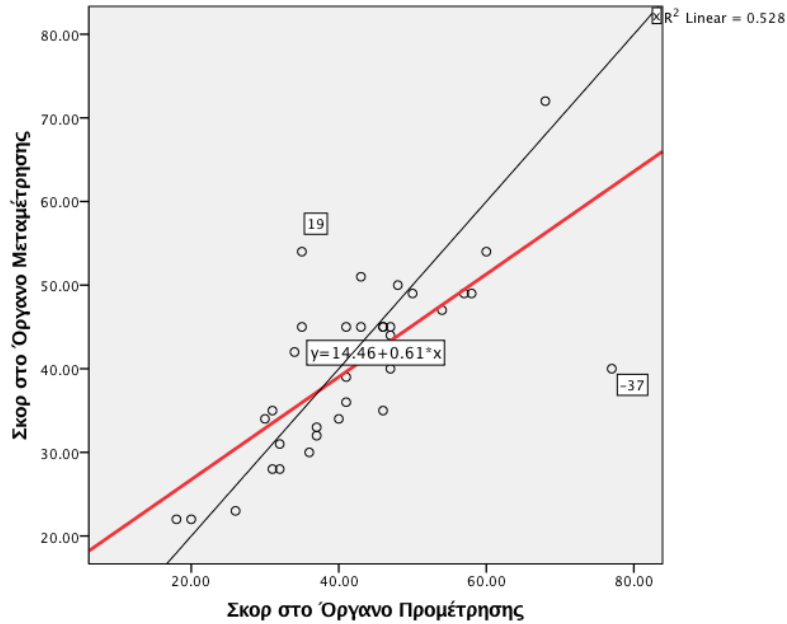
Όσον αφορά το EE2, πραγματοποιήθηκε περιγραφική στατιστική με πίνακες διασταύρωσης, συχνοτήτων των απαντήσεων - απόψεων των συμμετεχόντων και σχολιασμός τους λόγω του ότι η φύση του συγκεκριμένου ερωτήματος ήταν περιγραφική προς ενίσχυση του EE1.

Τέλος, προκειμένου, να εξεταστεί η ισοδυναμία των οργάνων προμέτρησης και μεταμέτρησης και να διαφανεί εάν τα όργανα προμέτρησης και μεταμέτρησης είναι αποδοτικά (Κοκκινάκη, 2006; Webster & Sell, 2007), πραγματοποιήθηκε πιλοτική χορήγηση σε δείγμα 39 ατόμων (19 αντρών και 20 γυναικών)²⁴. Τα δύο ερωτηματολόγια, έτυχαν πιλοτικής χορήγησης σε ακροατήριο μαθήματος πρώτου έτους του τμήματος ΕΣΔΙ τη Δευτέρα 16/1/2017 (βλ. Παράρτημα Α). Οι φοιτητές απάντησαν πρώτα το ερωτηματολόγιο προμέτρησης και στη συνέχεια την ίδια στιγμή απάντησαν το ερωτηματολόγιο μεταμέτρησης (σε κάθε ερωτηματολόγιο υπήρχε μοναδικός αριθμός, ίδιος μεταξύ πριν – μετά).

Αφού, λήφθηκαν τα δεδομένα και καταχωρήθηκαν, δημιουργήθηκαν δύο νέες μεταβλητές: μια για το συνολικό σκορ του ερωτηματολογίου προμέτρησης (σε κλίμακα 12 – 84) και μια για το συνολικό σκορ του ερωτηματολογίου μεταμέτρησης (σε κλίμακα 12 – 84). Τα αποτελέσματα της πιλοτικής, έδειξαν ότι τα δύο όργανα προμέτρησης και μεταμέτρησης είναι ισοδύναμα. Συγκεκριμένα, συγκρίνοντας τη συσχέτιση των δύο οργάνων, διαπιστώθηκε ισχυρή θετική συσχέτιση μεταξύ των δύο οργάνων (βλ. Διάγραμμα 4.1). Παράλληλα, αναλύοντας τη συσχέτιση μεταξύ των ερωτήσεων, διαπιστώθηκε ότι έξι στις 12 ερωτήσεις παρουσίασαν ισχυρή θετική συσχέτιση, ενώ, καμία δεν παρουσίασε αρνητική συσχέτιση. Επιπλέον, στις απαντήσεις διαφάνηκε ότι οι

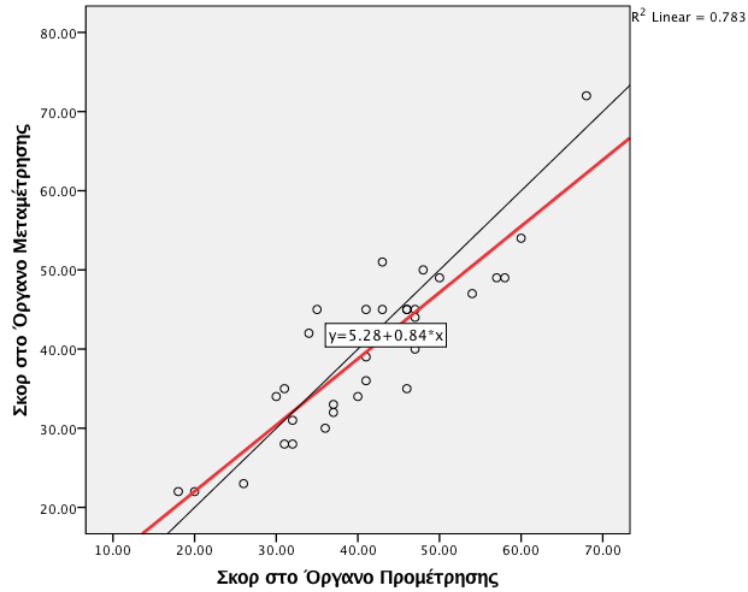
²⁴ Εντούτοις, δύο συμμετέχοντες δεν απάντησαν το ερωτηματολόγιο μεταμέτρησης. Έτσι, το δείγμα της πιλοτικής χορήγησης αποτελείται από 37 άτομα.

ερωτώμενοι επέλεξαν εύρος απαντήσεων: τα όργανα παρουσίασαν εύρος επιλογής. Το μόνο ανησυχητικό στοιχείο που προέκυψε στην ανάλυση των αποτελεσμάτων είναι η σημαντική αλλαγή στα σκορ δύο περιπτώσεων (η μία αυξήθηκε κατά 19 μονάδες και η άλλη μειώθηκε κατά 37).

Διάγραμμα 4.1: Συσχέτιση οργάνων προμέτρησης – μεταμόρφωσης (n=37)

Η εικόνα των δεδομένων χωρίς αυτές τις δύο περιπτώσεις βελτιώνεται ακόμα περισσότερο (βλ. Διάγραμμα 4.2).

Διάγραμμα 4.2: Συσχέτιση οργάνων προμέτρησης – μεταμέτρησης (n=35)

Παράλληλα, η ισοδυναμία των οργάνων ελέγχθηκε και με δοκιμασία t για δείγματα αντιστοιχισής (t-test paired). Η λογική αυτού του τεστ είναι η ίδια με τη λογική της ανάλυσης αποτελεσμάτων στην ομάδα ελέγχου του πειράματος. Οι συμμετέχοντες στην δοκιμαστική χορήγηση αποτελούν μια ομάδα ελέγχου η οποία διαφέρει από την ομάδα ελέγχου του πειράματος μόνο στο γεγονός ότι η πρώτη δεν υπόκειται στην επίδραση τυχαίων παραγόντων μεταξύ προμέτρησης και μεταμέτρησης, αφού οι δύο μετρήσεις έγιναν με μηδενικό ενδιάμεσο χρονικό διάστημα στον ίδιο χώρο.

Ταυτόχρονα, συγκρίνοντας τους μέσους πριν – μετά, διαπιστώθηκε μια διαφορά 1.89 μονάδων (για n= 37) και διαφορά 1.48 μονάδων (για n= 35), οι οποίες ωστόσο, δεν ήταν στατιστικά σημαντικές. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν την ισοδυναμία των οργάνων (βλ. Πίνακα 4.5).

Πίνακας 4.5: Σύγκριση μέσων οργάνων πριν – μετά: t-test paired (πιλοτική χορήγηση)		
	n=37	n=35
Διαφορά Μέσων	1.89	1.48
Τυπική απόκλιση (SD)	8.42	5.08
Τυπικό σφάλμα (SE)	1.38	.86
Κρίσιμη τιμή t	1.36	1.72
Βαθμοί ελευθερίας (df)	36	34
p	.180	.093

Έτσι, αποφασίστηκε όπως τα όργανα διατηρηθούν ως έχουν με αφαίρεση της ερώτησης για το φύλο (από το ερωτηματολόγιο προκειμένου οι συμμετέχοντες να αισθάνονται άνετα να απαντήσουν, βλ. Παράρτημα Α) και παράλληλα, ξεκίνησαν οι προμετρήσεις – στρατολόγηση στις 17/1/2017.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Αποτελέσματα

5.1. Η επίδραση των σχολίων στις στάσεις προς τους ΠΜ (EE1)

Το EE1 αφορά την επίδραση των θετικών και αρνητικών σχολίων, στα οποία είχαν εκτεθεί οι συμμετέχοντες, στις στάσεις τους προς τους ΠΜ. Προκειμένου να απαντηθεί το συγκεκριμένο ερώτημα και να ελεγχθούν οι ερευνητικές υποθέσεις που έχουν τεθεί, εξετάζεται η μεταβολή μέσω των στάσεων – σκορ προκατάληψης (πριν – μετά) στις τρεις συνθήκες με συμπερασματική στατιστική ελέγχου υποθέσεων δειγμάτων αντιστοιχίας (t-test paired samples).

Για τον υπολογισμό του σκορ προκατάληψης (γενικού δείκτη στάσης), κάθε ερώτηση βαθμολογήθηκε από το 1 – 7 με τις ψηλότερες τιμές να αντιπροσωπεύουν ψηλότερο βαθμό προκατάληψης. Στον υπολογισμό, πραγματοποιήθηκε προσαρμογή μεταξύ θετικών και αρνητικών δηλώσεων: στις θετικές δηλώσεις, το «Συμφωνώ απόλυτα» υπολογίστηκε ως 1 και το «Διαφωνώ απόλυτα» υπολογίστηκε ως 7 και αντίστοιχα, στις αρνητικές δηλώσεις, το «Συμφωνώ απόλυτα» υπολογίστηκε ως 7 και το «Διαφωνώ απόλυτα» υπολογίστηκε ως 1. Ο γενικός δείκτης στάσης, μπορούσε να πάρει τιμές σε εύρος 12 – 84 (72 μονάδες).

Προκειμένου, να εξαχθούν έγκυρα συμπεράσματα, θα πρέπει η μεταβλητή της διαφοράς πριν – μετά να παρουσιάζει κανονική κατανομή ή να την προσεγγίζει (βλ. Babbie, 2013). Κατόπιν εξέτασης της κατανομής της μεταβλητής αυτής στις τρεις συνθήκες, δεν διαπιστώθηκαν ιδιαίτερα ψηλές αποκλίσεις. Συγκεκριμένα, στη συνθήκη O^+ η μεγαλύτερη μετακίνηση προς τα πάνω ήταν οκτώ μονάδες και η μεγαλύτερη μετακίνηση προς τα κάτω ήταν -17 μονάδες. Στη συνθήκη O^- η μεγαλύτερη μετακίνηση προς τα

πάνω ήταν 12 μονάδες και η μεγαλύτερη μετακίνηση προς τα κάτω ήταν -13 μονάδες. Παράλληλα, στη συνθήκη O^0 η μεγαλύτερη μετακίνηση προς τα πάνω ήταν εννέα μονάδες και η μεγαλύτερη μετακίνηση προς τα κάτω ήταν -13 μονάδες. Επίσης, το τεστ κανονικότητας Kolmogorov-Smirnov έδειξε ότι οι κατανομές των διαφορών στην κάθε ομάδα δεν αποκλίνουν σημαντικά από την κανονική κατανομή (βλ. Πίνακα 5.1).

Συνθήκη	Τιμή	Βαθμοί Ελευθερίας	p
Θετικά σχόλια (O^+)	.146	30	.100
Αρνητικά σχόλια (O^-)	.084	28	.200*
Ελέγχου (O^0)	.119	28	.200*

Αρχικά, ας δούμε τα μέσα σκορ προκατάληψης πριν και μετά την έκθεση των συμμετεχόντων στις τρεις συνθήκες. Για τα μέσα σκορ προκατάληψης των τριών συνθηκών, δημιουργήθηκαν δύο μεταβλητές: μια για το μέσο σκορ προκατάληψης των συμμετεχόντων πριν την εφαρμογή του πειραματικού ερεθίσματος ανά συνθήκη και μια για το μέσο σκορ προκατάληψης των συμμετεχόντων μετά την εφαρμογή του πειραματικού ερεθίσματος ανά συνθήκη όπως παρουσιάζονται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 5.2: Μέσοι όροι προμέτρησης και μεταμέτρησης ανά συνθήκη			
	Συνθήκη		
	Θετικά (O ⁺)	Αρνητικά (O ⁻)	Ελέγχου (O ⁰)
Μέσο σκορ προμέτρησης	41.26	40.71	42.39
Τυπική απόκλιση (SD)	10.47	7.81	11.27
Τυπικό σφάλμα (SE)	1.91	1.47	2.13
Μέσο σκορ μετάμέτρησης I	36.06	40.35	40.57
Τυπική απόκλιση (SD)	9.56	9.55	10.65
Τυπικό σφάλμα (SE)	1.74	1.80	2.01
Δείγμα (n)	30	28	28

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα του πιο πάνω πίνακα, διαπιστώνεται ότι και στις τρεις συνθήκες υπήρξε μεταβολή του μέσου σκορ προκατάληψης των συμμετεχόντων προς τα κάτω (θετικότερα). Συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη μεταβολή διαπιστώνεται στη συνθήκη των θετικών σχολίων $\delta = -5.20$ μονάδες προκατάληψης (στην κλίμακα εύρους 12 – 84, $n = 30$) έναντι $\delta = -1.82$ μονάδες προκατάληψης ($n= 28$) στη συνθήκη ελέγχου. Η μικρότερη μεταβολή διαπιστώνεται στη συνθήκη των αρνητικών σχολίων ($\delta = -0.36$ μονάδες προκατάληψης, $n=28$). Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.3 μαζί με τα αποτελέσματα του ελέγχου υποθέσεων δειγμάτων αντιστοίχισης.

Πίνακας 5.3: Μεταβολή μέσων στάσεων στις πειραματικές συνθήκες μεταξύ μεταμέτρησης I - προμέτρησης: έλεγχος δειγμάτων αντιστοίχισης

	Συνθήκη		
	Θετικά (O ⁺)	Αρνητικά (O ⁻)	Ελέγχου (O ⁰)
Διαφορά Μέσων (δ)	-5.20***	-.36	-1.82
Τυπική απόκλιση (SD)	6.08	5.65	5.98
Τυπικό σφάλμα (SE)	1.11	1.06	1.13
Δείγμα (n)	30	28	28
Τιμή t	-4.68	-.33	-1.61
Βαθμοί ελευθερίας (df)	29	27	27
p	.000	.741	.119

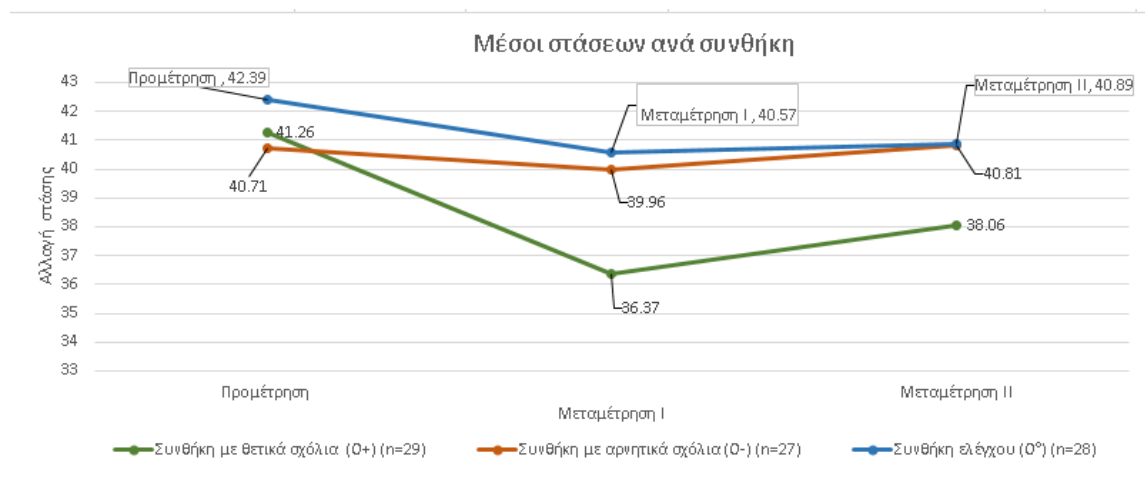
Όπως προκύπτει από τα πιο πάνω αποτελέσματα, η μεταβολή στη συνθήκη των θετικών σχολίων ($\delta = -5.20^{***}$), παρουσιάζει στατιστική σημαντικότητα σε επίπεδο $p < 0.001$ ($n=30$). Ταυτόχρονα, οι μεταβολές στη συνθήκη των αρνητικών σχολίων καθώς και στη συνθήκη ελέγχου, δεν παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα. Βάσει των αποτελεσμάτων, μπορούμε να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση (Y_0) και να αποδεχτούμε την ερευνητική υπόθεση 1 (Y_1). Είμαστε περισσότερο από 99% βέβαιοι ότι στον πληθυσμό, η έκθεση σε θετικά σχόλια που είναι προσαρτημένα σε ειδησεογραφικό περιεχόμενο οδηγεί σε λιγότερο προκατειλημμένες (θετικότερες) στάσεις προς τους ΠΜ.

Ωστόσο, για την ερευνητική υπόθεση 2 (Y_2), όπως προκύπτει, δεν διαπιστώνεται η έκθεση σε αρνητικά σχόλια να οδηγεί σε περισσότερο προκατειλημμένες στάσεις αφού, η μικρή μεταβολή που διαπιστώθηκε δεν παρουσιάζει στατιστική σημαντικότητα. Συνεπώς, για την ερευνητική υπόθεση 2, δεν μπορούμε να απορρίψουμε την μηδενική υπόθεση. Μέσα από τα αποτελέσματα, διαπιστώνεται ότι η έκθεση σε αρνητικά σχόλια, δεν παρουσιάζει αρνητική επίδραση στις στάσεις των συμμετεχόντων.

Συνολικά, τα ευρήματα, δείχνουν τον σημαντικό ρόλο των θετικών σχολίων στην επιρροή των στάσεων προς τους ΠΜ. Βάσει των πιο πάνω αποτελεσμάτων, όσον αφορά το ΕΕ 1, διαπιστώνεται ότι η έκθεση σε θετικά σχόλια επηρεάζει θετικά τις στάσεις των συμμετεχόντων ώστε να υιοθετήσουν λιγότερο προκατειλημμένες στάσεις.

5. 2. Σύγκριση μεταμέτρησης I και II

Όπως έχει προαναφερθεί, προκειμένου, να εξαχθούν ασφαλέστερα συμπεράσματα σχετικά με την επίδραση των σχολίων και την χρονική έκταση της στις στάσεις, πραγματοποιήθηκε δεύτερη μεταμέτρηση σε διάστημα οκτώ ημερών από την πρώτη (βλ. Στάδιο 3 – Μεθοδολογία). Στον Πίνακα 5.4 παρουσιάζονται οι συγκρίσεις μέσω του σκορ προκατάληψης μεταξύ μεταμέτρησης I και II με τη μέθοδο αντιστοιχίας δειγμάτων (t-test pairs). Επιπλέον, στο Διάγραμμα 5.1 που ακολουθεί, αναπαριστώνται οι μέσοι των στάσεων: προμέτρησης, μεταμέτρησης I και μεταμέτρησης II ανά συνθήκη.

Διάγραμμα 5.1: Μέσοι στάσεων ανά συνθήκη (Προμέτρηση, Μεταμέτρηση I – Μεταμέτρηση II)

Πίνακας 5.4: Μεταβολή μέσων στάσεων στις πειραματικές συνθήκες μεταξύ μεταμέτρησης I - μεταμέτρησης II: έλεγχος δειγμάτων αντιστοίχισης			
	Συνθήκη		
	Θετικά (O ⁺)	Αρνητικά (O ⁻)	Ελέγχου (O ⁰)
Μέσο Σκορ μετάμέτρησης I	36.37	39.96	40.57
Τυπική απόκλιση (SD)	9.57	9.50	10.65
Δείγμα (n)	29	27	28
Μέσο Σκορ μετάμέτρησης II	38.06	40.81	40.89
Τυπική απόκλιση (SD)	11.68	9.30	10.83
Δείγμα (n)	29	27	28
Διαφορά μέσων	-1.69	-.85	-.32
Τυπική απόκλιση (SD)	5.26	4.10	5.45
Τυπικό σφάλμα (SE)	.97	.78	1.03
Τιμή t	-1.72	-1.07	-.31
Βαθμοί ελευθερίας (df)	28	26	27
p	.095	.290	.757

Από τα πιο πάνω αποτελέσματα, διαπιστώνεται ότι και στις τρεις συνθήκες υπήρξε μεταβολή του μέσου σκορ προκατάληψης των συμμετεχόντων προς τα πάνω (αρνητικότερα) στην δεύτερη μεταμέτρηση. Εντούτοις, οι διαφορές είναι μηδαμινές στις ομάδες O⁻ και O⁰ (-.85, SD= 4.10, n= 27 και -.32, SD= 5.45, n= 28 αντίστοιχα), ενώ, στην ομάδα O⁺, παρατηρείται η μεγαλύτερη διαφορά (-1.69 μονάδων, SD= 5.26, n=29). Ωστόσο, καμία από τις διαφορές δεν παρουσιάζει στατιστική σημαντικότητα σε επίπεδο $p < 0.05$. Ενδεχομένως, η επίδραση που παρατηρήθηκε στην ομάδα των θετικών σχολίων κατά την πρώτη μεταμέτρηση, να παρήλθε σε κάποιο βαθμό με την πάροδο του χρόνου, αλλά βάσει αυτών των αποτελεσμάτων δεν είμαστε αρκετά βέβαιοι ώστε να υποστηρίξουμε ότι συνέβη αυτό.

Παρόλα αυτά, αυτό που δύναται να ειπωθεί με βεβαιότητα στον πληθυσμό, είναι ότι η έκθεση σε θετικά σχόλια οδηγεί σε λιγότερο προκατειλημμένες στάσεις τουλάχιστον για βραχυπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα (οκτώ ημερών στις οποίες πραγματοποιήθηκε η

δεύτερη μεταμέτρηση στη παρούσα μελέτη). Ακόμη, και η μη στατιστικά σημαντική διαφορά των -1.69 μονάδων των μέσων που διαπιστώθηκε μεταξύ μεταμέτρησης I και II είναι σημαντικά λιγότερη των -5.20 μονάδων που διαπιστώθηκε μεταξύ μεταμέτρησης I και προμέτρησης (PIP.= 41.26, MI= 36.37 και MII= 38.06).

5.3. Ο ρόλος του φύλου και της προϋπάρχουσας στάσης στην επίδραση – αλλαγή στάσης

Σε αυτή την υποενότητα, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των αναλύσεων γραμμικής παλινδρόμησης με την ένταξη του φύλου και της προϋπάρχουσας στάσης (προμέτρησης) στην εξίσωση. Αρχικά, στην εξίσωση A (βλ. Πίνακα 5.5), επιβεβαιώνεται η επίδραση των θετικών σχολίων η οποία προέκυψε και στην ανάλυση δειγμάτων αντιστοίχισης (η ομάδα που εκτέθηκε στα θετικά σχόλια παρουσιάζει κατά μέσο όρο μείωση -3.37 μονάδων προκατάληψης ($p < 0.05$) περισσότερο από την ομάδα ελέγχου), καθώς και η απουσία επίδρασης των αρνητικών σχολίων. Η ομάδα που εκτέθηκε στα αρνητικά σχόλια παρουσιάζει κατά μέσο όρο αύξηση 1.46 μονάδων προκατάληψης από την ομάδα ελέγχου, χωρίς ωστόσο η διαφορά αυτή να είναι στατιστικά σημαντική. Με βάση αυτές τις ανεξάρτητες μεταβλητές, μπορούμε να εξηγήσουμε 11% της διακύμανσης στη μεταβλητή της διαφοράς (δ) ($R^2 = 0.110$, βλ. Πίνακα 5.5).

Ταυτόχρονα, όπως έχει αναφερθεί, η κατάταξη στις πειραματικές ομάδες, πραγματοποιήθηκε βάσει του φύλου και του σκορ προκατάληψης των συμμετεχόντων στην προμέτρηση. Αρχικά, προς ενίσχυση των συμπερασμάτων της παρούσας ανάλυσης, διερευνήθηκε κατά πόσο το φύλο επηρεάζει την αλλαγή στάσης. Για το σκοπό αυτό εισήχθη στο μοντέλο η δυαδική μεταβλητή για το φύλο των συμμετεχόντων (0=γυναίκα,

I=άντρας) και υπολογίστηκε ξανά η εξίσωση γραμμικής παλινδρόμησης (βλ. εξίσωση Β, Πίνακας 5.5).

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το φύλο δεν παρουσιάζει στατιστικά σημαντική επίδραση ως συμμεταβλητή. Επιπλέον, οι συντελεστές των άλλων ανεξάρτητων μεταβλητών, παρέμειναν αμετάβλητοι και το ίδιο περίπου συνέβηκε με τον συντελεστή προσδιορισμού ($R^2 = 0.111$), συνεπώς το φύλο ως συμμεταβλητή δεν έχει ενισχύσει το μοντέλο για την εξήγηση της διακύμανσης στη μεταβλητή της διαφοράς (δ).

Όσον αφορά το ρόλο της προϋπάρχουσας στάσης στην επίδραση, δηλαδή, σε ποιο βαθμό η προϋπάρχουσα στάση προκατάληψης διαδραματίζει ρόλο στην επίδραση, προστέθηκε στο μοντέλο και η λανθάνουσα μεταβλητή της προμέτρησης (βλ. εξίσωση Γ). Από τα αποτελέσματα, παρατηρούμε στατιστικά σημαντική επίδραση σε όλο το δείγμα: για κάθε μονάδα αύξησης στο σκορ προκατάληψης στην προμέτρηση, παρατηρείται .181 μείωση στη διαφορά δ (το σκορ προμέτρησης που χρησιμοποιείται ως μέτρο προϋπάρχουσας προκατάληψης επηρεάζει ελαφρώς τη διαφορά δ , $p < 0.05$), δηλαδή, είμαστε τουλάχιστον 95% βέβαιοι ότι στον πληθυσμό, οι περισσότεροι προκατειλημμένοι είναι ελαφρώς λιγότερο πιθανόν να μετακινηθούν προς λιγότερη προκατάληψη εξαιτίας των πειραματικών ερεθισμάτων. Επιπλέον, προσθέτοντας τη μεταβλητή του σκορ προκατάληψης στην προμέτρηση, η δυνατότητα του μοντέλου να εξηγήσει την διακύμανση στη μεταβλητή της δ ενισχύθηκε σημαντικά: από 11% σε 19.3% ($R^2 = .193$, βλ. Πίνακα 5.5).

Πίνακας 5.5: Μη Τυποποιημένοι (και Τυποποιημένοι) Συντελεστές Γραμμικής Παλινδρόμησης για δ			
	Εξίσωση Α $\delta = f(X_1, X_2)$	Εξίσωση Β $\delta = f(X_1, X_2, X_3)$	Εξίσωση Γ $\delta = f(X_1, X_2, X_3, X_4)$
Σταθερά (α)	-1.82	-1.95	5.86
X_1 : θετικά σχόλια (0,1)	-3.37 (-.26) *	-3.37 (-.26) *	-3.58 (-.27)*
X_2 : αρνητικά σχόλια (0,1)	1.46 (.11)	1.47 (.11)	1.15 (.08)
X_3 : Φύλο (0,1)		.24 (.02)	-.038 (-.003)
X_4 : Μέσο σκορ προμέτρησης (12..84)			-.181 (-.28)*
Συντελεστής Προσδιορισμού (R^2)	.110	.111	.193
Σημειώσεις: Έγκυρο N = 86 * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$			

5.4 Η αντίληψη των συμμετεχόντων για την επίδραση των σχολίων (EE2)

Το EE2 αφορά τον βαθμό στον οποίο οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι τα σχόλια επηρέασαν την στάση τους προς τους ΠΜ. Όπως έχει προαναφερθεί, πραγματοποιήθηκε τηλεφωνική επικοινωνία με 21 συμμετέχοντες (οι οποίοι επιλέγηκαν βάσει των μεταβολών των σκορ προμέτρησης – μεταμέτρησης I, βλ.Μεθοδολογία) και ερωτήθηκαν μέσω ενός δομημένου ερωτηματολογίου (στο οποίο συμπεριλήφθηκαν και δύο ερωτήσεις ανοικτού τύπου) εάν περιήλθε στην αντίληψη τους κάποιο γεγονός που αφορούσε ΠΜ κατά την διάρκεια των ημερών που συμμετείχαν στην έρευνα καθώς και εάν είχαν επικοινωνία με άλλους συμμετέχοντες. Επιπλέον, ερωτήθηκαν εάν πιστεύουν ότι το βίντεο και τα σχόλια επηρέασαν τον τρόπο που σκέφτονται για τους ΠΜ καθώς και ερωτήσεις για την κατανόηση του βίντεο, των σχολίων και των ερωτήσεων κατανόησης (βλ. Παράρτημα Z).

Αρχικά, το πρώτο μέρος αφορούσε δύο ερωτήσεις: α. εάν περιήλθε στην αντίληψη τους κάποιο γεγονός που αφορούσε ΠΜ κατά την διάρκεια της συμμετοχής τους και β. εάν είχαν επικοινωνία με άλλους συμμετέχοντες. Οι ερωτήσεις αυτές, εντάχθηκαν στο πλαίσιο ενίσχυσης της εγκυρότητας των αποτελεσμάτων καθώς ακολουθήθηκε μη εργαστηριακός πειραματικός σχεδιασμός και σε αυτές τις περιπτώσεις, διάφοροι εξωτερικοί παράγοντες διαμεσολαβούν στην επίδραση των πειραματικών ερεθισμάτων (βλ. Babbie, 2013).

Στην ερώτηση για το εάν περιήλθε κάποιο άλλο γεγονός στην αντίληψη των συμμετεχόντων για ΠΜ, εννέα στους 21 συμμετέχοντες (42.85%, βλ. Πίνακα 5.6), απάντησαν θετικά ότι περιήλθε στην αντίληψη τους γεγονός που αφορούσε ΠΜ με τους περισσότερους (n=4, 57.15%) να είναι στην ομάδα ελέγχου. Όταν ρωτήθηκαν να αναφέρουν συγκεκριμένα, ποιο ήταν αυτό, έξι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι αφορούσε κάποια είδηση για άφιξη μεταναστών και τρεις συμμετέχοντες: δύο στη συνθήκη ελέγχου οι οποίοι παρουσίασαν την μεγαλύτερη θετική (μείωση) και την μεγαλύτερη αρνητική μετακίνηση (αύξηση) στο σκορ προκατάληψης μεταξύ προμέτρησης και μεταμέτρησης I καθώς και ένας στη συνθήκη των αρνητικών σχολίων με το χαμηλότερο μέσο σκορ, ανέφεραν ότι παρακολούθησαν τις εξελίξεις στις Η.Π.Α με τις αποφάσεις του προέδρου των Η.Π.Α για τους μετανάστες²⁵. Μέσα από αυτά τα αποτελέσματα, διαπιστώνεται ότι κάποιοι συμμετέχοντες εκτέθηκαν σε άλλα εξωτερικά ερεθίσματα για ΠΜ. Ωστόσο, δεν εκτιμάται αυτό να είχε κάποια επίδραση στις απόψεις τους αφού, ήταν κυρίως ειδήσεις, όπως ανέφεραν.

²⁵ Βλ. CNN Greece (2017). Ντόναλτ Τραμπ: θα χτίσουμε το τείχος. Ανακτήθηκε στις 9 Μαρτίου 2017, από: <http://www.cnn.gr/news/kosmos/story/64355/ntonalnt-tramp-tha-xtisoyme-to-teixos>

Εντούτοις, το γεγονός που ίσως επηρέασε κάποιους από τους συμμετέχοντες αφορά τις αποφάσεις του Ντόναλντ Τραμπ για τους ΠΜ, γιατί είχε προκληθεί ιδιαίτερη συζήτηση στην δημόσια σφαίρα και αφορούσε την πρόθεση του Τραμπ να κτίσει τείχος στα σύνορα μεταξύ Μεξικού – Η.Π.Α. Το γεγονός συνέβη στις 25 Ιανουαρίου 2017, λίγες μέρες πριν από την ολοκλήρωση της διαδικασίας μεταμέτρησης I (31 Ιανουαρίου 2017) και αφότου είχε ολοκληρωθεί η προμέτρηση σε όλο το δείγμα.

Πίνακας 5.6: Άλλο εξωτερικό γεγονός που διαμεσολάβησε (αναφορές συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη)				
	Συνθήκη			Σύνολο
	Θετικά (O ⁺)	Αρνητικά (O ⁻)	Ελέγχου (O ⁰)	
Ναι	3 (42.85%)	2 (28.57%)	4 (57.15%)	9 (42.85%)
Όχι	4 (57.15%)	5 (71.43%)	3 (42.85%)	12 (57.15%)
Σύνολο	7 (100%)	7 (100%)	7 (100%)	21 (100%)

Ταυτόχρονα, όσον αφορά την ερώτηση για το εάν οι συμμετέχοντες είχαν επικοινωνία με άλλα άτομα που συμμετείχαν στην μελέτη, επτά στους 21 συμμετέχοντες (33.33%, βλ. Πίνακα 5.7) τρεις στις ομάδες O⁺ και O⁰ και ένας στην O⁻, ανέφεραν ότι είχαν κάποιου είδους επικοινωνία με άλλα άτομα κατά τη διάρκεια της συμμετοχής τους. Όταν ρωτήθηκαν να διευκρινίσουν σχετικά με το τι λέχθηκε στην μεταξύ τους επικοινωνία, πέντε στους επτά συμμετέχοντες ανέφεραν ότι συζήτησαν γενικά για το θέμα των ΠΜ αλλά αυτό δεν πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια είτε της προμέτρησης είτε της μεταμέτρησης. Ένας συμμετέχοντας (στη συνθήκη O⁻, με την μεγαλύτερη θετική μετακίνηση – μείωση στο σκορ προκατάληψης), ανέφερε ότι σχολίασε με άλλο άτομο που συμμετείχε στην μελέτη ότι το περιεχόμενο που λάμβαναν στα ηλεκτρονικά

μηνύματα ήταν διαφορετικό (αφού, συμμετείχαν σε διαφορετική συνθήκη). Ταυτόχρονα, μια συμμετέχουσα στη συνθήκη των θετικών σχολίων με μέσο σκορ μεταξύ προμέτρησης και μεταμέτρησης I, ανέφερε ότι σχολίασε με άλλο συμμετέχοντα ένα από τα σχόλια που αναφερόταν στη συνθήκη των θετικών σχολίων το οποίο αναφερόταν σε ποσοστά για την εγκληματικότητα των ΠΜ, αναφέροντας ότι σχολίασαν ότι αδίκως οι Κύπριοι επιρρίπτουν ευθύνες για εγκληματικές ενέργειες στους ΠΜ και ότι αυτό τους οδήγησε να προσεγγίσουν με άλλη οπτική το θέμα.

Πίνακας 5.7: Επικοινωνία μεταξύ συμμετεχόντων (αναφορές συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη)

	Συνθήκη			Σύνολο
	Θετικά (O ⁺)	Αρνητικά (O ⁻)	Ελέγχου (O ⁰)	
Ναι	3 (42.85%)	1 (14.28%)	3 (42.85%)	7 (33.33%)
Όχι	4 (57.15%)	6 (85.71%)	4 (57.15%)	14 (66.66%)
Σύνολο	7 (100%)	7 (100%)	7 (100%)	21 (100%)

Διαπιστώνεται λοιπόν, ότι κάποιοι συμμετέχοντες είχαν μεταξύ τους επικοινωνία. Ωστόσο, αυτή μπορεί να πιστωθεί στο ευρύτερο πλαίσιο των περιορισμών των οιονεί πειραματικών σχεδιασμών σε ένα δείγμα πανεπιστημιακής κοινότητας όπου κάποια μέλη του πληθυσμού δειγματοληψίας, αναπόφευκτα γνωρίζονται μεταξύ τους και δεν εκτιμάται να υπήρξε σημαντική επίδραση του συγκεκριμένου γεγονότος στις στάσεις των συμμετεχόντων για τους ΠΜ.

Το άλλο κομμάτι των ερωτήσεων της τηλεφωνικής επικοινωνίας του ερευνητή με τους συμμετέχοντες αναφερόταν στο κατά πόσο οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι το βίντεο και τα σχόλια επηρέασαν τον τρόπο που σκέφτονται (στάση) για τους ΠΜ σε κλίμακα 1 – 4

(Καθόλου – Πολύ) είτε θετικά είτε αρνητικά. Ακολούθως, παρουσιάζονται οι συχνότητες των απαντήσεων των συμμετεχόντων.

Αρχικά, όσον αφορά την αντίληψη των συμμετεχόντων για την επίδραση του βίντεο, επτά από τους 21 συμμετέχοντες (33.33%, βλ. Πίνακα 5.8), ανέφεραν ότι επηρεάστηκαν αρκετά θετικά από το βίντεο στο τρόπο που σκέφτονται για τους ΠΜ (δύο στη συνθήκη O^0 , δύο στην O^+ και τρεις στην O^-). Παράλληλα, έξι συμμετέχοντες (28.57%), ανέφεραν ότι επηρεάστηκαν λίγο (δύο σε κάθε συνθήκη). Μια συμμετέχουσα στη συνθήκη των αρνητικών ανέφερε ότι επηρεάστηκε αρνητικά. Αξιοσημείωτο είναι επίσης, το γεγονός ότι συνολικά τέσσερις συμμετέχοντες στη συνθήκη ελέγχου, ανέφεραν ότι επηρεάστηκαν θετικά από το βίντεο. Παράλληλα, στη συνθήκη ελέγχου, δύο συμμετέχοντες που παρουσίασαν την μεγαλύτερη αρνητική μετακίνηση (αύξηση σκορ προκατάληψης), ανέφεραν ότι δεν επηρεάστηκαν καθόλου από το βίντεο, ενώ, αντίστοιχα η συμμετέχουσα με την μεγαλύτερη θετική μετακίνηση (μείωση σκορ προκατάληψης), ανέφερε ότι επηρεάστηκε αρκετά θετικά από το βίντεο. Επιπρόσθετα, δύο συμμετέχοντες στη συνθήκη των αρνητικών σχολίων και δύο στη συνθήκη των θετικών σχολίων, με την μεγαλύτερη θετική και την μεγαλύτερη αρνητική μετακίνηση (μείωση σκορ προκατάληψης) αντίστοιχα, ανέφεραν ότι δεν επηρεάστηκαν καθόλου από το βίντεο, ενώ, ένας συμμετέχοντας στη συνθήκη των θετικών σχολίων με την μεγαλύτερη θετική μετακίνηση, ανέφερε ότι επηρεάστηκε αρκετά θετικά από το βίντεο.

Πίνακας 5.8: Επίδραση βίντεο (αντίληψη συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη)				
	Συνθήκη			Σύνολο
	Θετικά (O ⁺)	Αρνητικά (O ⁻)	Ελέγχου (O ⁰)	
Πολύ	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Αρκετά (θετικά)	2 (28.57%)	3 (42.85%)	2 (28.57%)	7 (33.33%)
Λίγο (Σύνολο)	2 (28.57%)	2 (28.57%)	2 (28.57%)	6 (28.57%)
α.Λίγο θετικά	2	1	2	5
β.Λίγο αρνητικά	0	1	0	1
Καθόλου	3 (42.85%)	2 (28.57%)	3 (42.85%)	8 (38.10%)
Σύνολο	7 (100%)	7 (100%)	7 (100%)	21 (100%)

Συνολικά, 13 (61.90%) στους 21 συμμετέχοντες, ανέφεραν ότι είχαν επηρεαστεί από το βίντεο – είδηση. Είναι ανησυχητικό ότι τέσσερις συμμετέχοντες στην O⁺ και πέντε στην O⁻, ανέφεραν ότι επηρεάστηκαν από το βίντεο. Βάσει αυτών των αποτελεσμάτων, μπορούμε να πούμε ότι το βίντεο (περιεχόμενο των MME) ενδεχομένως, να επηρέασε σε μικρό βαθμό (κυρίως θετικά) τις μεταβολές μέσω των στάσεων στις πειραματικές συνθήκες: να ενίσχυσε την θετική επίδραση των θετικών σχολίων και να επηρέασε θετικά την ομάδα των αρνητικών σχολίων (παρεμβάλλοντας την επίδραση). Ωστόσο, αυτό δεν μπορεί να τεκμηριωθεί.

Όσον αφορά την άποψη των συμμετεχόντων για την επίδραση των σχολίων, επτά (50%) στους 14 συμμετέχοντες ανέφεραν ότι επηρεάστηκαν από τα σχόλια: τέσσερις στη συνθήκη των θετικών σχολίων έναντι τριών στη συνθήκη των αρνητικών σχολίων (βλ. Πίνακα 5.9). Για τα θετικά σχόλια, υπήρξε ένας συμμετέχοντας που ανέφερε πολύ (14.28%) και τρεις που ανέφεραν λίγο θετικά (42.85%). Στα αρνητικά σχόλια, ένας

ανέφερε αρκετά (14.28%) και δύο ανέφεραν λίγο θετικά και αρνητικά αντίστοιχα (28.57%).

Για τα θετικά σχόλια, χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις των συμμετεχόντων με τις μεγαλύτερες θετικές μετακινήσεις, οι οποίοι δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν λίγο θετικά από τα σχόλια καθώς και η συμμετέχουσα με μέσο σκορ η οποία ανέφερε ότι επηρεάστηκε πολύ θετικά από τα σχόλια και αρκετά θετικά από το βίντεο. Ενώ, οι συμμετέχοντες με τις μεγαλύτερες αρνητικές μετακινήσεις (μεγαλύτερη αύξηση σκορ προκατάληψης), δήλωσαν ότι δεν επηρεάστηκαν καθόλου από τα σχόλια επιβεβαιώνοντας τις μεταβολές και την μη επίδραση των θετικών σχολίων στα συγκεκριμένα άτομα.

Για τα αρνητικά σχόλια, η συμμετέχουσα με την μεγαλύτερη αρνητική μετακίνηση, ανέφερε ότι επηρεάστηκε λίγο αρνητικά από τα σχόλια. Ενώ, ο συμμετέχοντας με επίσης, τη μεγαλύτερη αρνητική μετακίνηση, ανέφερε ότι δεν επηρεάστηκε καθόλου από τα σχόλια, αναφέροντας ότι τα σχόλια τον βοήθησαν να δει τον τρόπο με τον οποίο σκέφτονται άλλοι άνθρωποι αλλά δεν επηρεάστηκε. Παράλληλα, η συμμετέχουσα με το ψηλότερο μέσο σκορ (μεταξύ μεταμέτρησης I και προμέτρησης), ανέφερε ότι επηρεάστηκε αρκετά αρνητικά από τα αρνητικά σχόλια, ενώ δύο περιπτώσεις με τις μεγαλύτερες θετικές μετακινήσεις ανέφεραν ότι τα σχόλια δεν τους επηρέασαν καθόλου. Επιπρόσθετα, στην ίδια συνθήκη, μία συμμετέχουσα με μέσο σκορ, ανέφερε ότι τα σχόλια την επηρέασαν λίγο θετικά.

Πίνακας 5.9: Επίδραση σχολίων (αντίληψη συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη)			
	Συνθήκη		Σύνολο
	Θετικά (O ⁺)	Αρνητικά (O ⁻)	
Πολύ (θετικά)	1 (14.28%)	0 (0%)	1 (7.14%)
Αρκετά (αρνητικά)	0 (0%)	1 (14.28%)	1 (7.14%)
Λίγο (Σύνολο)	3 (42.85%)	2 (28.57%)	5 (35.71%)
α.Λίγο θετικά	3	1	4
β.Λίγο αρνητικά	0	1	1
Καθόλου	3 (42.85%)	4 (57.14%)	7 (50%)
Σύνολο	7 (100%)	7 (100%)	14 (100%)

Τα πιο πάνω ευρήματα, επιβεβαιώνουν την επίδραση των θετικών σχολίων σε αρκετούς από τους συμμετέχοντες (57.13% από όσους έχουν ερωτηθεί), ενισχύοντας τα ευρήματα για υποστήριξη της Υ1. Ωστόσο, κανένας δεν δήλωσε ότι επηρεάστηκε αρκετά θετικά από τα θετικά σχόλια. Ταυτόχρονα, διαπιστώνεται ότι υπάρχουν περιπτώσεις που επηρεάστηκαν αρνητικά από τα αρνητικά σχόλια. Ωστόσο, βάσει των όσων δήλωσαν οι συμμετέχοντες, υπάρχουν περιπτώσεις που επιβεβαιώνουν ότι τα αρνητικά σχόλια δεν παρουσίασαν αρνητική επίδραση στις στάσεις τους.

Το τελευταίο κομμάτι της τηλεφωνικής επικοινωνίας, αφορούσε την άποψη των συμμετεχόντων όσον αφορά τον βαθμό στον οποίο: το βίντεο, τα σχόλια και οι ερωτήσεις κατανόησης ήταν εύκολα σε κατανόηση σε κλίμακα 1 – 4 (πολύ εύκολο – πολύ δύσκολο). Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα (βλ. Πίνακες 5.10, 5.11 και 5.12), τόσο το βίντεο, όσο και τα σχόλια αλλά και οι ερωτήσεις ήταν κατανοητές από τους συμμετέχοντες. Συγκεκριμένα, για το βίντεο, οκτώ στους 21 συμμετέχοντες (38.10%)

ανέφεραν ότι ήταν πολύ εύκολο σε κατανόηση και 13 στους 21 (61.90%) ανέφεραν ότι ήταν αρκετά εύκολο. Για τα σχόλια, πέντε από τους 14 συμμετέχοντες (35.71%) ανέφεραν ότι ήταν πολύ εύκολο και εννέα συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ήταν αρκετά εύκολο (64.29%). Τέλος, για τις ερωτήσεις, εννέα στους 21 συμμετέχοντες (42.85%) ανέφεραν ότι ήταν πολύ εύκολες και 12 συμμετέχοντες (57.14%) ανέφεραν ότι ήταν αρκετά εύκολες.

Πίνακας 5.10: Κατανόηση βίντεο (αντίληψη συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη)				
	Συνθήκη			Σύνολο
	Θετικά (O ⁺)	Αρνητικά (O ⁻)	Ελέγχου (O ⁰)	
Πολύ εύκολο	1 (14.28%)	2 (28.57%)	5 (71.43%)	8 (38.10%)
Αρκετά εύκολο	6 (85.71%)	5 (71.43%)	2 (28.57%)	13 (61.90%)
Λίγο δύσκολο	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Πολύ δύσκολο	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Σύνολο	7 (100%)	7 (100%)	7 (100%)	21 (100%)

Πίνακας 5.11: Κατανόηση σχολίων (αντίληψη συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη)			
	Συνθήκη		Σύνολο
	Θετικά (O ⁺)	Αρνητικά (O ⁻)	
Πολύ εύκολο	3 (42.85%)	2 (28.57%)	5 (35.71%)
Αρκετά εύκολο	4 (57.15%)	5 (71.43%)	9 (64.29%)
Λίγο δύσκολο	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Πολύ δύσκολο	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Σύνολο	7 (100%)	7 (100%)	14 (100%)

Πίνακας 5.12: Κατανόηση ερωτήσεων (αντίληψη συμμετεχόντων ανά πειραματική συνθήκη)

	Συνθήκη			Σύνολο
	Θετικά (O ⁺)	Αρνητικά (O ⁻)	Ελέγχου (O ⁰)	
Πολύ εύκολες	3 (42.85%)	4 (57.15%)	2 (28.57%)	9 (42.85%)
Αρκετά εύκολες	4 (57.15%)	3(42.85%)	5 (71.42%)	12 (57.14%)
Λίγο δύσκολες	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Πολύ δύσκολες	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Σύνολο	7 (100%)	7 (100%)	7 (100%)	21 (100%)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 Συμπεράσματα και Συζήτηση

6.1. Τελικά Συμπεράσματα

Η παρούσα μελέτη εξέτασε μέσω οιονεί πειραματικού σχεδιασμού, εάν και σε ποιο βαθμό η έκθεση σε διαδικτυακά σχόλια που εκφράζουν είτε θετικές είτε αρνητικές απόψεις προς τους ΠΜ επηρεάζει τις προσωπικές στάσεις. Το κύριο συμπέρασμα που προκύπτει από την παρούσα μελέτη είναι ότι η έκθεση σε θετικά σχόλια (θετική πλειοψηφία) που είναι προσαρτημένα σε διαδικτυακό ειδησεογραφικό περιεχόμενο επηρεάζει θετικά τις στάσεις οδηγώντας σε λιγότερο προκατειλημμένες στάσεις προς τους ΠΜ (κατά 5.2 μονάδες στην κλίμακα εύρους 72 μονάδων) και η επίδραση αυτή φαίνεται να εξακολουθεί να υφίσταται τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα (διάστημα οκτώ ημερών στις οποίες πραγματοποιήθηκαν οι μεταμετρήσεις). Ταυτόχρονα, τα αποτελέσματα της επίδρασης των θετικών σχολίων, έχουν υποστηριχθεί σε κάποιο βαθμό και από την τηλεφωνική επικοινωνία με τους συμμετέχοντες σχετικά με την προσωπική τους αντίληψη για την επίδραση των σχολίων στις στάσεις τους, κάποιοι από τους οποίους ανέφεραν ότι επηρεάστηκαν θετικά. Ενώ, τα αποτελέσματα της μελέτης δείχνουν ότι η έκθεση σε αρνητικά σχόλια δεν οδηγεί σε περισσότερο προκατειλημμένες στάσεις προς τους ΠΜ.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης υποστηρίζουν σε κάποιο βαθμό τον ρόλο της προϋπάρχουσας στάσης στην επίδραση. Μέσα από την μελέτη συμπεραίνεται ότι όσο περισσότερο προκατειλημμένος είναι κάποιος, είναι ελαφρώς λιγότερο πιθανόν να μετακινηθεί προς λιγότερο προκατειλημμένη στάση εξαιτίας της έκθεσης του σε σχόλια.

Συνολικά, τα ευρήματα της παρούσας μελέτης έχουν αξία για όσους ασχολούνται με την κοινωνική επιρροή και τις προκαταλήψεις στα διαδικτυακά μέσα προσφέροντας εμπειρικές ενδείξεις για τον συγκεκριμένο τομέα (της κοινωνικής ψυχολογίας) μέσω της τεκμηρίωσης ότι η έκθεση στις απόψεις άλλων προς τους ΠΜ, επηρεάζει θετικά τις προσωπικές στάσεις, μειώνοντας τον βαθμό προκατάληψης. Ταυτόχρονα, τα συμπεράσματα αυτά συμφωνούν με προηγούμενες μελέτες ως προς την επίδραση των θετικών σχολίων στην έκφραση θετικότερων στάσεων (βλ. Velasco, 2016; Walther *et al.*, 2010).

Επιπρόσθετα, τα αποτελέσματα συμπληρώνουν ενδείξεις στη βάση της μελέτης των Hsueh *et al.* (2015) ως προς το ρόλο της προϋπάρχουσας στάσης (οι περισσότεροι προκατειλημμένοι εξέφρασαν περισσότερο προκατειλημμένες θέσεις), με την παρούσα μελέτη να συμπληρώνει ότι οι περισσότεροι προκατειλημμένοι αλλάζουν (ελαφρώς) λιγότερο προς θετική άποψη με έκθεση στα θετικά σχόλια σε σύγκριση με τους λιγότερο προκατειλημμένους. Ωστόσο, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, διαφωνούν με τα ευρήματα προηγούμενων μελετών ως προς την επίδραση των αρνητικών / προκατειλημμένων σχολίων στην υιοθέτηση περισσότερο προκατειλημμένων στάσεων αφού, δεν διαπιστώθηκε η έκθεση σε αρνητικά σχόλια να οδηγεί σε περισσότερο προκατειλημμένες στάσεις (βλ. Hsueh *et al.*, 2015; Lee *et al.*, 2016; Velasco, 2016).

6. 2. Περιορισμοί της έρευνας και μελλοντική έρευνα

Η παρούσα μελέτη έχει ακολουθήσει διαφοροποιημένο πειραματικό σχεδιασμό ως προς την χρονική έκταση της έκθεσης των συμμετεχόντων στα σχόλια, εξετάζοντας την επίδραση των σχολίων στις στάσεις κατόπιν μιας εκτενέστερης έκθεσης των συμμετεχόντων, αντί μονοήμερης (εργαστηριακής) έκθεσής τους, όπως έχουν

ακολουθήσει οι μέχρι σήμερα μελέτες. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο πειραματικός σχεδιασμός (βίντεο και σχόλια), διαφάνηκε να είναι αποδοτικός αφού, στη τηλεφωνική επικοινωνία, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι το βίντεο και τα σχόλια ήταν κυρίως αρκετά εύκολα προς κατανόηση.

Ωστόσο, ευρύτερα, η μελέτη παρουσιάζει κάποιους σημαντικούς περιορισμούς. Αρχικά, η μέθοδος δειγματοληψίας που ακολουθήθηκε ήταν ευκολίας (μη τυχαία) και το τελικό δείγμα θα μπορούσε να ήταν μεγαλύτερο. Παράλληλα, όσον αφορά τον σχεδιασμό της μελέτης, δεν μπορεί να είναι βέβαιο ότι δεν υπήρξαν επιδράσεις της προμέτρησης στην διαδικασία μεταμέτρησης, ενώ, υφίσταται και η πιθανή αίσθηση των συμμετεχόντων ότι εξετάζονται οι στάσεις τους πριν – μετά (βλ. Hogg & Vaughan, 2010). Την ίδια στιγμή, η μη εφαρμογή ανώνυμης μέτρησης, ενδεχομένως να επηρέασε σε κάποιο βαθμό τις μετρήσεις.

Επιπλέον, εξαιτίας της υιοθέτησης οιονεί πειραματικού σχεδιασμού, διαπιστώθηκε ότι η μελέτη ήταν ευαίσθητη σε εξωτερικά γεγονότα της επικαιρότητας όπως οι εξελίξεις που έλαβαν χώρα στις Η.Π.Α, καθώς επίσης, και η μερική επικοινωνία μεταξύ κάποιων συμμετεχόντων, και ίσως άλλα στοιχεία που πιθανόν να έδρασαν ως εξωγενείς μεταβλητές. Άλλες μεταβλητές που θα μπορούσαν να ενταχθούν στη διαδικασία στρατολόγησης είναι η μέτρηση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης και της πολιτικής ιδεολογίας των συμμετεχόντων, μεταβλητές που ενδέχεται να επηρεάζουν την στάση προς τους ΠΜ (βλ. Hogg & Vaughan, 2010). Την ίδια στιγμή, όσον αφορά την επίδραση των σχολίων, παρόλο που οι πλείστοι συμμετέχοντες απάντησαν σωστά στις γνωσιολογικές ερωτήσεις που τους είχαν τεθεί, υπήρξαν μεμονωμένες περιπτώσεις που

πραγματοποίησαν ένα ή δύο λάθη με αποτέλεσμα να μην είναι βέβαιο ότι όλοι οι συμμετέχοντες είχαν προσεγγίσει τα σχόλια με την ίδια προσοχή.

Ένα άλλο θέμα που προέκυψε μέσα από την μελέτη, είναι η θετική επίδραση του ειδησεογραφικού περιεχομένου (βίντεο) στις στάσεις, κάτι το οποίο διαφάνηκε στις αναφορές των συμμετεχόντων στην τηλεφωνική επικοινωνία, με αποτέλεσμα να μην είναι βέβαιο εάν αυτό διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην επίδραση που θα μπορούσε να έχουν τα αρνητικά σχόλια στις στάσεις.

Όσον αφορά τον σχεδιασμό των σχολίων στα οποία εκτέθηκαν οι συμμετέχοντες, δεν πραγματοποιήθηκε πιλοτικός έλεγχος αντίληψης / χειραγώγησης (manipulation check) ώστε να τεκμηριωθεί πριν την εφαρμογή των πειραματικών ερεθισμάτων ότι όντως τα σχόλια που επιλέγηκαν εκφράζουν θετικές και αρνητικές θέσεις όπως έγινε σε προηγούμενες μελέτες (βλ. Lee & Chun, 2016). Την ίδια στιγμή, ένα άλλο θέμα που προκύπτει σχετικά με τον σχεδιασμό που ακολουθήθηκε είναι η μη συστηματική εννοιοποίηση των οργάνων προμέτρησης και μεταμέτρησης στη βάση εμπειρικών ενδείξεων για τις προκαταλήψεις των Κυπρίων προς τους ΠΜ με αποτέλεσμα να μην είναι εφικτή η πραγματοποίηση αναλύσεων με βάση τις έννοιες που χρησιμοποιήθηκαν. Εντούτοις, ο πιο πάνω περιορισμός, δικαιολογείται από το ότι στόχος της παρούσας μελέτης δεν ήταν η μέτρηση των προκαταλήψεων αυτών καθ'αυτών αλλά η επίδραση των σχολίων στις στάσεις.

Συνολικά, εκτιμώντας τον πειραματικό σχεδιασμό που ακολουθήθηκε, η μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να εφαρμόσει πειραματικό σχεδιασμό Σολομών τεσσάρων ομάδων (βλ. Κυριαζή, 2011) σε μεγαλύτερα δείγματα και με τυχαία δειγματοληψία όπου στις δύο

από τις τέσσερις ομάδες να μην υπάρξει προμέτρηση ώστε να εξαχθούν ασφαλέστερα συμπεράσματα για την επίδραση των διαδικτυακών σχολίων στις στάσεις. Παράλληλα, με δεδομένο ότι η μέτρηση των στάσεων απαιτεί συστηματικές μετρήσεις για την απόδειξη αιτιωδών επιδράσεων, η μελλοντική έρευνα εξετάζοντας ενδελεχώς το θέμα θα μπορούσε να εφαρμόσει σχεδιασμό με επαναλαμβανόμενα ερεθίσματα και περισσότερες μεταμετρήσεις σε πιο εκτενή χρονικά πλαίσια ώστε να εξαχθούν ασφαλέστερα συμπεράσματα σχετικά με την χρονική έκταση της επίδρασης λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός ότι οι στάσεις προς τους μετανάστες διαμορφώνονται καθόλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου μέσα από την εμπειρία του και τον κοινωνικό του περίγυρο (βλ. Hogg & Vaughan, 2010). Την ίδια στιγμή, οι μελλοντικοί πειραματικοί σχεδιασμοί, δύναται να ενσωματώσουν περισσότερα από ένα ειδησεογραφικά βίντεο, διαφορετικής ειδησεογραφικής κάλυψης ώστε να εξαχθούν ασφαλέστερα συμπεράσματα για την επίδραση των διαδικτυακών σχολίων στις στάσεις.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της πειστικής επικοινωνίας, θα μπορούσε να εξεταστεί εάν διαδραματίζει ρόλο η «αξιοπιστία» ενός σχολίου στην επιρροή ενσωματώνοντας πειραματικές συνθήκες με σχόλια από προσωπικότητες - αυθεντίες και σχόλια από απλούς πολίτες (βλ. Παπαστάμου, 2006) ή της εκτενέστερης εφαρμογής και σύγκρισης της επίδρασης μεταξύ σχολίων με επιχειρήματα και με υποκειμενικές απόψεις (βλ. Winter & Krämer, 2016). Τέλος, στο πλαίσιο των κοινωνικών νορμών, θα μπορούσαν τα πειραματικά ερεθίσματα να σχηματιστούν με πιλοτικές εφαρμογές όπου να αποδεικνύεται ότι αποτελούν ομάδες σχολιαστών που εκφράζουν θετικές και αρνητικές στάσεις προς τους ΠΜ και να ενσωματώνεται στις μετρήσεις ο βαθμός ταύτισης των συμμετεχόντων με αυτές τις απόψεις / ομάδες.

Βιβλιογραφία

- Babbie, E. R. (2013). *The practice of social research*. Belmont, Calif.: Wadsworth Cengage Learning.
- Blanchard, F. A., Crandall, C. S., Brigham, J. C., & Vaughn, L. A. (1994). Condemning and condoning racism: A social context approach to interracial settings. *Journal of Applied Psychology, 79*(6), 993 - 997.
- Bruns, A. (2008). The Future Is User-Led: The Path towards Widespread Producers. *The Fibreculture Journal, 10*(1), 1-14.
- Chen, G. M., & Ng, Y. M. (2016). Third-person perception of online comments: Civil ones persuade you more than me. *Computers In Human Behavior, 55*(2), 736-742.
- Cormode, G., & Krishnamurthy, B. (2008). Key differences between Web 1.0 and Web 2.0. *First Monday, 13*(6), 25-35.
- Dalton, M. (2011). 'The EU's Anti-Immigrant Shift', *The Wall Street Journal*, 25 July.
- Fiske, S. T., & North, M. S. (2014). Measures of stereotyping and prejudice: Barometers of bias. *Measures of personality and social psychological constructs, 30*(3), 1 - 93.
- Hewstone, M. & Stroebe, W. (2007). *Εισαγωγή στη Κοινωνική Ψυχολογία*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Hjerm, M. (2004). Defending liberal nationalism—at what cost? *Journal of Ethnic and Migration Studies, 30*(1), 41-57.
- Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2010). *Κοινωνική ψυχολογία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Houston, J. B., Hansen, G. J., & Nisbett, G. S. (2011). Influence of user comments on perceptions of media bias and third-person effect in online news. *Electronic News, 5*(2), 79-92.
- Hsueh, M., Yogeeswaran, K., & Malinen, S. (2015). “Leave your comment below”: Can biased online comments influence our own prejudicial attitudes and behaviors? *Human Communication Research, 41*(4), 557-576.
- Hughes, M. & Kroehler, C. (2007). *Κοινωνιολογία: οι βασικές έννοιες*. Αθήνα: Κριτική.
- Kritikos, K. C. (2016). Reading the Comments: Likers, Haters, and Manipulators at the Bottom of the Web. *Journal of Information Ethics, 25*(1), 156 - 166.
- Κοκκινάκη, Φ. (2006). *Κοινωνική Ψυχολογία: Εισαγωγή στη μελέτη της κοινωνικής συμπεριφοράς*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Κυριαζή, Ν. (2011). *Η κοινωνιολογική έρευνα: κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Πεδίο.
- Lee, E. J. (2012). That's not the way it is: How user-generated comments on the news affect perceived media bias. *Journal of Computer-Mediated Communication, 18*(1), 32-45.
- Lee, M. J., & Chun, J. W. (2016). Reading others' comments and public opinion poll results on social media: Social judgment and spiral of empowerment. *Computers in Human Behavior, 65*(2), 479-487.
- Lee, E. J., & Jang, Y. J. (2010). What do others' reactions to news on Internet portal sites tell us? Effects of presentation format and readers' need for cognition on reality perception. *Communication Research, 37*(6), 825-846.
- Lee, E. J., Kim, H. S., & Cho, J. (2016). How user comments affect news processing and reality perception: Activation and refutation of regional prejudice. *Communication Monographs, 83*(4), 1-19.

- Liu, Q., Zhou, M., & Zhao, X. (2015). Understanding News 2.0: A framework for explaining the number of comments from readers on online news. *Information & Management*, 52(7), 764-776.
- ΜακΚουέλ, Ν. & Παπαθανασόπουλος Σ. (2003). *Η θεωρία της μαζικής επικοινωνίας για τον 21^ο αιώνα*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Mainwaring, C. (2008). 'On the Edge of Exclusion: The Changing Nature of Migration in Cyprus and Malta', *The Cyprus Review*, 20(2), 19–49.
- Madden, T. J., Ellen, P. S., & Ajzen, I. (1992). A comparison of the theory of planned behavior and the theory of reasoned action. *Personality and social psychology Bulletin*, 18(1), 3-9.
- Milioni, D. L., Spyridou, L. P., & Vadratsikas, K. (2015). Framing immigration in online media and television news in crisis-stricken Cyprus. *The Cyprus Review*, 27(1), 155 - 185.
- Minard, R. D. (1952). Race relationships in the Pocahontas coal field. *Journal of Social Issues*, 8(1), 29-44.
- Molnár, S., Kollányi, B. & Székely, L. (2007). Social networks and the network society. *From Theory to Political Practice*, 30(8), 62 - 79.
- Μπάγκαβος, Χ., & Παπαδοπούλου, Δ. (2006). *Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Na, E. K., & Rhee, J. W. (2008). A study on readers' comments: Changes in the online news usage pattern and the implications for discursive public. *Seoul, Korea: Korea Press Foundation*, 10(1), 3-11.
- Noelle-Neumann, E. (1974). The spiral of silence a theory of public opinion. *Journal of communication*, 24(2), 43-51.
- Παπαστάμου, Σ. (2006). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχολογία: Η παράδοση*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Reich, Z. (2011). User comments: The transformation of participatory space. In J. B. Singer, A. Hermida, D. Domingo, A. Heinonen, S. Paulussen, T. Quandt,...M. Vujnovic (Eds.), *Participatory journalism: Guarding open gates at online newspapers* (pp. 96–117). New York, NY: Wiley-Blackwell.
- Rösner, L., Winter, S., & Krämer, N. C. (2016). Dangerous minds? Effects of uncivil online comments on aggressive cognitions, emotions, and behavior. *Computers in Human Behavior*, 58(2), 461-470.
- Sherif, M., & Hovland, C. I. (1961). *Social judgment: Assimilation and contrast effects in communication and attitude change*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Shi, R., Messaris, P., & Cappella, J. N. (2014). Effects of Online Comments on Smokers' Perception of Antismoking Public Service Announcements. *Journal Of Computer-Mediated Communication*, 19(4), 975-990.
- Spyrou, S. (2004). *Greek Cypriot Children's Knowledge about, Perceptions of, and Attitudes towards Foreigners in Cyprus*. Nicosia: United Nations Development Programme.
- Sung, K. H., & Lee, M. J. (2014). Do Online Comments Influence the Public's Attitudes Toward an Organization? Effects of Online Comments Based on Individuals' Prior Attitudes. *The Journal Of Psychology*, 14(4), 325–338.
- Tewksbury, D., & Rittenberg, J. (2012). *News on the Internet: Information and Citizenship in the 21st Century*. Oxford University Press.

- Thorson, K., Vraga, E., & Ekdale, B. (2010). Credibility in context: How uncivil online commentary affects news credibility. *Mass Communication and Society*, 13(2), 289-313.
- Trimikliniotis, N. & Demetriou, C. (2006) 'Immigration to Cyprus', in Triandafyllidou, A. and Gropas, P. (eds), *European Immigration: A Sourcebook*. Aldershot: Ashgate, pp. 45-58.
- Τσαούσης, Δ. (1991). *Κοινωνική Δημογραφία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Turner, J. C., Brown, R. J., & Tajfel, H. (1979). Social comparison and group interest in ingroup favouritism. *European journal of social psychology*, 9(2), 187-204.
- van Dijck, J. (2009). Users like you? Theorizing agency in user-generated content. *Media, Culture & Society* 31(1), 41-58.
- Velasco, T. (2016). The effects of Latino stereotypes and negative online comments (Doctoral dissertation, The university of Texas at San Antonio).
- Walther, J. B., DeAndrea, D., Kim, J., & Anthony, J. C. (2010). The Influence of Online Comments on Perceptions of Antimarijuana Public Service Announcements on YouTube. *Human Communication Research*, 36(4), 469-492.
- Webster, M., & Sell, J. (Eds.). (2007). *Laboratory experiments in the social sciences*. Academic Press.
- Wilson, R. & Hainsworth, P. (2012). Far-Right Parties and Discourse in Europe: A Challenge for Our Times. Brussels: European Network Against Racism (ENAR). Διαθέσιμο στο: [<http://enarireland.org/wp-content/uploads/2013/07/Far-right-Parties-and-discourse-in-Europe-A-challenge-for-our-times.pdf>], ανακτήθηκε στις 20 Μαρτίου 2017.
- Winter, S., Brückner, C., & Krämer, N. C. (2015). They Came, They Liked, They Commented: Social Influence on Facebook News Channels. *Cyber psychology, Behavior & Social Networking*, 18(8), 431-436.
- Winter, S., & Krämer, N. C. (2016). Who's right: The author or the audience? Effects of user comments and ratings on the perception of online science articles, *Communications*, 5(2), 120 - 136.
- Witteman, H. O., Fagerlin, A., Exe, N., Trottier, M. E., & Zikmund-Fisher, B. J. (2016). One-Sided Social Media Comments Influenced Opinions And Intentions About Home Birth: An Experimental Study, *Health Affairs*, 35(4), 726-733.
- Wotanis, L., & McMillan, L. (2014). Performing Gender on YouTube: How Jenna Marbles negotiates a hostile online environment. *Feminist media studies*, 14(6), 912-928.

Παραρτήματα

Α. Ερωτηματολόγιο Προμέτρησης και Μεταμέτρησης

Ερωτηματολόγιο Προμέτρησης:

Παρακαλώ σημείωσε κατά πόσο
συμφωνείς ή διαφωνείς
με καθένα από τις παρακάτω δηλώσεις:

1. Η πλειοψηφία των προσφύγων μεταναστών που μεταβαίνουν στην Κύπρο είναι τίμιοι στην καθημερινότητά τους:

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρος/η	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα
2. Οι πλείστοι πρόσφυγες μετανάστες που μεταβαίνουν στην Κύπρο είναι περισσότερο βίαιοι από ότι οι Κύπριοι:

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρος/η	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα
3. Γενικά, οι εργαζόμενοι που ήρθαν στην Κύπρο ως πρόσφυγες μετανάστες είναι λιγότερο εργατικοί από τους Κύπριους:

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρος/η	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα
4. Θα ήθελα να τύχει κάποτε να βοηθήσω κάποιον πρόσφυγα μετανάστη:

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρος/η	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα
5. Θα ήταν καλύτερα να μην έχω κάποιο γείτονα που ήρθε στην Κύπρο ως πρόσφυγας μετανάστης:

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρος/η	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα
6. Αν τύχαινε, θα σύναπτα ερωτική σχέση με άτομο που ήρθε στην Κύπρο ως πρόσφυγας μετανάστης:

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρος/η	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα

7. Θα ήταν καλύτερα να μην επιτρεπόταν η απόβαση προσφύγων μεταναστών στην Κύπρο:
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ
απόλυτα	συμφωνώ σε
μεγάλο βαθμό	συμφωνώ
μερικώς	δεν είμαι
σίγουρη/ση	διαφωνώ
μερικώς	διαφωνώ σε
μεγάλο βαθμό	διαφωνώ
απόλυτα
8. Η ανεργία που αντιμετωπίζει η Κύπρος τα τελευταία χρόνια οφείλεται σε μόνο πολύ μικρό βαθμό στην κάθοδο προσφύγων μεταναστών:
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ
απόλυτα	συμφωνώ σε
μεγάλο βαθμό	συμφωνώ
μερικώς	δεν είμαι
σίγουρη/ση	διαφωνώ
μερικώς	διαφωνώ σε
μεγάλο βαθμό	διαφωνώ
απόλυτα
9. Αν δεν αντιμετωπιστεί δραστικά, η έλευση προσφύγων μεταναστών στην Κύπρο θα οδηγήσει σε αποσύνθεση του πολιτισμού μας:
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ
απόλυτα	συμφωνώ σε
μεγάλο βαθμό	συμφωνώ
μερικώς	δεν είμαι
σίγουρη/ση	διαφωνώ
μερικώς	διαφωνώ σε
μεγάλο βαθμό	διαφωνώ
απόλυτα
10. Οι πρόσφυγες μετανάστες που μεταβαίνουν στην Κύπρο λαμβάνουν λιγότερη βοήθεια από το κράτος από ότι πραγματικά χρειάζονται:
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ
απόλυτα	συμφωνώ σε
μεγάλο βαθμό	συμφωνώ
μερικώς	δεν είμαι
σίγουρη/ση	διαφωνώ
μερικώς	διαφωνώ σε
μεγάλο βαθμό	διαφωνώ
απόλυτα
11. Οι κύπριοι εργαζόμενοι δεν πρέπει να έχουν προνομιακή μεταχείριση στην εργασία τους σε σχέση με πρόσφυγες μετανάστες που τυχόν εργάζονται στις ίδιες δουλειές:
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ
απόλυτα	συμφωνώ σε
μεγάλο βαθμό	συμφωνώ
μερικώς	δεν είμαι
σίγουρη/ση	διαφωνώ
μερικώς	διαφωνώ σε
μεγάλο βαθμό	διαφωνώ
απόλυτα
12. Θα πρέπει να γίνεται διακριτικά σωματικός έλεγχος σε όλους τους πρόσφυγες μετανάστες στις εισόδους χώρων όπου βρίσκονται πολλοί άνθρωποι (π.χ., εμπορικά κέντρα, σχολεία, κέντρα διασκέδασης, κτλ):
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ
απόλυτα	συμφωνώ σε
μεγάλο βαθμό	συμφωνώ
μερικώς	δεν είμαι
σίγουρη/ση	διαφωνώ
μερικώς	διαφωνώ σε
μεγάλο βαθμό	διαφωνώ
απόλυτα

Δημογραφικά Στοιχεία

Φύλο: άντρας γυναίκα

Ερωτηματολόγιο Μεταμέτρησης:

*Παρακαλώ σημειώσε κατά πόσο
συμφωνείς ή διαφωνείς
με καθένα από τις παρακάτω δηλώσεις:*

- Μπορούμε να εμπιστευόμαστε τους περισσότερους πρόσφυγες μετανάστες στις καθημερινές μας συναναστροφές:**

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρο/ση	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα
- Σε γενικές γραμμές, οι Κύπριοι είναι λιγότερο βίαιοι από τους πρόσφυγες μετανάστες που μεταβαίνουν στην Κύπρο:**

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρο/ση	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα
- Γενικά, οι Κύπριοι εργαζόμενοι είναι περισσότερο εργατικοί από τους εργαζόμενους που ήρθαν στην Κύπρο ως πρόσφυγες μετανάστες:**

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρο/ση	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα
- Θα προτιμούσα να μην τύχει ποτέ να βοηθήσω κάποιον πρόσφυγα μετανάστη:**

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρο/ση	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα
- Αν τύχαινε να έχω κάποιο γείτονα που ήρθε στην Κύπρο ως πρόσφυγας μετανάστης θα τον θεωρούσα ισότιμο με τους υπόλοιπους μου γείτονες:**

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρο/ση	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα
- Δεν θα σύναπτα ερωτική σχέση με άτομο που ήρθε στην Κύπρο ως πρόσφυγας μετανάστης:**

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρο/ση	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα

7. Θα ήταν καλύτερα εάν εφαρμοζόταν με απόλυτη αυστηρότητα η απαγόρευση εισόδου προσφύγων μεταναστών στην Κύπρο:

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρο/ση	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα

8. Οι πρόσφυγες μετανάστες μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά στην οικονομία της Κύπρου ως εργαζόμενοι:

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρο/ση	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα

9. Αν τύχει ορθής διαχείρισης, η έλευση προσφύγων μεταναστών στην Κύπρο μπορεί να οδηγήσει σε εμπλουτισμό του πολιτισμού μας:

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρο/ση	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα

10. Οι πρόσφυγες μετανάστες που μεταβαίνουν στην Κύπρο λαμβάνουν λιγότερη βοήθεια από το κράτος από όση πραγματικά χρειάζονται:

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρο/ση	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα

11. Θα ήταν καλύτερα, υπό προϋποθέσεις, να δίνονταν ευκαιρίες σε πρόσφυγες μετανάστες να εργαστούν σε προνομιακές θέσεις εργασίας στην Κύπρο:

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρο/ση	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα

12. Θα πρέπει να είναι στη διακριτική ευχέρεια του κάθε επιχειρηματία (π.χ., καταστημάτων, διευθυντή εστιατορίου, κτλ) αν θα εξυπηρετεί πελάτες που είναι πρόσφυγες μετανάστες:

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
συμφωνώ απόλυτα	συμφωνώ σε μεγάλο βαθμό	συμφωνώ μερικώς	δεν είμαι σίγουρο/ση	διαφωνώ μερικώς	διαφωνώ σε μεγάλο βαθμό	διαφωνώ απόλυτα

Δημογραφικά Στοιχεία

Φύλο: άντρας γυναίκα

B. Σχόλια σε κάθε πειραματική συνθήκη

Συνθήκη	Κείμενο σχολίου
Θετικά Σχόλια (O ⁺): Email 2	1. Καλώς να ορίσουν οι πρόσφυγες για μια καλή φιλοξενία στην Κύπρο. Οι εποχές είναι πάντοτε ίδιες για τους ανθρώπους που παλεύουν να επιβιώσουν σε ξένη χώρα χωρίς να ξέρουν να συνεννοηθούν. Τι να πει κανείς για τις ρημαγμένες ψυχές των μεταναστών; Έρχονται βρισκόμενοι σε άθλια οικονομική και ψυχολογική κατάσταση. Γενικά στερούνται των ευκαιριών που έχει ένας Ευρωπαίος πολίτης. Το λιγότερο που έχουμε να κάνουμε είναι να τους στηρίξουμε και να μην μιλούμε με προκατάληψη ότι δήθεν κλέβουν και είναι βίαιοι. Πρέπει να τυγχάνουν τα ίδια δικαιώματα. Απλά να υπενθυμίσω: οι παππούδες μας και οι γονείς μας πρόσφυγες και μετανάστες. Εμείς ρατσιστές;;
	2. Ligo kairo meta tis apotropaies eikones me ta rniigma na paidia sthn Syria einai lyphro na skeftomaste ean tha tous sthrixoume. To gegonos oti sthn Germania yparchoyn 400.000 Ellhnes einai epishs epeidh einai ratsistes oi Germanoi, e? Milame gia amaxous, paidia, gia oikogeneiarches pou trexoun na glitwsoun tis zwes toys apo ena paidio bolhs. To thewrw toulaxiston apanthrwpo k akardo apo mia koinwnia pou thelei na onomazetai politismenh, anti na aplwsei xeira boitheias na sprwxnei pisw sthn thalasa athwes psyxes. San mana aisthanomai kai ponw gia oles tis manes.
	3. Σωστότατη η φίλη συν-σχολιάστρια. Εμείς είμαστε ο λαός που θέλουμε να λυπηθούν οι μεγάλοι τους πρόσφυγες μας και να μας λύσουν το Κυπριακό; Ας τα πάρουμε με τη σειρά: 1) είναι απελπισμένοι απλοί άνθρωποι που τρέχουν να γλιτώσουν το θάνατο, 2) τι θέλεις να κάμει η Ευρώπη; Να τους βάλει μέσα σε καζάνια ή σε κλίβανους και να τους βράσει όπως έκαναν στους εβραίους το 1940; Δεν ανήκεις στην Άρια φυλή, είναι ίσοι με σένα, άνθρωποι όχι ζώα ή δούλοι όπως συχνά τους συμπεριφερόμαστε. Το ίδιο έκανες και εσύ το 1974, το ίδιο έκανε και η Ελλάδα το 1922 και μετέπειτα. Δεν έχει σημασία αν είσαι Κύπριος, Έλληνας, Σύριος ή Πακιστανός.
Θετικά Σχόλια (O ⁺): Email 3	1. Τις προάλλες ήμουν στο παραλιακό της Λάρνακας και είχε ένα που επήε να ληστέψει μια γυναίκα γύρω στα 30 ήταν και ξαφνικά θωρείς τον ξένο -τσιγγάνο, που ήταν τζιαμέ τζιαί επετάκτηκε τζιαί έπιαν του την τσάντα τζιαί έδωκεν τη της γυναίκας πίσω. Η γυναίκα συγκινημένη, είπε του «thank you» και έδωσε του και κάτι. Ας μην ξεχνάμε επίσης, ότι και πρόσφατα στις ειδήσεις είπαν ότι μια φοιτήτρια στη Λευκωσία έχασε το πορτοφόλι της και το βρήκε και το παρέδωσε στις Αρχές Κούρδος πολιτικός πρόσφυγας. Πραγματικά με τούτο που είδα και το άλλο που άκουσα στες ειδήσεις, σκέφτομαι τελικά εν τούτοι όντως που φταιν για τα προβλήματα μας;; Επειδή ακούω συνέχεια που γνωστούς να λεν ότι για ούλες τες βιαιότητες φταιν οι αλλοδαποί Οι Κυπριαίοι μετανάστες κάμνουν έτσι θετικές πράξεις στο εξωτερικό;
	2. Γεια σας, με αφορμή το θέμα, θα ήθελα να γράψω και εγώ 2 – 3 λόγια. Στη δουλειά μου υπάρχουν αρκετοί πρόσφυγες μετανάστες και πραγματικά η εμπειρία μου μαζί τους εν πολλά θετική εως εξαιρετική. Είναι δουλενταράδες και τίμιοι, ποτέ δεν δημιούργησαν το παραμικρό επεισόδιο και πιστέψτεμαι πολλές φορές έτυχε να τσακωθούμε μεταξύ μας Κύπριοι τζιαί οι ξένοι ήταν αυτοί που κατεύνασαν τα πνεύματα. Πιστεύω, ας μεν φορτώνουμε τις ευθύνες για όλα τα προβλήματα μας στους ξένους.
	3. Σκεφτείτε τωρά όλες οι χώρες να κλείσουν τα σύνορα και να μην δέχεται

	καμιά μετανάστες, τι ενά γίνει εν θα πεθάνουν όλοι στη θάλασσα; Πιστεύω ότι οι μετανάστες δεν συμβάλλουν στην ανεργία αφού, εργοδοτούνται σε πολύ χαμηλά αμειβόμενες θέσεις στις οποίες οι Ελληνοκύπριοι αρνούνται να εργαστούν. Ο κλασικός «αιώνιος Κύπριος» λέει ότι για την ανεργία φταίει όλοι οι άλλοι εκτός από εμάς. Οι εργοδότες που εκμεταλλεύονται τους μετανάστες δίνοντας τους 2 – 3 ευρώ την ώρα εν φταίει; Εμείς θέλουμε δουλειά μόνο για τους εαυτούς μας και τα παιδιά μας όπως φαίνεται.
Θετικά Σχόλια (O ⁺) : Email 4	1. Σύμφωνα με στοιχεία της στατιστικής υπηρεσίας, τα τελευταία 4 - 5 χρόνια φτάνουν στην Κύπρο περίπου 11.000 – 15.000 μετανάστες. Επίσης, από το σύνολο των εγκληματικών ενεργειών στην Κύπρο τα τελευταία 4 – 5 χρόνια, στους αλλοδαπούς αντιστοιχούν περίπου 12 στα 100 εγκλήματα. Οκ κάποιιοι προβαίνουν σε εγκληματικές ενέργειες, είναι φυσιολογικό όμως, όπως κάμνουν και οι Κύπριοι. Τα ποσοστά όμως, δείχνουν ότι εν φταίει οι μετανάστες για το πρόβλημα.
	2. Εγώ παρεμβαίνω με τον εξής προβληματισμό: πως είναι δυνατό να φοβόμαστε άτομα που δεν έχουν τη δύναμη καν να επιβιώσουν; Πρόσφατα εμιλούσα με κάτι πρόσφυγες που κάθονταν στον παραλιακό, ερωτήσαμε την ώρα και μου έλεγαν ότι κανένας δεν τους διά σημασία και ότι τωρά που άλλαξε η νομοθεσία με τα επιδόματα, δύσκολα επιβιώσουν. Εμείς άμαν τύχει πόλεμος και πάμε σε άλλη χώρα, θα μπορούμε να επιβιώσουμε με τούτα που πίνουν τωρά;; Αν εβάλαμε ούλοι που ένα ποσό, να δείτε πόσο επάξια ήταν να ζήσουν μαζί μας. Έχουν και τούτοι πολύ πολιτισμό αλλά η φτώχεια τους και πολλές φορές η προκατάληψη μας καταστρέφει τους.
	3. "Η Κύπρος επιδεικνύει τρομακτική έλλειψη συμπόνιας και περιφρόνηση των διεθνών της υποχρεώσεων" δηλώνει ο Σερίφ Ελσάγεντ-Αλι, διευθυντής της Διεθνούς Αμνηστίας για τα δικαιώματα των μεταναστών και των προσφύγων. "Είναι ντροπή να σκέφτεται κανείς ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, άνθρωποι που δεν έχουν διαπράξει κανένα έγκλημα κρατούνται υπό συνθήκες ανάλογες με φυλάκιση" λέει. Εγώ συμφωνώ και λέω ότι όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ίσοι και θα έπρεπε να έχουν τα ίδια δικαιώματα. Δυστυχώς, κάποιιοι θεωρούν την ανθρώπινη ζωή αντικείμενο και την κατατάσσουν σε κατηγορίες. Αν βρεθεί ο Κυπραίος σε άλλη χώρα και εν τον θέλουν και κάμνουν τον να νιώσει σκουπίδι χωρίς λόγο ενά του αρέσει; Που την μια θέλουμε να είμαστε πολιτισμένοι και που την άλλη εν τους θέλουμε καν στη γειτονιά μας;
Αρνητικά Σχόλια (O ⁻): Email 2	1. Οι μετανάστες δημιουργούν πολλά προβλήματα στους πολίτες και στην οικονομία. Με τις επιταγές που τους δίνουμε κάθε μήνα εφτάσαμε στο σημείο της καταστροφής που είμαστε σήμερα. ΔΕΝ συνεισφέρουν τίποτα παρά μόνο θέλουν και είναι πολύ βίαιοι. Ας μην ξεχνάμε ότι είναι αυτοί που μας επιάσαν τες δουλειές μας. Όσοι θέλουν τους μετανάστες είτε είναι αφελείς είτε εχθροί της Κύπρου. Για τους αφελείς προτείνω να δοκιμάσουν να πάρουν έναν μετανάστη σπίτι τους για να καταλάβουν τι σημαίνει να μοιράζονται το ίδιο σπίτι και τον ίδιο μισθό. Με τούτες πολιτικές όπως προωθούνται που τους ξένους, εφτάσαμε στην καταστροφή και κινδυνεύει ο πολιτισμός μας. Τι θα παραδώσουμε αύριο στα παιδιά μας; Γιατί δεν παραδειγματιζόμαστε που την Δανία που έχει νόμο που απαγορεύει είσοδο στη χώρα μη Ευρωπαϊών υπηκόων για να μην αλλάξει ο δημογραφικός χαρακτήρας της;
	2. Toso kairo blepw apelpismenous sympolites mas pou trwn pou ta skoupthkia k koimountai ston dromo k gia aftous tous anthrwπους den

	<p>endiaferomaste, para mono problimatizomaste.. Na xekompistoun oi metanastes pou dame p hrtan kai exoun kai apaitheis. Kathe xwra prepei prwta apo ola na frontizei gia tous dikous ths polites. H kypros, oloi xeroume oti einai se deinh oikonomikh thesh k dyskolebetai na frontisei tous dikous ths, den mporei na frontisei toys katatregmnous oulou tou kosmou.</p>
	<p>3. Θα συμφωνήσω απόλυτα μαζί σου Einstein, αλλά σε παρακαλώ γράφε στα Ελληνικά και όχι greeklish. Αρκετά υποφέραμε που τούτους, το μαράζι που πείρα ως τωρά εν περιγράφεται. Πριν έξι μήνες 2 αλλοδαποί. επιάσαν την κόρη μου και κακοποίησαν την έξω που το αυτοκίνητο της, δεν μπορείτε να φανταστείτε τι επεράσαμε, μια τραγωδία ήταν και είναι ακόμα στο σπίτι.. Η αστυνομία είχε τους υπό κράτηση αλλά η υπόθεση εν ανοιχτή ακόμα ώσπου να πάμε στο δικαστήριο τον άλλο μήνα.. Εν επικίνδunami και τα γεγονότα μιλούν που μόνα τους, πιάστε τους και στείλτε τους στη χώρα τους. Δεν τους θέλουμε ούτε στη γειτονιά μας γιατί είναι βίαιοι.. (απολογούμαι αλλά δεν αντέχω άλλο)</p>
<p>Αρνητικά Σχόλια (Ο): Email 3</p>	<p>1. Οι Έλληνες της Κύπρου, κατά συντριπτική πλειοψηφία, δεν είναι ούτε ρατσιστές ούτε ξενοφοβικοί, όπως ψευδώς επιχειρούν να τους χαρακτηρίσουν οργανώσεις και κάποια κόμματα. Ξένοι υπήρχαν από την αρχαιότητα, όμως, η εισβολή μεταναστών στο νησί έχει δημιουργήσει αισθήματα ανασφάλειας σε πολλούς Κυπρίους, για λόγους επαγγελματικών, κοινωνικών, οικονομικών, πολιτισμικών, ακόμα και δημογραφικών. Εγώ προτείνω πέραν του ότι δεν πρέπει να δεχτούμε κανένα, να γίνεται και σοβαρός έλεγχος τους σε όλους τους δημόσιους χώρους γιατί είναι μεγάλος κίνδυνος όπως και να το κάνουμε. Το 74 οι Κύπριοι που ζητούσαν βοήθεια σε άλλα κράτη, είμαι σίγουρη ότι τους ζητούσαν αποδείξεις ότι δεν είναι πραξικοπηματίες και κανείς δεν τους λυπόταν.. ΑΣΤΕ ΤΙΣ ΠΑΠΑΡΙΕΣ ΤΩΡΑ.</p>
	<p>2. Με αφορμή το θέμα να πω και εγώ την εμπειρία μου. Στη δουλειά μου έχει πολλούς αλλοδαπούς και η εμπειρία μου είναι πολύ αρνητική, όλη μέρα κάνουν πως δουλεύουν και η παραγωγικότητα τους προσεγγίζει το μηδέν! Πριν λίγες μέρες έτυχε να κλέψουν τα λεφτά από το ταμείο της συναδέλφισας μας. Ευτυχώς, είδε τους η διευθύντρια και απέλυσε εκείνους που το έκαναν.. Είναι αυτοί που προσπαθείτε να μας πείσετε ότι είναι κρίμα; Ανοίξτε τα μάτια σας, να φύγουν όλοι. Είναι αυτοί που μας κατάστρεψαν.. Πριν να έχουμε μετανάστες δεν ήταν έτσι η κατάσταση με τις διαρρήξεις στην Κύπρο. διώξτε τους όλους και μην φέρετε άλλους.</p>
	<p>3. Εμένα στο Λύκειο της κόρης μου εχάνουνταν συνέχεια τα λεφτά των μαθητών, ώσπου τζιαί ανακαλύψαν ότι ήταν κάτι αλλοδαπούθκια που τα εκλέφκαν, ήταν συμωριούα και κλέφκαντα! Σκεφτείτε άμαν που μιτσιοί κάμνουν έτσι, σκεφτείτε οι μεγάλοι, οι, οι μακρία εν θέλουμε άλλους μετανάστες.. Παίζουντο φτωχίοι αλλά έχουν μες το γαίμα τους την κλεψιά και την ατιμία.. Το κρίμα εν πας στο κλίμα, είμαστε τζιαί εμείς κρίμα..</p>
<p>Αρνητικά Σχόλια (Ο): Email 4</p>	<p>1. «Το 2015 στην περιοχή της Αγίας Νάπας, παρατηρήθηκε κατακόρυφη αύξηση της εγκληματικότητας, σε ληστείες και κλοπές αυτοκινήτων..». Ξέρουμε ούλοι ποια εν η συντριπτική πλειοψηφία ατόμων που εν τζιαμέ, απλά προς προβληματισμό αν πρέπει να τους δεχτούμε. Τα ποσοστά μιλούν ξεκάθαρα: αφγανοί, πακιστανοί, Σύριοι κτλ. Τι θέλετε άλλο δηλαδή; Εσείς που θέλετε να γεμίσουμε μετανάστες, αν σας βάλουν βόμβα αύριο στην γειτονιά σας ή διαρρήξουν το σπίτι σας, μόνο τότε θα καταλάβετε. Περπατάς και φοάσε να περπατήσεις πλέον που τες κλεψιές, βιασμούς και</p>

	σκοτωμούς που κάμνουν κάθε μέρα..
	2. Τάχα μου εν εξαθλιωμένοι και αναζητούν προστασία. Η Κύπρος έπρεπε να κάμει οτι η Ουγγαρία που χειρίστηκε σωστά το θέμα με τους πρόσφυγες. Δηλ.φράχτες στα σύνορα και άρον-αρον διώξιμο τους. Αφού, εν εξαθλιωμένοι, δώστε τους λίγο φαί να παν στο καλό αλλά όι να τους αγκωνιστούμε τζιόλας τζιαί να τους διούμε τζιαί χρήματα που πάνω. Εν πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα με εμάς. Εν τούτες οι ψευτο-ιδεολογίες και πολιτικές των ανοικτών συνόρων που μας εδιαλύσαν. Θέλετε να χάσουμε δηλαδή τζιαί τους τρόπους τζιαί την ταυτότητα τζιαί τον πολιτισμό μας;
	3. Ακράδαντα πιστεύω ότι όσοι δεν θέλουμε (συμπεριλαμβάνω και τον εαυτό μου) τους πρόσφυγες δεν σημαίνει απαραίτητα ότι είμαστε ρατσιστές. Είναι δίκικο μαχαίρι. Οκ, να τους επιτραπεί η είσοδος.. Το θεμα είναι πως ελέγχονται όλοι αυτοί; Πρεπει ΟΛΟΙ ανεξαιρέτα να περιορίζονται και να ελέγχονται επι 24 ωρου βασεως από την αστυνομια. Εγω προσωπικά δεν νοιώθω καλά όταν έρχονται πρόσφυγες. Τονίζω οτι δεν είναι θέμα ρατσισμού. Βλέπουμε καθημερινά τι γίνεται σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες,, Πρέπει να πάθουμε για να μάθουμε δηλαδή; Αναρωτηθήκατε ποτέ γιατί όλοι αυτοί οι "πρόσφυγες" δεν πηγαίνουν στις ομόδοξες πλούσιες χώρες της μέσης ανατολής με την ίδια θρησκεία, γλώσσα, πολιτισμό αλλα προτιμούν τις χώρες με οικονομικά προβλήματα χώρες της ευρώπης με την εντελώς διαφορετική νοοτροπία γι'αυτούς;

Γ. Κείμενα, Σχόλια και Ερωτήσεις κατανόησης σε κάθε ηλεκτρονικό μήνυμα (Πειραματική φάση)

Email 10⁺ = Email 10⁻:

Γεια σου,

Σε συνέχεια της σημερινής συνάντησής μας, αποστέλλω το email όπως υποσχέθηκα με τις οδηγίες. Είναι ιδιαίτερη χαρά για εμένα που αποδέχτηκες να συμμετάσχεις και η βοήθεια σου είναι υπερ-πολύτιμη για την ολοκλήρωση της έρευνάς μου. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ!

Ακολουθούν οι οδηγίες:

- Στις επόμενες 7 ημέρες θα λάβεις συνολικά άλλα 4 email.
- Στα πρώτα 3 email (τα οποία θα λάβεις τις επόμενες 5 μέρες) θα υπάρχει ένα πολύ σύντομο βίντεο μαζί με print screen 3 κείμενα από σχόλια που αναρτήθηκαν από μέλη του κοινού για το θέμα. Θα πρέπει την πρώτη φορά να παρακολουθήσεις το βίντεο και όλες τις φορές να διαβάζεις προσεκτικά τα σχόλια.
- Σε αυτά τα 3 email θα υπάρχει μια ερώτηση τύπου "ορθό-λάθος" επί των σχολίων στην οποία θα πρέπει να απαντήσεις. Θα πρέπει να απαντάς μέσα σε 24 ώρες (καλύτερα αμέσως μόλις λάβεις το μήνυμα για να μη ξεχάσεις – παίρνει 2-3 λεπτά).
- Όπως σου ανέφερα στην συνάντηση, θα λάβεις χρηματική αμοιβή μέχρι 15 ευρώ για την συμμετοχή σου. Για να πάρεις αυτό το ποσό, θα πρέπει απλά να ακολουθήσεις πιστά τις οδηγίες και να απαντήσεις και στις 3 ερωτήσεις. Για κάθε σωστή απάντηση θα παίρνεις 5 ευρώ. Οι ερωτήσεις θα είναι πολύ απλές. Έτσι, αν ακολουθήσεις τις οδηγίες, δύσκολα θα χάσεις τα 15 ευρώ.
- Το πέμπτο και τελευταίο email θα το λάβεις σε 7 μέρες για να κανονίσουμε να σε συναντήσω για 5 λεπτά την επομένη..

Για οποιεσδήποτε απορίες σε παρακαλώ επικοινωνήσε μαζί μου άμεσα (99189635).

ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ: Παρακαλώ επιβεβαίωσε ότι αποδέχεσαι να συμμετάσχεις στην έρευνα όπως περιγράφεται πιο πάνω, κάνοντας REPLY σε αυτό το μήνυμα με ένα απλό "OK" .

Ευχαριστώ πολύ,

Σοφοκλέους Ραφαήλ

Email 10⁰:

Γεια σου,

Σε συνέχεια της σημερινής συνάντησής μας, αποστέλλω το email όπως υποσχέθηκα με τις οδηγίες. Είναι ιδιαίτερη χαρά για εμένα που αποδέχτηκες να συμμετάσχεις και η βοήθεια σου είναι υπερ-πολύτιμη για την ολοκλήρωση της έρευνάς μου. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ!

Ακολουθούν οι οδηγίες:

- Στις επόμενες 7 ημέρες θα λάβεις συνολικά άλλα 4 email.
- Στα πρώτα 3 email (τα οποία θα λάβεις τις επόμενες 5 μέρες) θα υπάρχει ένα πολύ σύντομο βίντεο το οποίο θα πρέπει να παρακολουθήσεις.
- Σε αυτά τα 3 email θα υπάρχει μια ερώτηση τύπου "ορθό-λάθος" επί του βίντεο στην οποία θα πρέπει να απαντήσεις. Θα πρέπει να απαντάς μέσα σε 24 ώρες (καλύτερα αμέσως μόλις λάβεις το μήνυμα για να μη ξεχάσεις – παίρνει 2-3 λεπτά).
- Όπως σου ανέφερα στην συνάντηση, θα λάβεις χρηματική αμοιβή μέχρι 15 ευρώ για την συμμετοχή σου. Για να πάρεις αυτό το ποσό, θα πρέπει απλά να ακολουθήσεις πιστά τις οδηγίες και να απαντήσεις και στις 3 ερωτήσεις. Για κάθε σωστή απάντηση θα παίρνεις 5 ευρώ. Οι ερωτήσεις θα είναι πολύ απλές. Έτσι, αν ακολουθήσεις τις οδηγίες, δύσκολα θα χάσεις τα 15 ευρώ.
- Το πέμπτο και τελευταίο email θα το λάβεις σε 7 μέρες για να κανονίσουμε να σε συναντήσω για 5 λεπτά την επομένη.

Για οποιεσδήποτε απορίες σε παρακαλώ επικοινωνήσε μαζί μου άμεσα (99189635).

ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ: Παρακαλώ επιβεβαίωσε ότι αποδέχεσαι να συμμετάσχεις στην έρευνα όπως περιγράφεται πιο πάνω, κάνοντας REPLY σε αυτό το μήνυμα με ένα απλό "OK" .

Ευχαριστώ πολύ,

Σοφοκλέους Ραφαήλ

Email 20⁺

Γεια σου, επικοινωνώ όπως σου υποσχέθηκα χθες.

Στο μήνυμα είναι ενσωματωμένο το βίντεο μαζί με τρία σχόλια. Τα σχόλια είναι σε μορφή εικόνας για ευκολία. Έχουν αφαιρεθεί στοιχεία ταυτότητας των σχολιαστών (για σκοπούς ανωνυμίας).

Παρακαλώ, αφού παρακολουθήσεις το βίντεο (διάρκειας περίπου δύο λεπτών) και αφού διαβάσεις τα σχόλια, απάντησε στην πιο κάτω ερώτηση, κάνοντας REPLY και

δακτυλογραφώντας μόνο τη λέξη **ΟΡΘΟ**, αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου ορθή ή τη λέξη **ΛΑΘΟΣ** αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου λανθασμένη.

Η δήλωση είναι η εξής:

"Και στα τρία κείμενα των σχολιαστών γίνεται αναφορά στη λέξη 'Ευρώπη'"

(κάνε REPLY: **ΟΡΘΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**;))

Για οποιεσδήποτε απορίες σε παρακαλώ επικοινωνήσε μαζί μου άμεσα (99189635).

Ευχαριστώ πολύ,

Σοφοκλέους Ραφαήλ

<https://www.youtube.com/watch?v=WvzTBEDmY2A&t=4s>

Καλώς να ορίσουν οι πρόσφυγες για μια καλή φιλοξενία στην Κύπρο. Οι εποχές είναι πάντοτε ίδιες για τους ανθρώπους που παλεύουν να επιβιώσουν σε ξένη χώρα χωρίς να ξέρουν να συνηθισθούν. Τι να πει κανείς για τις ρημαγμένες ψυχές των μεταναστών; Έρχονται βρισκόμενοι σε άθλια οικονομική και ψυχολογική κατάσταση. Γενικά στερούνται των ευκαιριών που έχει ένας Ευρωπαίος πολίτης. Το λιγότερο που έχουμε να κάνουμε είναι να τους στηρίξουμε και να μην μιλούμε με προκατάληψη ότι δήθεν κλέβουν και είναι βίαιοι. Πρέπει να τυγχάνουν τα ίδια δικαιώματα. Απλά να υπενθυμίσω: οι παππούδες μας και οι γονείς μας πρόσφυγες και μετανάστες. Εμείς ρατσιστές;;

comment · [Απάντηση](#) · [f](#) [in](#)

Ligo kairo mela tis apotropaias eikones me ta prnigmata paidia sthn Syria einai lyphro na skellomaste ean lha louv sthixoume. To geponos oti sthn Germania γραρχονη 400.000 Ellhnes einai epishs ereidh einai ralsistes oi Germanoi, e? Milame gia amaxous, paidia, gia oikogeneiarxes pou lrekhoun na gliitwsoun tis zwes loys apo ena paidio bolhs. To lhewrw loulaxiston araphrhwpο k akardo apo mia koinwnia pou lthelei na onomazetai poliismenth, anli na arlwsei xeira boilheias na sprwkhnei pishw sthn thalasa aihwes psyxhes. San mana aisithanomai kai ponw gia oles tis manes.

comment · [Απάντηση](#) · [f](#) [in](#)

Σωστότατη η φίλη συν-σχολιάστρια. Εμείς είμαστε ο λαός που θέλουμε να λυπηθούν οι μεγάλοι τους πρόσφυγες μας και να μας λύσουν το Κυπριακό;

Ας τα πάρουμε με τη σειρά: 1) είναι απελπισμένοι απλοί άνθρωποι που τρέχουν να φλιτώσουν το θάνατο, 2) τι θέλεις να κάμει η Ευρώπη; Να τους βάλει μέσα σε καζάνια ή σε κλίβανους και να τους βράσει όπως έκαναν στους εβραίους το 1940; Δεν ανήκει στην Άρια φυλή, είναι ίσοι με σένα, άνθρωποι όχι ζώα ή δούλοι όπως συχνά τους συμπεριφερόμαστε. Το ίδιο έκανες και εσύ το 1974, το ίδιο έκανε και η Ελλάδα το 1922 και μετέπειτα. Δεν έχει σημασία αν είσαι Κύπριος, Έλληνας, Σύριος ή Πακιστανός.

comment · [Απάντηση](#) · [f](#) [in](#)

Εικόνα 1: O⁺ (Email 2)

Email 3O⁺

Γεια σου, επικοινωνώ με τα επόμενα 3 σχόλια και την επόμενη ερώτηση.

Υπενθυμίζω ότι στο μήνυμα είναι ενσωματωμένο το βίντεο μαζί με τα τρία σχόλια. Αφού διαβάσεις τα σχόλια, απάντησε στην πιο κάτω ερώτηση, κάνοντας REPLY και

δακτυλογραφώντας μόνο τη λέξη **ΟΡΘΟ**, αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου ορθή ή τη λέξη **ΛΑΘΟΣ** αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου λανθασμένη.

Η δήλωση είναι η εξής:

"Σε ένα από τα τρία κείμενα γίνεται αναφορά σε κάποιο περιστατικό για το οποίο ενημερώθηκε ο σχολιαστής/τρια μέσω των ειδήσεων"

(κάνε **REPLY: ΟΡΘΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**;))

Για οποιοσδήποτε απορίες σε παρακαλώ επικοινωνήσε μαζί μου άμεσα (99189635).

Ευχαριστώ πολύ,

Σοφοκλέους Ραφαήλ

<https://www.youtube.com/watch?v=WvzTBEDmY2A&t=4s>

Τις προάλλες ήμουν στο παραλιακό της Λάρνακας και είχε ένα που επήνε να ληστέψει μια γυναίκα γύρω στα 30 ήταν και ξαφνικά θωρείς τον ξένο - τσιγγάνο, που ήταν τζιαμέ τζιαί επειτάκτηκε τζιαί έπιαν του την τσάντα τζιαί έδωκεν τη της γυναίκας πίσω. Η γυναίκα συγκινημένη, είπε του «thank you» και έδωσε του και κάτι. Ας μην ξεχνάμε επίσης, ότι και πρόσφατα στις ειδήσεις είπαν ότι μια φοιτήτρια στη Λευκωσία έχασε το πορτοφόλι της και το βρήκε και το παρέδωσε στις Αρχές Κύρδος πολιτικός πρόσφυγας. Πραγματικά με τούτο που είδα και το άλλο που άκουσα στις ειδήσεις, σκέφτομαι τελικά εν τούτοι όντως που φταιν για τα προβλήματα μας;; Επειδή ακούω συνέχεια που γνωστούς να λεν ότι για ούλες τες βιαιότητες φταιν οι αλλοδαποί Οι Κυπραιοί μετανάστες κάμνουν έτσι θετικές πράξεις στο εξωτερικό;

comment ·

Απάντηση ·

Γεια σας, με αφορμή το θέμα, θα ήθελα να γράψω και εγώ 2 – 3 λόγια. Στη δουλειά μου υπάρχουν αρκετοί πρόσφυγες μετανάστες και πραγματικά η εμπειρία μου μαζί τους εν πολλά θετική εως εξαιρετική. Είναι δουλεταράδες και τίμιοι, ποτέ δεν δημιούργησαν το παραμικρό επεισόδιο και πιστέψτεμαι πολλές φορές έτυχε να τσακωθούμε μεταξύ μας Κύπριοι τζιαί οι ξένοι ήταν αυτοί που κατεύνασαν τα πνεύματα. Πιστεύω, ας μεν φορτώνουμε τις ευθύνες για όλα τα προβλήματα μας στους ξένους.

comment ·

Απάντηση ·

Σκεφτείτε τωρά όλες οι χώρες να κλείσουν τα σύνορα και να μην δέχεται καμιά μετανάστες, τι ενά γίνει εν θα πεθάνουν όλοι στη θάλασσα; Πιστεύω ότι οι μετανάστες δεν συμβάλλουν στην ανεργία αφού, εργοδοτούνται σε πολύ χαμηλά αμειβόμενες θέσεις στις οποίες οι Ελληνοκύπριοι αρνούνται να εργαστούν. Ο κλασικός «αιώνιος Κύπριος» λδει ότι για την ανεργία φταίνε όλοι οι άλλοι εκτός από εμάς. Οι εργοδότες που εκμεταλλεύονται τους μετανάστες δίνοντας τους 2 – 3 ευρώ την ώρα εν φταίνε; Εμείς θέλουμε δουλειά μόνο για τους εαυτούς μας και τα παιδιά μας όπως φαίνεται.

comment ·

Απάντηση ·

Εικόνα 2: O⁺ (Email 3)

Email 40⁺

Γεια σου, επικοινωνώ με τα επόμενα 3 σχόλια και την τελευταία ερώτηση.

Υπενθυμίζω ότι στο μήνυμα είναι ενσωματωμένο το βίντεο μαζί με τα τρία σχόλια. Αφού διαβάσεις τα σχόλια, απάντησε στην πιο κάτω ερώτηση, κάνοντας REPLY και δακτυλογραφώντας μόνο τη λέξη **ΟΡΘΟ**, αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου ορθή ή τη λέξη **ΛΑΘΟΣ** αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου λανθασμένη.

Η δήλωση είναι η εξής:

"Και στα τρία κείμενα γίνεται αναφορά στις δηλώσεις κάποιου επίσημου – τρίτου προσώπου"

(κάνε REPLY: **ΟΡΘΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**;))

Για οποιοδήποτε απορίες σε παρακαλώ επικοινωνήσε μαζί μου άμεσα (99189635).

Ευχαριστώ πολύ,

Σοφοκλέους Ραφαήλ

<https://www.youtube.com/watch?v=WvzTBEDmY2A&t=4s>

Σύμφωνα με στοιχεία της στατιστικής υπηρεσίας, τα τελευταία 4 - 5 χρόνια φτάνουν στην Κύπρο περίπου 11.000 – 15.000 μετανάστες. Επίσης, από το σύνολο των εγκληματικών ενεργειών στην Κύπρο τα τελευταία 4 – 5 χρόνια, στους αλλοδαπούς αντιστοιχούν περίπου 12 στα 100 εγκλήματα. Οκ κάποιοι προβαίνουν σε εγκληματικές ενέργειες, είναι φυσιολογικό όμως, όπως κάμνουν και οι Κύπριοι. Τα ποσοστά όμως, δείχνουν ότι εν φθίνε οι μετανάστες για το πρόβλημα.

comment · [Απάντηση](#) · [t](#) [f](#) [in](#)

Εγώ παρεμβαίνω με τον εξής προβληματισμό: πως είναι δυνατό να φοβόμαστε άτομα που δεν έχουν τη δύναμη και να επιβιώσουν; Πρόσφατα εμπλούσα με κάτι πρόσφυγες που κάθονταν στον παραλιακό, ερωτήσαμε την ώρα και μου έλεγαν ότι κανένας δεν τους διά σπασά και ότι τώρα που άλλαξε η νομοθεσία με τα επιδόματα, δύσκολα επιβιώνουν. Εμείς άμαν τύχει πόλεμος και πάμε σε άλλη χώρα, θα μπορούμε να επιβιώσουμε με τούτα που πίνουν τώρα;; Αν εβλάμα ούλοι που ένα ποσό, να δείτε πόσο επάξια ήταν να ζήσουν μαζί μας. Έχουν και τούτοι πολύ πολιτισμό αλλά η φτώχεια τους και πολλές φορές η προκατάληψη μας καταστρέφει τους.

comment · [Απάντηση](#) · [t](#) [f](#) [in](#)

Η Κύπρος επιδεικνύει τρομακτική έλλειψη συμπόνιας και περιφρόνηση των διεθνών της υποχρεώσεων* δηλώνει ο Σερίφ Ελσάγκεν-Αλι, διευθυντής της Διεθνούς Αμνηστίας για τα δικαιώματα των μεταναστών και των προσφύγων. Είναι ντροπή να σκέφτεται κανείς ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, άνθρωποι που δεν έχουν διαπράξει κανένα έγκλημα κρατούνται υπό συνθήκες ανάλογες με φυλάκιση* λέει. Εγώ συμφωνώ και λέω ότι όλοι οι άνθρωποι γενιούνται ίσοι και θα έπρεπε να έχουν τα ίδια δικαιώματα. Δυστυχώς, κάποιοι θεωρούν την ανθρώπινη ζωή αντικείμενο και την κατατάσσουν σε κατηγορίες. Αν βρεθεί ο Κυπραίος σε άλλη χώρα και εν τον θέλουν και κάμνουν τον να νιώσει σκουπίδι χωρίς λόγο ενά του αρέσει; Που την μια θέλουμε να είμαστε πολιτισμένοι και που την άλλη εν τους θέλουμε καν στη γειτονιά μας; 🙄

comment · [Απάντηση](#) · [t](#) [f](#) [in](#)

Εικόνα 3: O⁺ (Email 4)

Email 2Ο

Γεια σου, επικοινωνώ όπως σου υποσχέθηκα χθες.

Στο μήνυμα είναι ενσωματωμένο το βίντεο μαζί με τρία σχόλια. Τα σχόλια είναι σε μορφή εικόνας για σκοπούς ευκολίας. Έχουν αφαιρεθεί στοιχεία ταυτότητας των σχολιαστών (για σκοπούς ανωνυμίας).

Παρακαλώ, αφού παρακολουθήσεις το βίντεο (διάρκειας περίπου δύο λεπτών) και αφού διαβάσεις τα σχόλια, απάντησε στην πιο κάτω ερώτηση, κάνοντας REPLY και δακτυλογραφώντας μόνο τη λέξη **ΟΡΘΟ**, αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου ορθή ή τη λέξη **ΛΑΘΟΣ** αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου λανθασμένη.

Η δήλωση είναι η εξής:

"Και στα τρία κείμενα γίνεται αναφορά στη λέξη 'σπίτι'"

(κάνε REPLY: **ΟΡΘΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**;))

Για οποιεσδήποτε απορίες σε παρακαλώ επικοινωνήσε μαζί μου άμεσα (99189635).

Ευχαριστώ πολύ,

Σοφοκλέους Ραφαήλ

<https://www.youtube.com/watch?v=WvzTBEDmY2A&t=4s>

Οι μετανάστες δημιουργούν πολλά προβλήματα στους πολίτες και στην οικονομία. Με τις επιταγές που τους δίνουμε κάθε μήνα εφτάσαμε στο σημείο της καταστροφής που είμαστε σήμερα. Δεν συνεισφέρουν τίποτα παρά μόνο θέλουν και είναι πολύ βίαιοι. Ας μην ξεχνάμε ότι είναι αυτοί που μας επέσαν τες δουλειές μας. Όσοι θέλουν τους μετανάστες είτε είναι αφελείς είτε εχθροί της Κύπρου. Για τους αφελείς προτείνω να δοκιμάσουν να πάρουν έναν μετανάστη σπίτι τους για να καταλάβουν τι σημαίνει να μοιράζονται το ίδιο σπίτι και τον ίδιο μισθό. Με τούτες πολιτικές όπως προωθούνται που τους ξένους, εφτάσαμε στην καταστροφή και κινδυνεύει ο πολιτισμός μας. Τι θα παραδώσουμε αύριο στα παιδιά μας; Γιατί δεν παραδειγματιζόμαστε που την Δανία που έχει νόμο που απαγορεύει είσοδο στη χώρα μη Ευρωπαϊών υπηκόων για να μην αλλάξει ο δημογραφικός χαρακτήρας της;

comment · [Απάντηση](#) · [t](#) [f](#) [in](#)

Toso kairos blepw apelpismenous sympolitites mas pou lwn pou la skouptikhia k koimountai ston throno k gia allous tous anthrwpous den endialeromaste, para mono problimalizomaste.. Na xekompisoun oi melanastes pou dame p hrlan kai exoun kai apailhseis. Kalhe xwra prepei pwla apo ola na ironlizei gia lous dikous lhs polites. H kypros, oloi xeroume oli einai se deinh oikonomikh lthesh k dyskolebetai na ironlizei lous dikous lhs, den mporei na ironlizei lous kalatregimnους ουλου lou kosμου.

comment · [Απάντηση](#) · [t](#) [f](#) [in](#)

Θα συμφωνήσω απόλυτα μαζί σου Einstein, αλλά σε παρακαλώ γράφε στα Ελληνικά και όχι greeklish. Αρκετά υποφέραμε που τούτους, το μαράζι που πείρα ως τώρα εν περιγράφεται. Πριν έξι μήνες 2 αλλοδαποί, επέσαν την κόρη μου και κακοποίησαν την έξω που το αυτοκίνητο της, δεν μπορείτε να φανταστείτε τι επεράσαμε, μια τραγωδία ήταν και είναι ακόμα στο σπίτι.. Η αστυνομία είχε τους υπό κράτηση αλλά η υπόθεση εν ανοιχτή ακόμα ώσπου να πάμε στο δικαστήριο τον άλλο μήνα.. Εν επικίνδυνοι και τα ψεγονότα μιλούν που μόνο τους, πιάστε τους και στείλτε τους στη χώρα τους. Δεν τους θέλουμε ούτε στη γειτονιά μας γιατί είναι βίαιοι.. (απολογούμαι αλλά δεν αντέχω άλλο)

comment · [Απάντηση](#) · [t](#) [f](#) [in](#)

Εικόνα 4: Ο (Email 2)

Email 30

Γεια σου, επικοινωνώ με τα επόμενα 3 σχόλια και την επόμενη ερώτηση.

Υπενθυμίζω ότι στο μήνυμα είναι ενσωματωμένο το βίντεο μαζί με τα τρία σχόλια. Αφού διαβάσεις τα σχόλια, απάντησε στην πιο κάτω ερώτηση, κάνοντας REPLY και δακτυλογραφώντας μόνο τη λέξη **ΟΡΘΟ**, αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου ορθή ή τη λέξη **ΛΑΘΟΣ** αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου λανθασμένη.

Η δήλωση είναι η εξής:

"Σε ένα από τα τρία κείμενα των σχολιαστών γίνεται αναφορά σε κάποιο περιστατικό που έλαβε χώρα σε Λύκειο"

(κάνε REPLY: **ΟΡΘΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**;))

Για οποιεσδήποτε απορίες σε παρακαλώ επικοινωνήσε μαζί μου άμεσα (99189635).

Ευχαριστώ πολύ,

Σοφοκλέους Ραφαήλ

<https://www.youtube.com/watch?v=WvzTBEDmY2A&t=4s>

Οι Έλληνες της Κύπρου, κατά συντριπτική πλειοψηφία, δεν είναι ούτε ρατσιστές ούτε ξενοφοβικοί, όπως ψευδώς επιχειρούν να τους χαρακτηρίσουν οργανώσεις και κάποια κόμματα. Ξένοι υπήρχαν από την αρχαιότητα, όμως, η εισβολή μεταναστών στο νησί έχει δημιουργήσει αισθήματα ανασφάλειας σε πολλούς Κυπρίους, για λόγους επαγγελματικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτισμικούς, ακόμα και δημογραφικούς. Εγώ προτείνω πέραν του ότι δεν πρέπει να δεχτούμε κανένα, να γίνεται και σοβαρός έλεγχος τους σε όλους τους δημόσιους χώρους γιατί είναι μεγάλος κίνδυνος όπως και να το κάνουμε. Το 74 οι Κύπριοι που ζητούσαν βοήθεια σε άλλα κράτη, είμαι σίγουρη ότι τους ζητούσαν αποδείξεις ότι δεν είναι τραζικιοπηματίες και κανείς δεν τους ληπτόταν.. ΞΣΤΕ ΤΙΣ ΠΑΠΑΡΙΕΣ ΤΩΡΑ.

comment ·

Απάντηση ·

Με αφορμή το θέμα να πω και εγώ την εμπειρία μου. Στη δουλειά μου έχει πολλούς αλλοδαπούς και η εμπειρία μου είναι πολύ αρνητική, όλη μέρα κάνουν πως δουλεύουν και η παραγωγικότητα τους προσεγγίζει το μηδέν! Πριν λίγες μέρες έτυχε να κλέψουν τα λεφτά από το ταμείο της συναδέλφισας μας. Ευτυχώς, είδε τους η διευθύντρια και απέλυσε εκείνους που το έκαναν.. Είναι αυτοί που προσπαθείτε να μας πείσετε ότι είναι κρίμα; Ανοίξτε τα μάτια σας, να φύγουν όλοι. Είναι αυτοί που μας κατάστρεψαν.. Πριν να έχουμε μετανάστες δεν ήταν έτσι η κατάσταση με τις διαρρήξεις στην Κύπρο. διώξτε τους όλους και μην φέρετε άλλους.

comment ·

Απάντηση ·

Εμένα στο Λύκειο της κόρης μου εχόνουσαν συνέχεια τα λεφτά των μαθητών, ώσπου τζαί ανακαλύψαν ότι ήταν κάτι αλλοδαπούθκια που τα εκλέφκαν, ήταν συμμοριούα και κλέφκαντα! Σκεφτείτε άμαν που μιτσοί κάμνον έτσι, σκεφτείτε οι μεγάλοι, όι, όι μακρία εν θέλουμε άλλους μετανάστες.. Παίζονται φτωχίοι αλλά έχουν μες το γαίμα τους την κλεψιά και την ατιμία.. Το κρίμα εν πας στο κλίμα, είμαστε τζαί εμείς κρίμα..

comment ·

Απάντηση ·

Εικόνα 5: Ο (Email 3)

Email 40

Γεια σου, επικοινωνώ με τα επόμενα 3 σχόλια και την τελευταία ερώτηση.

Υπενθυμίζω ότι στο μήνυμα είναι ενσωματωμένο το βίντεο μαζί με τα τρία σχόλια. Αφού διαβάσεις τα σχόλια, απάντησε στην πιο κάτω ερώτηση, κάνοντας REPLY και δακτυλογραφώντας μόνο τη λέξη **ΟΡΘΟ**, αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου ορθή ή τη λέξη **ΛΑΘΟΣ** αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου λανθασμένη.

Η δήλωση είναι η εξής:

"Και στα τρία κείμενα γίνεται αναφορά στις δηλώσεις κάποιου επίσημου – τρίτου προσώπου"

(κάνε REPLY: **ΟΡΘΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**;))

Για οποιεσδήποτε απορίες σε παρακαλώ επικοινωνήσε μαζί μου άμεσα (99189635).

Ευχαριστώ πολύ,

Σοφοκλέους Ραφαήλ

<https://www.youtube.com/watch?v=WvzTBEDmY2A&t=4s>

~Το 2015 στην περιοχή της Αγίας Νάπας, παρατηρήθηκε κατακόρυφη αύξηση της εγκληματικότητας, σε ληστείες και κλοπές αυτοκινήτων...». Ξέρουμε ούλοι ποια εν η συντριπτική πλειοψηφία ατόμων που εν τζαμέ, απλά προς προβληματισμό αν πρέπει να τους δεχτούμε. Τα ποσοστά μιλούν ξεκάθαρα: αφγανοί, πακιστανοί, Σύριοι κτλ. Τι θέλετε άλλο δηλαδή; Εσείς που θέλετε να γεμίσουμε μετανάστες, αν σας βάλουν βόμβα αύριο στην γειτονιάς σας ή διαρρήξουν το σπίτι σας, μόνο τότε θα καταλάβετε. Περπατάς και φοάσε να περπατήσεις πλέον που τες κλεψιές, βιασμούς και σκοτωμούς που κάμνουν κάθε μέρα ..

comment · [Απάντηση](#) · [f](#) [in](#)

Τάχα μου εν εξαθλιωμένοι και αναζητούν προστασία. Η Κύπρος έπρεπε να κάμει οτι η Ουγγαρία που χειρίστηκε σωστά το θέμα με τους πρόσφυγες. Δηλ. φράχτες στα σύνορα και άρον-aron διώξιμο τους. Αφού, εν εξαθλιωμένοι, δώστε τους λίγο φαί να παν στο καλό αλλά όι να τους αγκωνιστούμε τζιόλας τζιό να τους διούμε τζιό χρήματα που πάνω. Εν πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα με εμάς. Εν τούτες οι ψευτο-ιδεολογίες και πολιτικές των ανοικτών συνόρων που μας εδιάλυσαν. Θέλετε να χάσουμε δηλαδή τζιό τους τρόπους τζιό την ταυτότητα τζιό τον πολιτισμό μας; 🙄

comment · [Απάντηση](#) · [f](#) [in](#)

Ακράδαντα πιστεύω ότι όσοι δεν θέλουμε (συμπεριλαμβάνω και τον εαυτό μου) τους πρόσφυγες δεν σημαίνει απαραίτητα ότι είμαστε ρατσιστές. Είναι δίκιοπο μαχαίρι. Οκ, να τους επιτραπεί η είσοδος.. Το θέμα είναι πως ελέγχονται όλοι αυτοί; Πρέπει ΟΛΟΙ ανεξάρτητα να περιορίζονται και να ελέγχονται επι 24 ωρου βασεως από την αστυνομια. Εγω προσωπικά δεν νοιώθω καλά όταν έρχονται πρόσφυγες. Τονίζω οτι δεν είναι θέμα ρατσισμού. Βλέπουμε καθημερινά τι γίνεται σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες,, Πρέπει να πάθουμε για να μάθουμε δηλαδή; Αναρωτηθήκατε ποτέ γιατί όλοι αυτοί οι 'πρόσφυγες' δεν πηγαίνουν στις ομόδοξες πλούσιες χώρες της μέσης ανατολής με την ίδια θρησκεία, φλώσσα, πολιτισμό αλλά προτιμούν τις χώρες με οικονομικά προβλήματα χώρες της ευρώπης με την εντελώς διαφορετική νοοτροπία γι'αυτούς;

comment · [Απάντηση](#) · [f](#) [in](#)

Εικόνα 6: Ο (Email 4)

Email 20⁰

Γεια σου, επικοινωνώ όπως σου υποσχέθηκα χθες.

Στο μήνυμα είναι ενσωματωμένο το βίντεο (διάρκειας περίπου δύο λεπτών).

Παρακαλώ, αφού παρακολουθήσεις το βίντεο, απάντησε στην πιο κάτω ερώτηση, κάνοντας REPLY και δακτυλογραφώντας μόνο τη λέξη **ΟΡΘΟ**, αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου ορθή ή τη λέξη **ΛΑΘΟΣ** αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου λανθασμένη.

Η δήλωση είναι η εξής:

"Στο βίντεο υπάρχουν δηλώσεις του διευθυντή μετανάστευσης"

(κάνε REPLY: **ΟΡΘΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**;))

Για οποιεσδήποτε απορίες σε παρακαλώ επικοινωνήσε μαζί μου άμεσα (99189635).

Ευχαριστώ πολύ,

Σοφοκλέους Ραφαήλ

<https://www.youtube.com/watch?v=WvzTBEDmY2A&t=4s>

Email 30⁰

Γεια σου, επικοινωνώ για την επόμενη ερώτηση.

Υπενθυμίζω ότι στο μήνυμα είναι ενσωματωμένο το βίντεο. Απάντησε στην πιο κάτω ερώτηση, κάνοντας REPLY και δακτυλογραφώντας μόνο τη λέξη **ΟΡΘΟ**, αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου ορθή ή τη λέξη **ΛΑΘΟΣ** αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου λανθασμένη.

Η δήλωση είναι η εξής:

"Βάσει των όσων αναφέρονται στο βίντεο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είχε τηλεφωνική επικοινωνία με τον πρωθυπουργό της Ιταλίας"

(κάνε REPLY: **ΟΡΘΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**;))

Για οποιεσδήποτε απορίες σε παρακαλώ επικοινωνήσε μαζί μου άμεσα (99189635).

Ευχαριστώ πολύ,

Σοφοκλέους Ραφαήλ

<https://www.youtube.com/watch?v=WvzTBEDmY2A&t=4s>

Email 40⁰

Γεια σου, επικοινωνώ για την τελευταία ερώτηση.

Υπενθυμίζω ότι στο μήνυμα είναι ενσωματωμένο το βίντεο. Απάντησε στην πιο κάτω ερώτηση, κάνοντας REPLY και δακτυλογραφώντας μόνο τη λέξη **ΟΡΘΟ**, αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου ορθή ή τη λέξη **ΛΑΘΟΣ** αν η δήλωση είναι κατά την άποψή σου λανθασμένη.

Η δήλωση είναι η εξής:

"Στο βίντεο αναφέρεται ότι η ευρωπαϊκή ατζέντα θα ανακοινωθεί στις 13 Μαρτίου"

(κάνε REPLY: **ΟΡΘΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**;))

Για οποιοδήποτε απορίες σε παρακαλώ επικοινωνήσε μαζί μου άμεσα (99189635).

Ευχαριστώ πολύ,

Σοφοκλέους Ραφαήλ

<https://www.youtube.com/watch?v=WvzTBEDmY2A&t=4s>

Email 50⁺ = Email 50⁻ = Email 50⁰

Γεια σου,

Αυτό είναι το τελευταίο email που λαμβάνεις. Για την ολοκλήρωση της συμμετοχής σου απομένει να έχουμε μια συνάντηση αύριο στο πανεπιστήμιο σε κάποια ώρα που σε βολεύει όπου θα πρέπει να απαντήσεις απλά κάποιες ερωτήσεις και να λάβεις την χρηματική σου αμοιβή για τη συμμετοχή σου. Η συνάντησή μας θα διαρκέσει μόνο 3 – 5 λεπτά.

Σε παρακαλώ, απάντησε μου τι ώρα θα μπορούσες να συναντηθούμε αύριο και πού.

Ευχαριστώ ξανά,

Σοφοκλέους Ραφαήλ

<https://www.youtube.com/watch?v=WvzTBEDmY2A&t=4s>

Δ. Ερωτήσεις κατανόησης σε κάθε ηλεκτρονικό μήνυμα ανά πειραματική συνθήκη

Πειραματική Συνθήκη	Ερώτηση
Θετικά Σχόλια (O ⁺)	
Email 2	"Και στα τρία κείμενα των σχολιαστών γίνεται αναφορά στη λέξη 'Ευρώπη' " (Η δήλωση είναι λανθασμένη)
Email 3	"Σε ένα από τα τρία κείμενα γίνεται αναφορά σε κάποιο περιστατικό για το οποίο ενημερώθηκε ο σχολιαστής/τρια μέσω των ειδήσεων" (Η δήλωση είναι ορθή)
Email 4	"Και στα τρία κείμενα γίνεται αναφορά στις δηλώσεις κάποιου επίσημου – τρίτου προσώπου" (Η δήλωση είναι λανθασμένη)
Αρνητικά Σχόλια (O ⁻)	
Email 2	"Και στα τρία κείμενα γίνεται αναφορά στη λέξη 'σπίτι' " (Η δήλωση είναι λανθασμένη)
Email 3	"Σε ένα από τα τρία κείμενα των σχολιαστών γίνεται αναφορά σε κάποιο περιστατικό που έλαβε χώρα σε Λύκειο" (Η δήλωση είναι ορθή)
Email 4	"Και στα τρία κείμενα γίνεται αναφορά στις δηλώσεις κάποιου επίσημου – τρίτου προσώπου" (Η δήλωση είναι λανθασμένη)
Ελέγχου (O ⁰)	
Email 2	"Στο βίντεο υπάρχουν δηλώσεις του διευθυντή μετανάστευσης" (Η δήλωση είναι ορθή)
Email 3	"Βάσει των όσων αναφέρονται στο βίντεο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είχε τηλεφωνική επικοινωνία με τον πρωθυπουργό της Ιταλίας" (Η δήλωση είναι ορθή)
Email 4	"Στο βίντεο αναφέρεται ότι η ευρωπαϊκή ατζέντα θα ανακοινωθεί στις 13 Μαρτίου" (Η δήλωση είναι λανθασμένη)

Ε. Ηλεκτρονικό μήνυμα 2^{ης} μεταμέτρησης

Θέμα:

Τελευταίο, ερωματολόγιο 2 λεπτών..

Γεια,

Επικοινωνώ όπως σου είχα πει την περασμένη εβδομάδα, θα χρειαστώ ακόμη μια μικρή βοήθεια.

Σε παρακαλώ, μόλις μπορέσεις απάντησε το ερωματολόγιο που βρίσκεται στον ακόλουθο σύνδεσμο (παίρνει μόνο 2 λεπτά):

- **Πρέπει να απαντηθεί, ανεξαρτήτως εάν απαντήθηκε ξανά.**
- **Το συγκεκριμένο ερωματολόγιο είναι σημαντικό να απαντηθεί από εσένα.**
- **Οι απαντήσεις είναι εμπιστευτικές και αφορούν μόνο τη μελέτη μου.**

Για οποιαδήποτε πληροφορίες, σε παρακαλώ επικοινωνήσε μαζί μου άμεσα (99189635).

Ευχαριστώ ξανά για όλη την βοήθεια που προσέφερες στη μελέτη μου.

Σοφοκλέους Ραφαήλ

Ενδεικτικό ερωματολόγιο:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSf5qAEtO_f3YnCsHYZ5XFNsOfHw3gQmD7nVuzqXnNFXsucm3g/viewform

Z. Δομημένες τηλεφωνικές συνεντεύξεις μικρής διάρκειας

Εισαγωγικό κείμενο:

Γεια, είμαι ο Ραφαήλ, επικοινωνώ όπως σου είχα πει όταν συναντηθήκαμε γιατί θα ήθελα να σε ρωτήσω ακόμη 3 – 4 ερωτήσεις ως τελική ανατροφοδότηση σου για την μελέτη μου. Το τηλεφώνημα θα διαρκέσει 1 λεπτό.

Ερωτήσεις:

1. Κατά τη διάρκεια των ημερών που συμμετείχες στην έρευνα (που απαντούσες στα email), περιήλθε στην αντίληψη σου κάποιο γεγονός, όπως κάποια είδηση, σχετικά με πρόσφυγες μετανάστες;

ναι: αν λάβω αυτή την απάντηση, ρωτώ: Ποιο ήταν αυτό:

όχι

2. Κατά τη διάρκεια της συμμετοχής σου, είχες οποιαδήποτε συζήτηση – επικοινωνία για την έρευνα μου με άλλα άτομα που συμμετείχαν (στην μελέτη);

ναι: αν λάβω αυτή την απάντηση, ρωτώ: Τι είπατε περίπου:

όχι

3. Κατά τη διάρκεια της συμμετοχής σου παρακολούθησες ένα βίντεο. Γενικά πόσο εύκολο ή δύσκολο ήταν να κατανοήσεις τι έλεγε το βίντεο;

- Πολύ εύκολο
- Αρκετά εύκολο
- Λίγο δύσκολο
- Πολύ δύσκολο

4. Θα έλεγες ότι το βίντεο σε επηρέασε στον τρόπο που σκέφτεσαι για τους πρόσφυγες μετανάστες (ΠΜ);

- Πολύ: αν λάβω αυτή την απάντηση, ρωτώ: θετικά ή αρνητικά (για τους ΠΜ)
- Αρκετά: αν λάβω αυτή την απάντηση, ρωτώ: θετικά ή αρνητικά (για τους ΠΜ)
- Λίγο: αν λάβω αυτή την απάντηση, ρωτώ: θετικά ή αρνητικά (για τους ΠΜ)
- Καθόλου

5. [Μόνο 0+ και 0-] Κατά τη διάρκεια της συμμετοχής σου διάβασες 9 σχόλια. Γενικά πόσο εύκολο ή δύσκολο ήταν να κατανοήσεις τι ήθελαν να πουν οι σχολιαστές;

- Πολύ εύκολο
- Αρκετά εύκολο
- Λίγο δύσκολο
- Πολύ δύσκολο

6. [Μόνο 0+ και 0-] Θα έλεγες ότι τ σχόλια σε επηρέασαν στον τρόπο που σκέφτεσαι για τους ΠΜ;

Πολύ: αν λάβω αυτή την απάντηση, ρωτώ: θετικά ή αρνητικά (για τους ΠΜ)

Αρκετά: αν λάβω αυτή την απάντηση, ρωτώ: θετικά ή αρνητικά (για τους ΠΜ)

Λίγο: αν λάβω αυτή την απάντηση, ρωτώ: θετικά ή αρνητικά (για τους ΠΜ)

Καθόλου

7. Κατά τη διάρκεια της συμμετοχής σου απάντησες σε 3 ερωτήσεις κατανόησης. Οι ερωτήσεις αυτές ήταν:

Πολύ εύκολες

Αρκετά εύκολες

Λίγο δύσκολες

Πολύ δύσκολες